

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS
EN SENAAT

10 februari 2010

**Onderzoek van de financiële verslagen over
de boekhouding van de politieke partijen en
hun componenten
(boekjaar 2008)**

VERSLAG

NAMENS DE CONTROLECOMMISSIE BETREFFENDE
DE VERKIEZINGSUITGAVEN EN DE BOEKHOUDING
VAN DE POLITIEKE PARTIJEN
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **Philippe MAHOUX (S)**

Voorgaande documenten:

Stukken van de Kamer:
Doc 52 1968/ (2009/2010):

001 en 002: Publicatie van de financiële verslagen.

Stukken van de Senaat:

4-1306 - 2009/2010:

Nrs 1 en 2: Publicatie van de financiële verslagen.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS ET SÉNAT
DE BELGIQUE

10 février 2010

**Examen des rapports financiers sur la
comptabilité des partis politiques
et de leurs composantes
(exercice 2008)**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE CONTRÔLE
DES DÉPENSES ÉLECTORALES ET DE LA
COMPTABILITÉ DES PARTIS POLITIQUES
PAR
M. **Philippe MAHOUX (S)**

Documents précédents:

Documents de la Chambre:
Doc 52 1968/ (2009/2010):

001 et 002: Publication des rapports financiers.

Documents du Sénat:

4-1306 - 2009/2010:

N°s 1 et 2: Publication des rapports financiers.

Samenstelling van de Controlegecommissie op datum van goedkeuring van het verslag:
Composition de la Commission de contrôle à la date de l'approbation du rapport:voorzitters - **Patrick Dewael - Armand De Decker (S)** - présidents**A. Vaste leden/ Titulaires:**KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS/
CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS

CD&V : Mia De Schampelaere, Servais Verherstraeten
 MR : Daniel Bacquelaire, Xavier Baeselen
 PS : Thierry Giet, Karine Lalieux
 Open Vld : Sofie Staelraeve
 VB : Gerolf Annemans
 sp.a : Renaat Landuyt
 Ecolo-Groen! : Zoé Genot

SENAAT/SÉNAT

CD&V : Wouter Beke, Sabine de Bethune
 MR : Christine Defraigne
 Open Vld: Bart Tommelein, Yoei Vastersavendts
 VB : Joris Van Hauthem
 PS : Philippe Mahoux
 sp.a : Myriam Vanlerberghe
 cdH : Francis Delpérée
 Ecolo-Groen! : Cécile Thibaut

B. Plaatsvervangers/ Suppléants:KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS/
CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS

Ingrid Claes, Stefaan Vercamer
 Valérie De Bue, Luc Gustin
 André Frédéric, André Perpète
 Luk Van Biesen
 Koen Bultinck
 Ludwig Vandenhove
 Meyrem Almaci

SENAAT/SÉNAT

Hugo Vandenberghe, Tony Van Parys
 Alain Courtois
 An Somers, N.
 Yves Buysse
 Oga Zrihen
 Johan Vande Lanotte
 André du Bus de Warnaffe
 José Daras

cdH	:	centre démocrate Humaniste
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
FN	:	Front National
LDD	:	Lijst Dedecker
MR	:	Mouvement Réformateur
N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
PS	:	Parti Socialiste
sp.a	:	socialistische partij anders
VB	:	Vlaams Belang

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 52 0000/000: Parlementair document van de 52e zittingsperiode +
basisnummer en volgnummer
 QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden
 CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene
kaft)
 CRABV: Beknopt Verslag (blauwe kaft)
 CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag
en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken
(met de bijlagen)
(PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
 PLEN: Plenum
 COM: Commissievergadering
 MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig
papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 52 0000/000: Document parlementaire de la 52ème législature, suivi
du n° de base et du n° consécutif
 QRVA: Questions et Réponses écrites
 CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral (cou-
verture verte)
 CRABV: Compte Rendu Analytique (couverture bleue)
 CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte
rendu intégral et, à droite, le compte rendu analy-
tique traduit des interventions (avec les annexes)
(PLEN: couverture blanche; COM: couverture sau-
mon)
 PLEN: Séance plénière
 COM: Réunion de commission
 MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations
(papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
 Natieplein 2
 1008 Brussel
 Tel. : 02/ 549 81 60
 Fax : 02/549 82 74
 www.deKamer.be
 e-mail : publicaties@deKamer.be

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
 Place de la Nation 2
 1008 Bruxelles
 Tél. : 02/ 549 81 60
 Fax : 02/549 82 74
 www.laChambre.be
 e-mail : publications@laChambre.be

INHOUDSOPGAVE	Blz.	SOMMAIRE	Pages
I. Situering	4	I. Contexte	4
II. Procedure	9	II. Procédure	9
III. Tussentijds verslag	10	III. Rapport intermédiaire	10
A. Tijdschema	10	A. Calendrier	10
B. Overzicht van de controlewerkzaamheden betreffende het boekjaar 2008	13	B. Aperçu des activités de contrôle concernant l'exercice 2008	13
C. Opzet van het preliminair onderzoek	15	C. But de l'examen préliminaire	15
D. Advies van het Rekenhof en reacties van de politieke partijen	16	D. Avis de la Cour des comptes et réactions des partis politiques	16
E. Besluiten	33	E. Conclusions	33
F. Opvolging van de aanbevelingen	34	F. Suivi des recommandations	34
IV. Bespreking		IV. Discussion	
A. CD&V - N-VA / MR / PS / Open Vld / Vlaams Belang / sp.a-spirit / cdH / Ecolo / Groen! / LDD	36	A. CD&V - N-VA / MR / PS / Open Vld / Vlaams Belang / sp.a-spirit / cdH / Ecolo / Groen! / LDD	36
B. FN	36	B. FN	36
V. Opvolging van de aanbevelingen	39	V. Suivi des recommandations	39
VI. Stemmingen - Vergadering van 26 november 2009	40	VI. Votes - Réunion du 26 novembre 2009	40
VII. Epiloog	40	VII. Épilogue	40
<u>Bijlagen:</u>		<u>Annexes:</u>	
1. Advies dd. 10 juni 2009 van het Rekenhof betref- fende de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten (boekjaar 2008)	43	1. Avis du 10 juni 2009 de la Cour des comptes concernant les rapports financiers sur la compta- bilité des partis politiques et de leurs composantes (exercice 2008)	43
2. Standpunten van de politieke partijen nopens de opmerkingen van het Rekenhof	58	2. Points de vue des partis politiques sur les observa- tions de la Cour des comptes	58
3. Samenvattingen van de financiële verslagen over het boekjaar 2008	71	3. Résumés des rapports financiers relatifs à l'exercice 2008	71

I. — SITUERING

Krachtens de artikelen 15, zoals gewijzigd bij de wet van 17 februari 2005, en 22 van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, verleent de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, ieder wat hem betreft, per politieke partij die in één van de Kamers door ten minste één rechtstreeks verkozen parlements lid vertegenwoordigd is, een dotatie aan de vzw die daartoe door de betrokken partij wordt aangewezen¹.

Om op deze dotatie aanspraak te kunnen maken, dienen de partijen daarenboven te voldoen aan de voorwaarde gesteld door artikel 15bis, ingevoegd door de wet van 10 april 1995.

Dit artikel luidt als volgt:

“Om aanspraak te kunnen maken op de dotatie waarin is voorzien bij artikel 15, moet elke partij, tegen uiterlijk 31 december 1995, in haar statuten of in haar programma een bepaling opnemen waarbij zij zich ertoe verbindt om in haar politieke actie ten minste de rechten en vrijheden, zoals gewaarborgd door het bij de wet van 13 mei 1955 bekrachtigde Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950 en door de in België van kracht zijnde aanvullende protocollen bij dit Verdrag, in acht te nemen en door haar diverse geledingen en verkozen mandatarissen te doen in acht nemen”.

Luidens artikel 16 van de wet van 4 juli 1989 is de totale jaarlijkse dotatie voor elke politieke partij die aan de hiervoor gestelde voorwaarden voldoet, samengesteld uit de volgende bedragen:

1° een forfaitair bedrag van 125 000 euro dat ingevolge artikel 19, tweede lid, van dezelfde wet gelijk wordt verdeeld over de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat;

2° een aanvullend bedrag van 1,25 euro per geldig uitgebrachte stem, ongeacht of het een lijststem dan wel een naamstem is, op de door de politieke partij erkende

¹ De wet van 17 februari 2005 tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen (*Belgisch Staatsblad* van 21 april 2005 – editie 2) had uitwerking met ingang van 1 juni 2003. Vóór deze datum was een politieke partij slechts gerechtigd op dotaties indien ze in beide Kamers door ten minste één rechtstreeks verkozen parlements lid vertegenwoordigd was.

I. — CONTEXTE

En vertu des articles 15, tel qu'il a été modifié par la loi du 17 février 2005, et 22 de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des Chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, la Chambre des représentants et le Sénat, chacun en ce qui le concerne, accordent pour chaque parti politique qui est représenté dans l'une des assemblées par au moins un parlementaire élu directement, une dotation à l'ASBL désignée à cet effet par le parti concerné¹.

Pour pouvoir prétendre à cette dotation, les partis doivent en outre satisfaire à la condition posée par l'article 15bis, inséré par la loi du 10 avril 1995.

Cet article est libellé comme suit:

“Pour pouvoir bénéficier de la dotation prévue à l'article 15, chaque parti doit, pour le 31 décembre 1995 au plus tard, inclure dans ses statuts ou dans son programme une disposition par laquelle il s'engage à respecter dans l'action politique qu'il entend mener, et à faire respecter par ses différentes composantes et par ses mandataires élus, au moins les droits et les libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 4 novembre 1950 et approuvée par la loi du 13 mai 1955, et par les protocoles additionnels à cette convention en vigueur en Belgique.”.

En vertu de l'article 16 de la loi du 4 juillet 1989, la dotation annuelle totale octroyée à chaque parti qui satisfait aux conditions susmentionnées est composée des montants suivants:

1° un montant forfaitaire de 125 000 euros, réparti de manière égale entre la Chambre des représentants et le Sénat, conformément à l'article 19, alinéa 2, de la même loi;

2° un montant supplémentaire de 1,25 euros par vote valable, qu'il s'agisse d'un vote de liste ou d'un vote nominatif, émis sur les listes de candidats reconnues par

¹ La loi du 17 février 2005 modifiant la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des Chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques (*Moniteur belge* du 21 avril 2005 – édition 2) a produit ses effets le 1er juin 2003. Avant cette date, pour pouvoir prétendre à une dotation, les partis politiques devaient être représentés dans les deux assemblées par au moins un parlementaire élu directement.

kandidatenlijsten bij de laatste wetgevende verkiezingen tot de gehele vernieuwing van de Kamer van volksvertegenwoordigers en van de Senaat.

Overeenkomstig artikel 18, vervangen bij de wet van 2 april 2003, worden deze twee bedragen aangepast aan de schommelingen van het indexcijfer der consumptieprijzen. De indexcijfers van respectievelijk januari 1993 en januari 2003 worden als basis genomen.

Iedere partij kan afstand doen van het voordeel van de haar verleende dotatie (artikel 16, laatste lid).

Overeenkomstig artikel 23, zoals laatst gewijzigd bij de wetten van 19 november 1998 en 23 juni 1999, impliceert het verkrijgen van deze dotatie voor de beheerraad van de betrokken vzw de verplichting om jaarlijks een financieel verslag op te stellen over de jaarrekeningen van de politieke partij en haar componenten. Dit verslag dat ten minste de als bijlage bij de wet van 4 juli 1989 opgesomde documenten bevat, wordt opgemaakt met inachtneming van de bepalingen vervat in de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen en de uitvoeringsbesluiten ervan.

De documenten waarvan sprake in de bijlage van de wet van 4 juli 1989, zoals ingevoegd bij de wet van 19 november 1998, zijn:

1. Een document met de identificatie van de partij en haar componenten, zoals omschreven in artikel 1, 1°, tweede lid. De identificatie omvat minstens de benaming, de zetel, de rechtsvorm, het maatschappelijk doel en de samenstelling (naam, woonplaats, beroep) van de beheers- en controleorganen van elk van de partijcomponenten.

2. De samenvattende rekening (balans en resultatenrekening) van elke component van de politieke partij, volgens de definitie ervan in artikel 1, 1°, tweede lid. Deze rekeningen mogen opgesteld worden in de vorm van een synoptische tabel met een minimale aanduiding per component van:

a) het totaal van de activa, het totaal van de voorzieningen en schulden en het bedrag van het patrimonium;

b) de opbrengsten en kosten uit courante werking, het resultaat uit courante werking vóór financiële resultaten, het financieel resultaat, het uitzonderlijk resultaat, het resultaat van het boekjaar;

c) het aantal tewerkgestelde personen uitgedrukt in voltijdse equivalenten, waarvan de kost door de partijcomponent wordt gedragen.

le parti politique lors des dernières élections législatives en vue du renouvellement intégral de la Chambre des représentants et du Sénat.

Conformément à l'article 18, remplacé par la loi du 2 avril 2003, ces deux montants sont adaptés en fonction des variations de l'indice des prix à la consommation. Les indices de base sont respectivement ceux de janvier 1993 et janvier 2003.

Chaque parti peut renoncer au bénéfice de la dotation qui lui est allouée (article 16, dernier alinéa).

Conformément à l'article 23, modifié en dernier lieu par les lois du 19 novembre 1998 et du 23 juin 1999, l'octroi de cette dotation implique pour le conseil d'administration de l'ASBL concernée l'obligation d'établir annuellement un rapport financier sur les comptes annuels du parti politique et de ses composantes. Ce rapport, qui comprend au moins les documents énumérés en annexe de la loi du 4 juillet 1989, est établi dans le respect des dispositions de la loi du 17 juillet 1975 relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises et des arrêtés d'exécution de celle-ci.

Les documents dont il est question à l'annexe de la loi du 4 juillet 1989, insérée par la loi du 19 novembre 1998, sont les suivants:

1. Un document identifiant le parti et ses composantes telles que définies à l'article 1er, 1°, alinéa 2. L'identification comprend au moins le nom, le siège, la forme juridique, l'objet social et la composition (nom, domicile, profession) des organes de gestion et de contrôle de chacune des composantes du parti.

2. Les comptes synthétiques (bilan et compte de résultats) de chaque composante du parti politique selon la définition qui en est donnée par l'article 1er, 1°, alinéa 2. Ces comptes peuvent être établis sous la forme d'un tableau synoptique faisant apparaître par composante au moins:

a) le total des actifs, le total des provisions et des dettes et le montant du patrimoine;

b) les produits et les charges courantes, le résultat courant avant résultat financier, le résultat financier, le résultat exceptionnel, le résultat de l'exercice;

c) le nombre de personnes occupées exprimé en équivalents temps plein dont la charge est supportée par la composante du parti.

3. De geconsolideerde rekening van de politieke partij en haar componenten bestaande uit een geconsolideerde balans, een geconsolideerde resultatenrekening, alsook een verklarende toelichting van de rubrieken van de geconsolideerde balans en van de geconsolideerde resultatenrekening, volgens het schema vastgelegd door de Controlecommissie betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen.

4. Een verslag van de bedrijfsrevisor waarin deze:

a) bevestigt dat de geconsolideerde rekening opgesteld is overeenkomstig de reglementaire bepalingen. Dit verslag geldt als een verklaring overeenkomstig de algemene controlenormen van het Instituut der Bedrijfsrevisoren;

b) toelicht of de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de partij en haar componenten voldoende is om geconsolideerde rekeningen op te maken;

c) de gegevens van de geconsolideerde rekening ontleedt, waarbij hij de aandacht vestigt op de aspecten die het begrip van de financiële toestand en resultaten, alsook de vergelijkbaarheid kunnen bevorderen.

De algemene vergadering van de in artikel 22 bedoelde vzw waaraan de parlementaire dotatie wordt uitbetaald, stelt bijgevolg een bedrijfsrevisor aan die, zoals blijkt uit het bovenstaande, jaarlijks een verslag opstelt over het door de beheerraad van de vzw opgestelde financieel verslag.

Met ingang van het boekjaar 1999 betreft het financieel verslag derhalve niet langer alleen de politieke partij *stricto sensu*, maar eveneens haar componenten, zoals omschreven in artikel 1, 1°, van de wet van 4 juli 1989, zoals gewijzigd bij de wet van 19 november 1998. Het omvat de jaarrekening in haar geheel, dat wil zeggen de balans, de resultatenrekening en de toelichting.

Het nieuwe schema van financieel verslag, aangepast aan het voormelde artikel 23 en opgenomen als bijlage bij het huishoudelijk reglement van de Controlecommissie, werd door de commissie goedgekeurd op 15 februari 2000 (zie *Belgisch Staatsblad* van 24 mei 2000 – editie 2).

Overeenkomstig artikel 24, eerste lid, wordt het financieel verslag binnen honderdtwintig dagen na het afsluiten van de rekeningen, dus uiterlijk op 30 april, toegezonden aan de minister van Financiën en aan de voorzitters van Kamer en Senaat, die zorg dragen voor de onverwijld publicatie van dit verslag in de parlementaire stukken (zie stukken Kamer, DOC 52 1968/001 en 002, en Senaat, nrs. 4-1306/1 en 2 van 6 mei 2009).

3. Les comptes annuels consolidés du parti politique et de ses composantes comprenant un bilan consolidé, un compte de résultats consolidé, ainsi qu'une annexe explicative des rubriques du bilan consolidé et du compte de résultats consolidé selon le schéma arrêté par la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques.

4. Un rapport du réviseur d'entreprises dans lequel celui-ci:

a) confirme que les comptes consolidés sont établis conformément aux dispositions réglementaires. Ce rapport constitue une attestation au sens des normes générales de révision établies par l'Institut des réviseurs d'entreprises;

b) expose si l'organisation administrative et comptable du parti et de ses composantes est suffisante pour permettre d'établir des comptes consolidés;

c) analyse les données des comptes consolidés en mettant en évidence les aspects qui sont susceptibles de favoriser la compréhension de la situation financière et des résultats ainsi que la comparabilité.

L'assemblée générale de l'ASBL visée à l'article 22 qui reçoit la dotation allouée par le parlementaire, désigne par conséquent un réviseur d'entreprises qui, comme il ressort de ce qui précède, rédige chaque année un rapport sur le rapport financier établi par le conseil d'administration de l'ASBL.

À partir de l'exercice comptable 1999, le rapport financier ne porte dès lors plus uniquement sur le parti politique *stricto sensu*, mais également sur ses composantes, définies à l'article 1er, 1°, de la loi du 4 juillet 1989, modifié par la loi du 19 novembre 1998. Il comporte l'ensemble des comptes annuels, c'est-à-dire le bilan, le compte de résultats et l'annexe.

Le nouveau schéma de rapport financier, adapté à l'article 23 susvisé et figurant en annexe au règlement d'ordre intérieur de la Commission de contrôle, a été approuvé par la commission le 15 février 2000 (voir le *Moniteur belge* du 24 mai 2000, Éd. 2).

Conformément à l'article 24, alinéa 1er, le rapport financier est envoyé dans les cent vingt jours de la clôture des comptes, et donc le 30 avril au plus tard, au ministre des Finances et aux présidents de la Chambre des représentants et du Sénat qui veillent à ce que ce rapport soit publié sans délai dans les documents parlementaires (voir les documents de la Chambre, DOC 52 1968/001 et 002, et les documents du Sénat n° 4-1306/1 et 2 du 6 mai 2009).

Krachtens het tweede lid van dit artikel, ingevoegd door de wet van 2 april 2003 en aangevuld door de wet van 23 maart 2007, dienen de voorzitters daarenboven onverwijld een exemplaar van de financiële verslagen of van de in het eerste lid bedoelde parlementaire stukken, bij een ter post aangetekende brief, naar het Rekenhof te zenden met de opdracht om, met toepassing van artikel 1, 4°, derde lid, binnen een maand een advies uit te brengen over de juistheid en de volledigheid van deze verslagen. Het onderzoek door het Rekenhof schorst de in artikel 24, derde lid, bepaalde termijn.

Overeenkomstig artikel 24, derde lid, van de wet van 4 juli 1989, zoals laatst gewijzigd bij de wet van 18 januari 2008, artikel 7, 2°, van haar statuten en artikel 31 van haar huishoudelijk reglement (zie *Belgisch Staatsblad* van 8 oktober 1994) onderwerpt de Controlecommissie de financiële verslagen vervolgens aan een onderzoek teneinde de conformiteit ervan met de vigerende wetten en besluiten na te gaan. Binnen negentig dagen na de in artikel 24, eerste lid, bepaalde termijn van honderd-twintig dagen, formuleert zij, onder meer op grond van het advies van het Rekenhof, haar opmerkingen en keurt ze, voorzover zij geen onregelmatigheden heeft vastgesteld, de financiële verslagen goed. Het advies van het Rekenhof wordt als bijlage bij het verslag van de Controlecommissie gevoegd. Beslissingen inzake de goedkeuring van de financiële verslagen kunnen enkel worden genomen wanneer ze ten minste twee derden van de stemmen hebben verkregen, op voorwaarde dat ten minste twee derden van de commissieleden aanwezig zijn (artikel 13, tweede lid, van de statuten).

Luidens artikel 25 van de voormelde wet van 4 juli 1989, zoals gewijzigd door de wet van 18 juni 1993, hebben het niet goedkeuren van het financieel verslag door de Controlecommissie, en het niet of het laattijdig indienen van het financieel verslag het verlies tot gevolg van de dotatie die krachtens hoofdstuk III van deze wet, zijnde de artikelen 15 tot en met 21, aan de in artikel 22 bepaalde instelling (de vzw) zou worden toegekend gedurende de daaropvolgende periode die de Controlecommissie bepaalt en ten minste één en ten hoogste vier maanden duurt.

Volledigheidshalve dient hier tevens artikel 15ter van de wet van 4 juli 1989 te worden vermeld, ingevoegd bij de wet van 12 februari 1999 en gewijzigd bij de wet van 17 februari 2005, krachtens hetwelk de dotatie door de Controlecommissie ten belope van een welbepaald bedrag of gedurende een welbepaalde termijn, vastgesteld door de Raad van State binnen de wettelijke grenzen, dient te worden ingetrokken wanneer laatstgenoemde instantie daartoe bij een behoorlijk met redenen omkleed arrest heeft beslist omdat een politieke partij door eigen toedoen of door toedoen van haar componenten, lijsten,

En vertu du deuxième alinéa de l'article susmentionné, inséré par la loi du 2 avril 2003 et complété par la loi du 23 mars 2007, les présidents doivent en outre transmettre sans délai un exemplaire des rapports financiers ou des documents parlementaires visés à l'alinéa 1er, par lettre recommandée à la poste, à la Cour des comptes en la chargeant de rendre, en application de l'article 1er, 4°, alinéa 3, dans un délai d'un mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports. L'examen par la Cour des comptes suspend le délai prévu à l'article 24, alinéa 3.

Conformément à l'article 24, alinéa 3, de la loi du 4 juillet 1989, tel qu'il a été modifié en dernier lieu par la loi du 18 janvier 2008, à l'article 7, 2°, de ses statuts et à l'article 31 de son règlement d'ordre intérieur (voir le *Moniteur belge* du 8 octobre 1994), la Commission de contrôle examine ensuite les rapports financiers afin d'en contrôler la conformité avec les lois et arrêtés en vigueur. Elle formule ses observations et approuve le rapport financier dans les nonante jours qui suivent le délai de cent vingt jours prévu à l'article 24, alinéa 1er, notamment sur la base de l'avis de la Cour des comptes, pour autant qu'elle ne constate pas d'irrégularités. L'avis de la Cour des comptes est annexé au rapport de la Commission de contrôle. Les décisions relatives à l'approbation des rapports financiers ne peuvent être prises que si elles réunissent deux tiers au moins des suffrages, à condition que deux tiers au moins des membres de la commission soient présents (article 13, alinéa 2, des statuts).

Aux termes de l'article 25 de la loi précitée du 4 juillet 1989, tel qu'il a été modifié par la loi du 18 juin 1993, le défaut d'approbation du rapport financier par la Commission de contrôle ainsi que le défaut de dépôt ou le dépôt tardif de ce rapport entraînent la perte de la dotation qui serait octroyée à l'institution visée à l'article 22 (l'ASBL) en vertu du chapitre III de cette loi, c'est-à-dire en vertu des articles 15 à 21, au cours de la période subséquente déterminée par la Commission de contrôle et qui ne peut être inférieure à un mois ni supérieure à quatre mois.

Pour être complet, il y a lieu de mentionner également l'article 15ter de la loi du 4 juillet 1989, inséré par la loi du 12 février 1999 et modifié par la loi du 17 février 2005, qui prévoit que la dotation doit être supprimée par la Commission de contrôle à concurrence d'un montant déterminé ou pendant une période donnée, fixé par le Conseil d'État dans les limites légales, lorsque celui-ci le décide par voie d'arrêt au motif qu'un parti politique, par son propre fait ou par celui de ses composantes, de ses listes, de ses candidats ou de ses mandataires élus, a montré de manière manifeste et à travers plusieurs

kandidaten of gekozenen, duidelijk en door middel van verscheidene, met elkaar overeenstemmende tekenen heeft aangetoond dat ze vijandig staat tegenover de rechten en vrijheden, gewaarborgd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en door de aanvullende protocollen bij dat verdrag. De aanvraag moet worden ingediend door ten minste een derde van de leden van de Controlecommissie en rechtstreeks aan de Raad van State worden gericht.

Gelet op de wettelijk vastgestelde termijnen voor de indiening en het onderzoek van de financiële verslagen dient de Controlecommissie normalerwijze uiterlijk op 29 juli van het jaar volgend op het gecontroleerde boekjaar een eindbeslissing te nemen; de uiterste datum zal weliswaar ongeveer een maand later vallen, ingevolge de schorsing van de aan de Controlecommissie toebedeelde termijn tijdens het verplichte onderzoek door het Rekenhof (zie artikel 24, eerste tot en met derde lid, van de wet van 4 juli 1989, zoals gewijzigd door de wetten van 19 november 1998, 2 april 2003, 23 maart 2007 en 18 januari 2008).

Overeenkomstig artikel 1, 4°, vierde en vijfde lid, ingevoegd door de wet van 2 april 2003 en gewijzigd bij de wet van 18 januari 2008, worden, in geval van ontbinding van de federale Kamers, de voor de uitoefening van de bevoegdheden van de Controlecommissie gestelde termijnen daarenboven gestuit. De nieuwe termijnen beginnen dan te lopen vanaf de installatie van de Controlecommissie. Voorts worden deze termijnen geschorst tijdens de recesperiodes bepaald met toepassing van artikel 10, § 1, 3°, van de wet van 6 april 1995 houdende inrichting van de parlementaire overlegcommissie bedoeld in artikel 82 van de Grondwet en tot wijziging van de op 12 januari 1973 gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Met toepassing van artikel 1, 4°, vijfde lid, werd de termijn binnen welke de Controlecommissie een definitieve beslissing dient te nemen inzake de goedkeuring van de financiële verslagen, voor het boekjaar 2008 verlengd tot 1 december 2009.

Overeenkomstig artikel 24, vijfde lid, neemt de controleprocedure een einde nadat de voorzitters van Kamer en Senaat de samenvattingen van de financiële verslagen, evenals de opmerkingen en de akte van goedkeuring van de Controlecommissie, onverwijld zowel aan de minister van Financiën hebben toegezonden als aan de diensten van het *Belgisch Staatsblad* die deze binnen dertig dagen na ontvangst in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* dienen te publiceren.

indices concordants son hostilité envers les droits et libertés garantis par la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales et par les protocoles additionnels à cette convention. La demande doit être introduite par au moins un tiers des membres de la Commission de contrôle et être adressée directement au Conseil d'État.

Eu égard aux délais fixés par la loi pour le dépôt et l'examen des rapports financiers, la Commission de contrôle se prononce normalement de façon définitive au plus tard le 29 juillet de l'année qui suit l'exercice contrôlé; la date limite sera sans doute reportée d'environ un mois en raison de la suspension du délai accordé à la Commission de contrôle pendant l'examen obligatoire par la Cour des comptes (cf. l'article 24, alinéas 1er à 3, de la loi du 4 juillet 1989, modifié par les lois des 19 novembre 1998, 2 avril 2003, 23 mars 2007 et 18 janvier 2008).

De plus, en vertu de l'article 1er, 4°, alinéas 4 et 5, inséré par la loi du 2 avril 2003 et modifié par la loi du 18 janvier 2008, les délais applicables pour l'exercice des compétences de la Commission de contrôle sont, en cas de dissolution des Chambres fédérales, interrompus. Les nouveaux délais commencent à courir dès l'installation de la Commission de contrôle. Ils sont en outre suspendus pendant les périodes de vacances fixées en application de l'article 10, § 1er, 3°, de la loi du 6 avril 1995 organisant la commission parlementaire de concertation prévue à l'article 82 de la Constitution et modifiant les lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973.

En application de l'article 1er, 4°, alinéa 5, le délai dans lequel la Commission de contrôle doit définitivement se prononcer sur l'approbation des rapports financiers a été prolongé, pour l'exercice 2008, au 1er décembre 2009.

Conformément à l'article 24, alinéa 5, la procédure de contrôle prend fin après que les présidents de la Chambre et du Sénat ont transmis sans délai les résumés des rapports financiers, ainsi que les observations et l'acte d'approbation de la Commission de contrôle, tant au ministre des Finances qu'aux services du *Moniteur belge* qui doivent les publier dans les annexes du *Moniteur belge* dans les trente jours de leur réception.

II. — PROCEDURE

Op 14 juli 2009 heeft de Controlecommissie de heer Philippe Mahoux (PS - S) aangewezen als rapporteur. Tijdens dezelfde vergadering regelde de commissie haar werkzaamheden.

Bij gebreke van het vereiste aanwezigheidsquorum, te weten twee derde van het aantal commissieleden, zijnde 14, werd tevens besloten de stemming over de sanctie lastens het FN wegens het ontbreken van een wettelijk conform financieel verslag, uit te stellen tot een volgende vergadering.

De opdracht van de rapporteur bestond erin om, mede op grond van het advies van het Rekenhof en de daarop geformuleerde reacties van de politieke partijen (zie de bijlagen 1 en 2), de financiële verslagen te toetsen aan de wettelijke criteria en de richtlijnen die de Controlecommissie terzake – onder meer op 15 februari 2000 en op 5 juli 2001 – ten behoeve van de politieke partijen en de bedrijfsrevisoren heeft goedgekeurd (zie hiervoor respectievelijk stuk Kamer, DOC 50 0671/003, 2000-2001 en Senaat, nr. 2-447/3, 2000-2001, blz. 9-11 en 31-32, en stuk Kamer, DOC 50 1246/0033, 2001-2002 en Senaat, nr. 2-741/3, 2001-2002, blz. 10-12).

Tijdens de vergadering van 26 november 2009 heeft de rapporteur vervolgens een tussentijds verslag uitgebracht (zie *infra* – III). Hierbij gaf hij onder meer een gedetailleerd overzicht van de sedert 30 april 2009 verrichte werkzaamheden met betrekking tot de controle van de financiële verslagen over het boekjaar 2008.

Na een korte bespreking van het tussentijds verslag keurde de Controlecommissie tijdens dezelfde vergadering 10 van de 11 financiële verslagen goed. Gelet op het volledig ontbreken van iedere vorm van financiële rapportering door het FN, heeft de Controlecommissie gemeend zich, zonder verdere hoorzittingen, ook onmiddellijk te kunnen uitspreken over het gevolg dat aan deze vaststelling moest verbonden worden (Zie *infra* – IV en VI).

De commissie ging tenslotte in op de suggestie van de rapporteur met betrekking tot de opvolging van eerdere aanbevelingen (zie *infra* – V).

Op 10 februari 2010 werd dit verslag ter goedkeuring aan de commissie voorgelegd.

II. — PROCÉDURE

Le 14 juillet 2009, la Commission de contrôle a désigné M. Philippe Mahoux (PS - S) en qualité de rapporteur. Au cours de la même réunion, la commission a organisé ses activités.

En l'absence du quorum exigé, en l'occurrence deux tiers des commissaires, soit 14, il a également été décidé de reporter à une prochaine réunion le vote sur les sanctions à l'encontre du FN pour absence d'un rapport financier légal conforme.

La mission qui incombait au rapporteur consistait, notamment sur la base des avis de la Cour des comptes et des réactions à ceux-ci formulées par les partis politiques (voir les annexes 1 à 3), à vérifier si les rapports financiers répondent aux critères légaux et aux directives que la Commission de contrôle a adoptées en la matière, notamment les 15 février 2000 et 5 juillet 2001, à l'intention des partis politiques et des réviseurs d'entreprises (voir Doc. Chambre, DOC 50 0671/003, 2000-2001 et Sénat, n° 2-447/3, 2000-2001, p. 9-11 et 31-32, et Doc. Chambre, DOC 50 1246/003, 2001-2002 et Sénat, n° 2-741/3, 2001-2002, p. 10-12).

Lors de la réunion du 26 novembre 2009, le rapporteur a ensuite fait un rapport intermédiaire (voir *infra* – III). Ce rapport détaille notamment les travaux effectués depuis le 30 avril 2009 concernant le contrôle des rapports financiers relatifs à l'exercice 2008.

Après une brève discussion du rapport intermédiaire, la Commission de contrôle a approuvé, au cours de la même réunion, 10 des 11 rapports financiers. Vu l'absence totale de toute forme de rapport financier par le FN, la Commission de contrôle a estimé pouvoir, sans autres conditions, également se prononcer immédiatement sur la suite à donner à ce constat (voir *infra* – IV et VI).

La commission a ensuite accédé à la suggestion du rapporteur concernant le suivi de recommandations antérieures (voir *infra* – V).

Le 10 février 2010, ce rapport a été soumis à l'approbation de la commission.

III. — TUSSENTIJD'S VERSLAG

A. TIJDSCHEMA

Termijnen en hun stuiting en schorsing

De controleprocedure betreffende de financiële verslagen van de politieke partijen en hun componenten verloopt volgens een strikt tijdschema, vastgelegd in de artikelen 23 en 24 van de wet van 4 juli 1989:

– 31 december van het afgesloten boekjaar, in casu 2008: de politieke partijen en hun componenten sluiten hun rekeningen af. De beheerraad van een van deze componenten, te weten de VZW die door elk van de betrokken partijen is aangewezen om de haar krachtens de wet van 4 juli 1989 verschuldigde dotatie te ontvangen, stelt vervolgens een financieel verslag op over de jaarrekeningen van de partij en haar componenten betreffende het afgesloten boekjaar. Daarna wijst de algemene vergadering van die VZW een bedrijfsrevisor aan die een verslag opstelt over dit financieel verslag;

– uiterlijk de 120ste dag na het afsluiten van de rekeningen (30 april): de partijen zenden hun financieel verslag naar de minister van Financiën en de voorzitters van Kamer en Senaat. Deze laatste zorgen voor de onverwijld publicatie van deze verslagen in de parlementaire stukken en zenden tevens onverwijld een exemplaar van deze verslagen of van de betrokken parlementaire stukken, bij een ter post aangetekende brief, naar het Rekenhof met de opdracht om, binnen een maand, een advies uit te brengen over de juistheid en de volledigheid van deze verslagen (art. 24, eerste en tweede lid, van de wet van 4 juli 1989). Krachtens artikel 30 van het huishoudelijk reglement van de Controlecommissie betekent de term “onverwijld” in dit verband binnen vijftien dagen;

– uiterlijk de 15de dag na de in artikel 24, eerste lid, van de wet van 4 juli 1989 bepaalde termijn van 120 dagen (15 mei): publicatie van de financiële verslagen in de parlementaire stukken en verzending ervan aan het Rekenhof in het kader van de adviesaanvraag;

– uiterlijk de 46ste dag na de in artikel 24, eerste lid, van de wet van 4 juli 1989 bepaalde termijn (15 juni): verzending van het advies van het Rekenhof aan de Controlecommissie. Aangezien de openbaarmaking van de financiële verslagen en de verplichting om het advies van het Rekenhof in te wachten, substantiële vormvereisten zijn, kan de Controlecommissie het zich niet veroorloven een beslissing omtrent de goedkeuring van de ingediende verslagen te nemen zonder dat aan deze twee voorwaarden is voldaan, dus vóór de 166ste dag;

III. — RAPPORT INTERMÉDIAIRE

A. CALENDRIER

Les délais, leur interruption et leur suspension

La procédure de contrôle concernant les rapports financiers des partis politiques et de leurs composantes se déroule selon un calendrier précis qui est défini dans les articles 23 et 24 de la loi du 4 juillet 1989:

– au 31 décembre de l'exercice clôturé, en l'occurrence l'année 2008: les partis politiques et leurs composantes clôturent leurs comptes. Le conseil d'administration d'une de ces composantes, à savoir l'ASBL qui a été désignée par chacun des partis concernés pour percevoir la dotation qui lui est due en vertu de la loi du 4 juillet 1989, établit ensuite un rapport financier sur les comptes annuels du parti et de ses composantes pour l'exercice clôturé. Ensuite, l'assemblée générale de cette ASBL désigne un réviseur d'entreprise qui établit un rapport sur ce rapport financier;

– au plus tard le 120e jour de la clôture des comptes (30 avril): les partis envoient leur rapport financier au ministre des Finances et aux présidents de la Chambre et du Sénat. Ces derniers veillent à ce que ces rapports soient publiés sans délai dans les documents parlementaires et ils transmettent sans délai un exemplaire de ces rapports ou des documents parlementaires concernés, par lettre recommandée à la poste, à la Cour des comptes en la chargeant de rendre, dans un délai d'un mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports (article 24, alinéas 1er et 2, de la loi du 4 juillet 1989). En vertu de l'article 30 du règlement d'ordre intérieur de la Commission de contrôle, les termes “sans délai” signifient en l'espèce “dans les quinze jours”;

– au plus tard le 15e jour qui suit l'expiration du délai de 120 jours prévu à l'article 24, alinéa 1er de la loi du 4 juillet 1989 (15 mai): publication des rapports financiers dans les documents parlementaires et transmission de ces rapports à la Cour des comptes dans le cadre de la demande d'avis;

– au plus tard le 46e jour qui suit l'expiration du délai prévu à l'article 24, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989 (15 juin): transmission de l'avis de la Cour des comptes à la Commission de contrôle. Comme la publication des rapports financiers et l'obligation d'attendre l'avis de la Cour des comptes sont des formalités substantielles, la Commission de contrôle ne peut pas se permettre de prendre une décision concernant l'approbation des rapports déposés sans que ces deux conditions aient été remplies, c'est-à-dire avant le 166e jour;

– vanaf de 46ste dag (15 juni) tot uiterlijk de 90ste dag (29 juli) na de in artikel 24, eerste lid, van de wet van 4 juli 1989 bepaalde termijn: de Controlegcommissie onderzoekt ² de financiële verslagen, neemt — onder meer op grond van het advies van het Rekenhof — een definitieve beslissing nopens de goedkeuring ervan en zorgt nadien voor de publicatie van haar akte van goedkeuring met haar eventuele opmerkingen en de samenvattingen van de financiële verslagen in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* (artikel 24, derde lid en volgende, van de wet van 4 juli 1989).

De in dit schema bepaalde termijnen zijn niet voorgeschreven op straffe van nietigheid. Het zijn evenmin vaste termijnen: zij kunnen worden gestuit en geschorst.

Overeenkomstig artikel 1, 4°, vierde lid, van de wet van 4 juli 1989 worden de voor de uitoefening van de bevoegdheden van de Controlegcommissie gestelde termijnen gestuit tijdens de ontbinding van de Federale Kamers. De nieuwe termijnen beginnen dan te lopen vanaf de installatie van de Controlegcommissie, overeenkomstig artikel 1, 4°, eerste lid, van dezelfde wet.

Overeenkomstig artikel 1, 4°, vijfde lid, worden de voor de uitoefening van de bevoegdheden van de Controlegcommissie gestelde termijnen, met uitzondering van de in artikel 4bis, § 2, derde lid, bepaalde termijn, geschorst tijdens de recesperiodes bepaald met toepassing van artikel 10, § 1, 3°, van de wet van 6 april 1995 houdende inrichting van de parlementaire overlegcommissie bedoeld in artikel 82 van de Grondwet en tot wijziging van de op 12 januari 1973 gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Overeenkomstig tenslotte zowel artikel 1, 4°, vijfde lid, als artikel 24, tweede lid, laatste zin, toegevoegd bij de wet van 23 maart 2007, schorst het onderzoek door het Rekenhof de in artikel 24, derde lid, bepaalde termijn, van negentig dagen na de in artikel 24, eerste lid, bepaalde termijn.

Tijdens de onderzoekstermijn voor de controle van de financiële verslagen van de politieke partijen over het boekjaar 2008 werden de Federale Kamers — tot op heden — niet ontbonden. De termijn werd dus — nog — niet gestuit.

² Indien de commissie zou overwegen het financieel verslag van een partij niet goed te keuren, dan kan zij een dergelijke beslissing maar nemen met inachtneming van de rechten van de verdediging. Overeenkomstig de artikelen 33 en 34 van het huishoudelijk reglement van de Controlegcommissie betekent dat dat de voorzitter of de vertegenwoordigers van de betrokken partij, bij een ter post aangetekende brief, moeten worden uitgenodigd om te worden gehoord. Ter voorbereiding van een dergelijke hoorzitting dient hun daarenboven een redelijke termijn te worden gegund.

– entre le 46e (15 juin) et au plus tard le 90e jour (29 juillet) qui suit l'expiration du délai prévu à l'article 24, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989: la Commission de contrôle examine² les rapports financiers, prend, notamment sur la base de l'avis de la Cour des comptes, une décision définitive concernant l'approbation de ces rapports et elle veille ensuite à la publication de son acte d'approbation ainsi que de ses éventuelles observations et des résumés des rapports financiers dans les annexes du *Moniteur belge* (article 24, alinéas 3 et suivants, de la loi du 4 juillet 1989).

Les délais prévus dans ce calendrier ne sont pas prescrits à peine de nullité. Ce ne sont pas non plus des délais fixes, puisqu'ils peuvent être interrompus ou suspendus.

Conformément à l'article 1er, 4°, alinéa 4, de la loi du 4 juillet 1989, les délais applicables pour l'exercice des compétences de la Commission de contrôle sont interrompus pendant la dissolution des Chambres fédérales. Dans ce cas, les nouveaux délais commencent à courir dès l'installation de la Commission de contrôle, conformément à l'article 1er, 4°, alinéa 1er, de la même loi.

L'article 1er, 4°, alinéa 5, prévoit qu'à l'exception du délai prévu à l'article 4bis, § 2, alinéa 3, les délais prévus pour l'exercice des compétences de la Commission de contrôle sont suspendus pendant les périodes de vacances fixées en application de l'article 10, § 1er, 3°, de la loi du 6 avril 1995 organisant la commission parlementaire de concertation prévue à l'article 82 de la Constitution et modifiant les lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973.

Enfin, conformément tant à l'article 1er, 4°, alinéa 5, qu'à l'article 24, alinéa 2, dernière phrase, ajouté par la loi du 23 mars 2007, l'examen par la Cour des comptes suspend le délai prévu à l'article 24, alinéa 3, qui est de nonante jours à dater de l'expiration du délai prévu à l'article 24, alinéa 1er.

Pendant le délai prévu pour le contrôle des rapports financiers des partis politiques pour l'exercice 2008, les Chambres fédérales n'ont pas été dissoutes jusqu'à ce jour. Par conséquent, le délai n'a pas — encore — été interrompu.

² Au cas où la Commission envisagerait de ne pas approuver le rapport financier d'un parti, elle ne pourrait prendre une telle décision que dans le respect des droits de la défense. Conformément aux articles 33 et 34 du règlement d'ordre intérieur de la Commission de contrôle, cela signifie que le président ou les représentants du parti concerné doivent être invités, par lettre recommandée à la poste, à être entendus. Il faut en outre leur accorder un délai raisonnable pour qu'ils puissent se préparer à cette audition.

Hij werd echter wel geschorst gedurende 125 dagen:

1. 30 dagen tijdens het onderzoek van de financiële verslagen door het Rekenhof van 13 mei tot 11 juni 2009;

2. 86 dagen tijdens het zomerreces van zaterdag 18 juli tot en met zondag 11 oktober 2009, ingevolge een beslissing van de parlementaire overlegcommissie van 2 juli 2009 (*Parl.St.*, Kamer, nr. 52-82/18 en Senaat, nr. 4-82/18);

3. 9 dagen tijdens het Allerheiligenreces van zaterdag 31 oktober tot en met zondag 8 november 2009, ingevolge een beslissing van de parlementaire overlegcommissie van 29 oktober 2009 (*Parl.St.*, Kamer, nr. 52-82/21 en Senaat, nr. 4-82/21).

De onderzoekstermijn die normalerwijze op woensdag 29 juli 2009 zou verstrijken, werd daardoor verlengd tot dinsdag 1 december 2009.

Il a toutefois été suspendu pendant 125 jours:

1. 30 jours pendant l'examen des rapports financiers par la Cour des comptes, du 13 mai au 11 juin 2009;

2. 86 jours pendant les vacances d'été, du samedi 18 juillet au dimanche 11 octobre 2009, à la suite d'une décision de la commission parlementaire de concertation du 2 juillet 2009 (*Doc. Parl.*, Chambre, n° 52-82/18 et Sénat, n° 4-82/18);

3. 9 jours pendant les vacances de Toussaint, du samedi 31 octobre au dimanche 8 novembre 2009, à la suite d'une décision de la commission parlementaire de concertation du 29 octobre 2009 (*Doc. Parl.*, Chambre, n° 52/82/21 et Sénat, n° 4-82/21).

Le délai d'examen qui aurait normalement expiré le mercredi 29 juillet 2009 a dès lors été prorogé au mardi 1er décembre 2009.

B. OVERZICHT VAN DE CONTROLEWERKZAAMHEDEN BETREFFENDE HET BOEKJAAR 2008

— 30 april 2009: binnen honderdtwintig dagen na het afsluiten van de rekeningen op 31 december 2008, hebben tien partijen die voor het boekjaar 2008 de krachtens de wet van 4 juli 1989 bepaalde dotatie hebben ontvangen, hun financieel verslag aan de voorzitters van de Controlecommissie toegezonden, te weten CD&V-N-VA, MR, PS, Open Vld, Vlaams Belang, sp.a-spirit, cdH, Ecolo, Groen! en LDD. Enkel het financieel verslag van de partij FN ontbreekt;

— 6 mei 2009: publicatie van de ingediende financiële verslagen (*Parl. St.*, Kamer nrs. 52-1968/1 en 2, en Senaat, nrs. 4-1306/1 en 2);

— 12 mei 2009: ter post aangetekende brief van de voorzitters van de Controlecommissie aan het Rekenhof (ontvangen op 13 mei 2009) met het verzoek om, binnen een maand, een advies uit te brengen over de juistheid en de volledigheid van de in de bijgevoegde parlementaire stukken gepubliceerde financiële verslagen en documenten;

— 10 juni 2009: het Rekenhof brengt zijn advies uit en deelt dit mee aan de voorzitters van de Controlecommissie;

— 11 juni 2009: brief van de voorzitters van de Controlecommissie aan de voorzitters van tien politieke partijen (CD&V-N-VA, MR, PS, Open Vld, Vlaams Belang, sp.a-spirit, cdH, Ecolo, Groen!, LDD) evenals aan de gewezen voorlopig bestuurder van de vzw AFFN (FN). Hun wordt het verslag betreffende de controlewerkzaamheden over het boekjaar 2007 toegezonden, dat de heer Xavier Baeselen (K) namens de Controlecommissie heeft uitgebracht (*Parl. St.*, Kamer nr. 52-1137/3, en Senaat, nr. 4-732/3). In dat verslag (blz. 50) staat de beslissing van de Controlecommissie dd. 28 april 2009 vermeld, volgens dewelke politieke partijen die hun kartelsamenwerking in de loop van 2008 beëindigd hebben, als gewezen kartelpartners vanaf het boekjaar 2009 elk een afzonderlijk financieel verslag indienen;

— 17 juni 2009: hoewel de wet van 4 juli 1989 hierin niet voorziet, wordt het advies van het Rekenhof, mede gelet op de aanbeveling van de Controlecommissie (*Parl. St.*, Kamer, nr. 51 1117/4, en Senaat, nr. 3-676/4, blz. 80), ter wille van de transparantie en het efficiënt verloop van het onderzoek door de voorzitters van de Controlecommissie aan de voorzitters van de tien betrokken politieke partijen en aan de gewezen voorlopig bestuurder van de vzw AFFN toegestuurd met het verzoek om uiterlijk op 8 juli 2009 hun standpunt nopens

B. APERÇU DES ACTIVITÉS DE CONTRÔLE CONCERNANT L'EXERCICE 2008

— 30 avril 2009: dans les cent vingt jours de la clôture des comptes au 31 décembre 2008, les dix partis qui ont reçu pour l'exercice 2008 la dotation prévue par la loi du 4 juillet 1989 ont envoyé leur rapport financier aux présidents de la Commission de contrôle, à savoir le CD& V-N-VA, le MR, le PS, l'Open Vld, le Vlaams Belang, le sp.a-spirit, le cdH, Ecolo, Groen!, et la LLD. Seul le rapport financier du FN fait défaut;

— 6 mai 2009: publication des rapports financiers déposés (*Doc. Parl.*, Chambre n°s 52-1968/1 et 2, et Sénat, n°s 4-1306/1 et 2);

— 12 mai 2009: lettre recommandée à la poste des présidents de la Commission de contrôle à la Cour des comptes (reçue le 13 mai 2009) la priant de rendre, dans un délai d'un mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité des rapports et documents financiers publiés dans les documents parlementaires joints;

— 10 juin 2009: La Cour des comptes rend un avis, avis qu'elle transmet aux présidents de la Commission de contrôle;

— 11 juin 2009: lettre des présidents de la Commission de contrôle aux présidents des dix partis politiques (CD&V-N-VA, MR, PS, Open Vld, Vlaams Belang, sp.a-spirit, cdH, Ecolo, Groen!, LDD), ainsi qu'à l'ancien administrateur provisoire de l'asbl AFFN (FN). Le rapport fait par M. Xavier Baeselen (Ch.) au nom de la Commission de contrôle sur les activités de contrôle concernant l'exercice 2007 (*Doc. parl.*, Chambre n° 52-1137/3, et Sénat n° 4-732/3) leur est envoyé. Ce rapport fait état (p. 50) de la décision prise par la Commission de contrôle le 28 avril 2009, en vertu de laquelle les partis politiques qui, dans le courant de 2008, ont mis un terme à leur collaboration dans le cadre d'un cartel, déposent chacun en tant qu'ex-membres du cartel un rapport financier distinct à partir de l'exercice 2009;

— 17 juin 2009: bien que la loi du 4 juillet 1989 ne le prévoit pas, les présidents de la Commission de contrôle transmettent, eu égard notamment à la recommandation de la Commission de contrôle (*Doc. Parl.*, Chambre, n° 51 1117/4 et Sénat n° 3-676 4, p. 80) et dans le souci d'assurer la transparence et le bon déroulement de l'examen, l'avis de la Cour des comptes aux présidents des dix partis politiques concernés, et à l'ancien administrateur provisoire de l'asbl AFFN, en les invitant à communiquer, pour le 8 juillet 2009 au plus

de opmerkingen van het Rekenhof aangaande hun partij aan de Controlecommissie mee te delen.

Alle partijen, met uitzondering van het FN, hebben hierop hun reactie kenbaar gemaakt (zie bijlage 2).

— 19 juni 2009: verzending van het advies van het Rekenhof aan de leden van de Controlecommissie.

tard, à la Commission de contrôle leur point de vue sur les observations de la Cour des comptes concernant leur parti.

Abstraction faite du FN, tous les partis ont fait part de leur réaction à ce sujet (voir annexe 2).

— 19 juin 2009: transmission aux membres de la Commission de contrôle de l'avis de la Cour des comptes.

C. OPZET VAN HET PRELIMINAIR ONDERZOEK

Krachtens artikel 24 van de wet van 4 juli 1989 en artikel 31 van haar huishoudelijk reglement onderwerpt de Controlecommissie de financiële verslagen van de politieke partijen en hun componenten aan een onderzoek teneinde hun conformiteit met de vigerende wetten en besluiten na te gaan.

Tot en met het boekjaar 2001 had het preliminair onderzoek door de rapporteur(s) tot doel de Controlecommissie enigszins wegwijs te maken in de ingediende financiële verslagen en haar aandacht te vestigen op vragen en knelpunten die nadere opheldering behoeften. Daartoe toetste(n) de rapporteur(s) de financiële verslagen zowel op hun formele als inhoudelijke aspecten aan de vigerende wetten en besluiten. Daarbij werd onder meer rekening gehouden met het feit of de bedrijfsrevisoren voor de financiële verslagen van de partijen al dan niet een visum zonder voorbehoud hadden afgeleverd.

Met ingang van het boekjaar 2002 is deze werkwijze grondig gewijzigd doordat de rapporteur(s) sindsdien kunnen bogen op het door de Controlecommissie verplicht ingewonnen advies van het Rekenhof over de juistheid en de volledigheid van de financiële verslagen.

Zoals hiervoor is uiteengezet heeft het Rekenhof op 10 juni 2009 een advies uitgebracht over de tien ingediende financiële verslagen m.b.t. het boekjaar 2008.

C. BUT DE L'EXAMEN PRÉLIMINAIRE

En vertu de l'article 24 de la loi du 4 juillet 1989 et de l'article 31 de son règlement d'ordre intérieur, la Commission de contrôle soumet les rapports financiers des partis politiques et de leurs composantes à un examen afin d'en contrôler la conformité aux lois et aux arrêtés en vigueur.

Jusqu'à l'exercice 2001, l'examen préliminaire effectué par les rapporteurs avait pour but d'éclairer la Commission de contrôle sur les rapports financiers déposés et d'attirer son attention sur les questions et les points difficiles qui requièrent des éclaircissements. À cet effet, les rapporteurs contrôlaient la conformité des rapports financiers — en ce qui concerne tant leur forme que leur contenu — aux lois et aux arrêtés en vigueur. Pour ce faire, ils vérifiaient notamment si les réviseurs d'entreprises avaient ou non visé sans réserve les rapports financiers des partis.

Cette procédure a été sensiblement modifiée à partir de l'exercice 2002, en ce sens que le(s) rapporteur(s) a/ ont pu se baser depuis sur l'avis de la Cour des comptes concernant l'exactitude et l'exhaustivité des rapports financiers, avis que la Commission de contrôle avait dû recueillir obligatoirement.

Comme on l'a exposé ci-dessus, la Cour des comptes a, le 10 juin 2009, rendu un avis sur les dix rapports financiers déposés pour l'exercice 2008.

**D. ADVIES VAN HET REKENHOF EN REACTIES
VAN DE PARTIJEN**

Hierna volgt het volledige advies van het Rekenhof van 10 juni 2009, met in voorkomend geval de reacties van de partijen en opmerkingen van de rapporteur.

Advies van 10 juni 2009

De Voorzitters van de Controlemcommissie die werd opgericht door de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de Federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, hebben bij brief van 12 mei 2009 aan het Rekenhof, ontvangen op 13 mei 2009, de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten voor het boekjaar 2008 (*Parl. Stuk* Kamer, nr. 52 1968/001 en 002, en Senaat nr. 4-1306/1 en 2) toegezonden en aan het Rekenhof gevraagd binnen een termijn van één maand een advies te bezorgen in verband met de juistheid en de volledigheid van die verslagen.

Krachtens artikel 24, 2e lid, van de wet van 4 juli 1989, gewijzigd door de wet van 2 april 2003, geven de voorzitters van de Wetgevende Kamers het Rekenhof opdracht om “met toepassing van artikel 1, § 2, binnen een maand, een advies uit te brengen over de juistheid en de volledigheid van de financiële verslagen over de jaarrekeningen van de politieke partijen en hun componenten. Volgens bovenvermeld artikel 1, § 2, (in werkelijkheid artikel 1, 4°, 3^e lid), is de Controlemcommissie verplicht om zich, onder de door deze wet bepaalde voorwaarden, te laten adviseren door het Rekenhof voor de controle van zowel de verkiezingsuitgaven van de politieke partijen en de individuele kandidaten als van de financiële verslagen van de politieke partijen en hun componenten”.

In zijn advies van 6 augustus 2003 over de financiële verslagen met betrekking tot het boekjaar 2002 (*Parl. Stuk*, Kamer, nr. 51-21/3 en Senaat 3-21/3, blz. 18) heeft het Rekenhof het wettelijke kader van zijn optreden gepreciseerd. Daar de wettelijke en reglementaire

**D. AVIS DE LA COUR DES COMPTES ET
REACTIONS DES PARTIS**

Ci-dessous figure, dans son intégralité, l'avis rendu par la Cour des comptes le 10 juin 2009. Il est suivi des réactions éventuelles des partis et des remarques éventuelles du rapporteur.

Avis du 10 juin 2009

Par lettre du 12 mai 2009, reçue le 13 mai 2009, les Présidents de la Commission de contrôle, créée par la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des Chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, ont transmis à la Cour des comptes les rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes pour l'exercice 2008 (*Doc. parl.* Chambre, n° 52 1968/001 et 002, et Sénat, n° 4-1306/1 et 2) et lui ont demandé de rendre, dans un délai d'un mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports.

En vertu de l'article 24, deuxième alinéa, de la loi du 4 juillet 1989, modifiée par la loi du 2 avril 2003, les présidents des Chambres législatives chargent la Cour des comptes “de rendre, en application de l'article 1er, § 2, dans un délai d'un mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité des rapports financiers sur les comptes annuels des partis politiques et de leurs composantes”. Selon l'article 1er, § 2, précité (en réalité l'article 1er, 4°, troisième alinéa), la Commission de contrôle est “tenue de se faire conseiller, aux conditions prévues par la présente loi, par la Cour des comptes tant pour le contrôle des dépenses électorales des partis politiques et des candidats que pour le contrôle des rapports financiers des partis politiques et de leurs composantes”.

Dans son avis remis le 6 août 2003 et portant sur les rapports financiers afférents à l'exercice 2002 (*Doc. parl.* Chambre, n° 51-21/3 et Sénat 3-21/3, p. 18), la Cour des comptes a précisé le cadre légal dans lequel s'inscrit son intervention. Les dispositions légales et

bepalingen niet werden gewijzigd ³, wordt het advies van het Rekenhof met betrekking tot het boekjaar 2008 verstrekt volgens de controleprincipes en de structuur die in de vorige adviezen werden gehanteerd.

Gelet op die beschouwingen en rekening houdend met de gegevens die beschikbaar waren in de parlementaire stukken heeft de controle van de financiële verslagen van het jaar 2008 van de politieke partijen betrekking op de hierna vermelde formele (punten 1-10) en financiële aspecten (punten 11-16). Het Rekenhof heeft zich dus niet uitgesproken over de geldigheid en de werkelijkheid van de onderliggende verrichtingen aangezien het geen toegang heeft tot de verantwoordingsstukken.

Tenuitvoerlegging van de vroeger door het Rekenhof geformuleerde aanbevelingen

Op 5 maart 2008 heeft de Commissie zich unaniem aangesloten⁴ bij het voorstel om in het model van financieel verslag, een nieuw kader XVII in te voegen in verband met de beschrijving van de consolidatieprincipes, en een nieuw kader XVIII, dat voorziet in een concordantietabel tussen de geconsolideerde resultaten en het totaal van de individuele resultaten van elk van de componenten.

In zijn verslag betreffende het jaar 2007⁵ heeft het Rekenhof ten aanzien van het voorstel betreffende het kader XVII herinnerd aan de suggestie die het in punt 11.2 van zijn verslag over het jaar 2006 formuleerde en heeft bijkomende commentaren geformuleerd ten aanzien van de invoering van het nieuwe kader XVIII.

³ Artikel 19 van de wet van 23 maart 2007 tot wijziging van de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen heeft – met ingang van 28 maart 2007 – de componenten van de politieke partijen uitgesloten van het toepassingsveld van de wet van 27 juni 1921. Dat artikel heeft bijgevolg geen enkele wijziging teweeggebracht op het niveau van het referentiekader dat voor het Rekenhof als basis heeft gediend voor het uitbrengen van zijn adviezen over de financiële verslagen van de politieke partijen.

Hetzelfde geldt voor de verschillende wijzigingen die werden aangebracht door de wet van 18 januari 2008 tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, wat de voor de uitoefening van de bevoegdheden van de Controlecommissie gestelde termijnen betreft.

⁴ Bladzijde 51, Parl. Stuk, nr. 52 1015/001, en Senaat, nr. 4-663/1.

⁵ Advies van het Rekenhof betreffende de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten (boekjaar 2007) overgezonden op 18 juni 2008.

réglementaires n'ayant pas été modifiées ³, l'avis de la Cour des comptes portant sur l'exercice 2008 est rendu selon les principes de contrôle et la structure retenus lors des précédents avis.

Eu égard à ces considérations et compte tenu des données disponibles dans les documents parlementaires, le contrôle des rapports financiers de l'année 2008 des partis politiques porte sur les aspects formels (points 1 à 10) et financiers (points 11 à 16) énumérés ci-après. La Cour des comptes ne s'est donc pas prononcée sur la validité et sur la réalité des opérations sous-jacentes dans la mesure où elle n'a pas accès aux pièces justificatives.

Mise en œuvre de recommandations antérieurement formulées par la Cour des comptes

Le 5 mars 2008, la Commission s'est ralliée⁴, à l'unanimité, à une proposition visant à insérer dans le modèle de rapport financier un nouveau cadre XVII, relatif à la description des principes de consolidation, et un nouveau cadre XVIII, fournissant un tableau de concordance entre les résultats consolidés et le total des résultats individuels de chacune des composantes.

Dans son rapport portant sur l'exercice 2007⁵, la Cour des comptes a rappelé, au regard de la proposition relative au cadre XVII, la suggestion qu'elle formulait au point 11.2 de son rapport sur l'exercice 2006 et a formulé des commentaires complémentaires au regard de l'introduction du nouveau cadre XVIII.

³ L'article 19 de la loi du 23 mars 2007, modifiant la loi du 27 juin 1921 sur les associations sans but lucratif, les associations internationales sans but lucratif et les fondations, a exclu - à dater du 28 mars 2007 - les composantes des partis politiques du champ d'application de la loi du 27 juin 1921. Il n'a induit, en conséquence, aucune modification du cadre de référence au regard duquel la Cour des comptes a, jusqu'à présent, rendu ses avis sur les rapports financiers des partis politiques.

Il en est de même en ce qui concerne les diverses modifications apportées par la loi du 18 janvier 2008, modifiant la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des Chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, en matière de délais fixés pour l'exercice des compétences de la Commission de contrôle.

⁴ Page 51, du Doc. parl. Chambre, n° 52 1015/001, et Sénat, n° 4-663/1.

⁵ Avis de la Cour des comptes relatif aux rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes (exercice 2007) transmis le 18 juin 2008.

Het verslag van de Controlegcommissie voor het onderzoek van de boekhouding van de politieke partijen voor het jaar 2007 komt terug⁶ op die aanbevelingen. De Commissie vraagt de voorzitters contact op te nemen met het Instituut van de Bedrijfsrevisoren dat op dit ogenblik een nieuw model van financieel verslag voorbereidt opdat het met de suggesties van het Rekenhof rekening zou houden.

De Controlegcommissie herinnert eveneens aan haar beslissing van 14 juli 2008 om, wegens redenen van doeltreffendheid, de opmerkingen en aanbevelingen die kunnen worden geformuleerd in een drievoudig kader te groeperen: dat van een globale evaluatie van de wet van 4 juli 1989 door de werkgroep "Politieke Partijen" die werd opgericht door de Controlegcommissie, dat van een evaluatie op Europees niveau door de GRECO (*Groupe d'États contre la Corruption*) die werkzaam is binnen de Raad van Europa en, tot slot, dat van de hangende wetsvoorstellen die een wijziging van de wet van 4 juli 1989 beogen.

Voor het overige, en overeenkomstig de gewoonlijk gevolgde praktijk bij het verstrekken van zijn vorige adviezen, formuleert het Rekenhof in onderhavig verslag enkel nieuwe aanbevelingen of aanbevelingen in verband met gevallen die specifiek werden waargenomen bij het onderzoek van de rekeningen 2008.

Le rapport de la Commission de contrôle sur l'examen de la comptabilité des partis politiques de l'exercice 2007 revient⁶ sur ces recommandations. La Commission demande aux présidents de contacter l'Institut des réviseurs d'entreprises, qui prépare en ce moment un nouveau modèle de rapport financier, afin que ce dernier tienne compte des suggestions de la Cour des comptes.

La commission de Contrôle rappelle également sa décision du 14 juillet 2008 de regrouper, pour des raisons d'efficacité, les remarques ou recommandations susceptibles d'être formulées dans un triple cadre: celui d'une évaluation globale de la loi du 4 juillet 1989 par le groupe de travail "Partis politiques" créé par la commission de Contrôle; celui d'une évaluation opérée au niveau européen par le GRECO (*Groupe d'États contre la Corruption*), organe opérant au sein du Conseil de l'Europe et, enfin, celui des propositions de loi pendantes visant à adapter la loi du 4 juillet 1989.

Pour le surplus, conformément à la pratique usuellement observée lors de la reddition de ses précédents avis, la Cour des comptes ne formule, dans le présent rapport, que des recommandations nouvelles ou relatives à des cas spécifiquement observés lors de l'examen portant sur les comptes 2008.

⁶ Hoofdstuk "v – aanbevelingen", bladzijde 47, *Parl. Stuk*, nr. 52 1137/003, en Senaat, nr. 4-732/3.

⁶ Chapitre "v - recommandations", page 47, du *Doc. parl.* Chambre, n° 52 1137/003, et Sénat, n° 4-732/3.

**ADVIES BETREFFENDE DE FINANCIËLE
VERSLAGEN OVER HET BOEKJAAR 2008**

VORMELIJKE ASPECTEN

**1. Hoedanigheid van de ondertekenaar(s) van de
financiële staten**

Voor het geheel van de partijen die een financieel verslag toegezonden hebben, werd opgemerkt dat de personen die deze ondertekenen, leden zijn van de raad van bestuur van de vzw die krachtens de artikelen 22 en 23 van de wet van 4 juli 1989 belast is met de opstelling van die verslagen.

**2. Bestaan van de identificatie- en financiële
gegevens voor elk van de politieke partijen en hun
componenten**

2.1 Onder voorbehoud van punt 2.2. ontbreekt er geen enkel identificatie- of financieel gegeven.

2.2 Een partij [FN] heeft geen financieel verslag toegezonden.

**3. Inachtneming van de formele vereisten met
betrekking tot de identificatiegegevens van de
politieke partijen en hun componenten**

In zijn verslag betreffende het boekjaar 2007 had het Rekenhof voorgesteld, — behoudens tegenbericht van de Commissie — vanaf zijn volgende verslag de verificatie van de formele aspecten te beperken en enkel te wijzen op de eventuele grote tekortkomingen, met dien verstande echter dat inzake de globale exhaustiviteit van de financiële en identificatiegegevens per component dezelfde controle zal blijven worden uitgevoerd als deze in punt 2 hierboven.

Het verslag van de Controlecommissie voor het onderzoek van de boekhouding van de politieke partijen voor het boekjaar 2007 bevat geen enkele opmerking die ingaat tegen dit voorstel. Het Rekenhof is derhalve overgegaan tot een minder grondige controle van de bovengenoemde vormelementen.

Met betrekking tot het boekjaar 2008 heeft het Rekenhof geen betekenisvolle anomalie en/of tekortkoming vastgesteld betreffende de wijze waarop de politieke partijen, die een financieel verslag hebben overgezonden, hebben voldaan aan de vormelijke vereisten inzake de identificatie van hun verschillende componenten.

**AVIS SUR LES RAPPORTS FINANCIERS
DE L'EXERCICE 2008**

ASPECTS FORMELS

**1. Qualité du ou des signataire(s) des états
financiers**

Pour l'ensemble des partis qui ont transmis un rapport financier, il a été observé que les signataires de ces derniers sont membres du conseil d'administration de l'ASBL chargée, en vertu des articles 22 et 23 de la loi du 4 juillet 1989, de l'élaboration desdits rapports.

**2. Existence des données identificatrices et
financières pour chacun des partis politiques et de
leurs composantes**

2.1 Sous réserve du point 2.2, aucune donnée identificatrice ou financière n'est manquante.

2.2 Un parti [FN] n'a transmis aucun rapport financier.

**3. Respect des exigences formelles relatives aux
données identificatrices des partis politiques et de
leurs composantes**

Dans le cadre de son rapport portant sur l'exercice 2007, la Cour des comptes avait proposé — sauf avis contraire de la Commission —, de limiter, à dater de son prochain rapport, la vérification des aspects formels liés à l'identification des composantes des partis politiques et de ne relever que les éventuels manquements majeurs, étant toutefois entendu que l'exhaustivité globale des données financières et identificatrices par composante continuerait à faire l'objet du même contrôle que celui évoqué au point 2 ci-avant.

Le rapport de la Commission de contrôle sur l'examen de la comptabilité des partis politiques de l'exercice 2007 n'a émis aucune remarque allant à l'encontre de la proposition formulée. En conséquence, la Cour des comptes a procédé à un contrôle moins approfondi des éléments formels précités.

En ce qui concerne l'exercice 2008, la Cour des comptes n'a pas observé d'anomalie et/ou de manquement significatif quant à la manière dont les différents partis politiques ayant transmis un rapport financier ont répondu aux exigences formelles relatives à l'identification de leurs différentes composantes.

4. Inachtneming van de schema's voor de presentatie van de gegevens met betrekking tot de samenvatting van het financiële verslag, de samenvattende rekeningen van de componenten en de geconsolideerde rekening

Geen opmerkingen.

5. Volledigheid en algemene presentatie van de financiële gegevens

5.1 Met uitzondering van één partij die geen financieel verslag heeft toegezonden [FN], zijn er geen leemten inzake volledigheid en algemene voorstelling van de rekeningen. Deze opmerking houdt rekening met de componenten voor dewelke de partijen vroeger de afwezigheid van enig cijfergegevens aangetoond of toegelicht hebben.

5.2 Eén partij [Open Vld] vermeldt nog steeds in haar geconsolideerde resultatenrekening de lasten met een negatief-teken. In 2007 werden deze tussen haakjes aangeduid. Deze werkwijze is strijdig met de boekhoudgebruiken. Ze kan de lezer overigens in verwarring brengen, meer bepaald wanneer bij cijfergegevens een teken moet worden vermeld om de netto impact ervan te preciseren.

6. Overeenstemming tussen de cijfers in de samenvatting van de financiële verslagen en die in de geconsolideerde balans

6.1 Eén partij [FN] verstrekt geen enkele financiële samenvatting.

6.2 Er moet geen enkele opmerking worden geformuleerd voor het geheel van de andere politieke partijen.

7. Verslag van de bedrijfsrevisor — Eventuele opmerkingen in verband met de attestatie van de rekeningen

7.1 Een partij [FN] heeft geen revisoraal verslag toegezonden.

7.2 De verslagen van de bedrijfsrevisoren over de boekhoudingen van de andere partijen zijn allen zonder voorbehoud geformuleerd.

7.3 Al deze verslagen vermelden, in overeenstemming met punt 4.b. van de bijlage bij de wet van 4 juli 1989, dat de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de politieke partijen voldoende is.

4. Respect des schémas prévus pour la présentation des données relatives au résumé du rapport financier, aux comptes synthétiques des composantes et au compte consolidé

Pas de remarque à formuler.

5. Exhaustivité et présentation générale des données financières

5.1 À l'exception d'un parti qui n'a transmis aucun rapport financier [FN], l'exhaustivité et la présentation générale des comptes ne présentent pas de lacune. Cette observation tient compte des entités pour lesquelles les partis ont justifié ou commenté antérieurement l'absence de toute donnée financière.

5.2 Un parti [Open Vld] mentionne encore, dans son compte de résultats consolidé, les charges en les assortissant d'un signe négatif. Celles-ci étaient reprises entre parenthèses en 2007. Cette pratique est contraire aux usages comptables. Par ailleurs elle est de nature à induire le lecteur en erreur lorsque, précisément, des données chiffrées doivent être assorties d'un signe afin d'en préciser l'impact net.

6. Concordance entre les chiffres repris dans le résumé des rapports financiers et ceux figurant dans le bilan consolidé

6.1 Un parti [FN] n'a fourni aucun résumé financier.

6.2 Aucune remarque n'est à formuler pour l'ensemble des autres partis politiques.

7. Rapport du réviseur d'entreprises — Remarques éventuelles relatives à l'attestation des comptes

7.1 Un parti [FN] n'a transmis aucun rapport révisoral.

7.2 Les rapports des réviseurs d'entreprises portant sur la comptabilité des autres partis sont tous formulés sans réserve.

7.3 Tous ces rapports mentionnent, conformément au point 4.b. de l'annexe à la loi du 4 juillet 1989, le caractère suffisant de l'organisation administrative et comptable des partis politiques.

8. Verslag van de bedrijfsrevisor — Analyse om het begrip van de financiële toestand en resultaten alsook de vergelijkbaarheid te bevorderen

8.1 De bepalingen van punt 4.c. van de bijlage bij de wet van 4 juli 1989 laten de bedrijfsrevisor heel wat appreciatiemarge. De aard en de uitgebreidheid van de verstrekte informatie verschillen aldus sterk van de ene politieke partij tot de andere. In bepaalde gevallen verwijst de analyse van de bedrijfsrevisor integraal of ten dele naar de analyse uitgevoerd door het beheersorgaan.

8.2 Twee financiële verslagen [Groen! – LDD] vermelden niet de gegevensanalyse waarin de bovenvermelde bepalingen voorzien.

8.3 Twee financiële verslagen [CD&V – NV-A en Open Vld] bevatten een analyse die — volgens het Rekenhof — minder geschikt is om *“de aandacht te vestigen op de aspecten die het begrip van de financiële toestand en resultaten, alsook de vergelijkbaarheid kunnen bevorderen”*.

9. Gegevens in verband met de waarderingsregels

Bij het onderzoek van de financiële verslagen kan worden opgemerkt dat de mate van detaillering van de informatie die wordt verstrekt in verband met de waarderingsregels verschilt tussen de politieke partijen.

10. Gegevens met betrekking tot de consolidatiemethode

10.1 Twee politieke partijen [MR – Open Vld] verwijzen enkel naar de naleving van de wettelijke en reglementaire bepalingen inzake het opstellen van de geconsolideerde rekeningen. De toegepaste consolidatiemethodes worden dus niet expliciet vermeld in de financiële verslagen van die partijen.

10.2 Bij de andere politieke partijen werd opgemerkt dat verklaringen van heel uiteenlopende aard en draagwijdte werden vermeld op verschillende plaatsen in de verschillende overgelegde financiële verslagen (verslag van de raad van bestuur, verslag van de revisor, inleiding, samenvatting waarderingsregels, enz.).

8. Rapport du réviseur d'entreprises — Analyse destinée à favoriser la compréhension de la situation financière et des résultats ainsi que de la comparabilité

8.1 Les dispositions du point 4.c. de l'annexe à la loi du 4 juillet 1989 laissent une part d'appréciation importante dans le chef du réviseur d'entreprises. La nature et l'étendue des informations fournies varient ainsi fortement selon les partis politiques. Dans certains cas, l'analyse du réviseur se réfère, intégralement ou partiellement, à l'analyse réalisée par l'organe de gestion.

8.2 Deux rapports financiers [Groen! – LDD] ne reprennent pas l'analyse de données prévue par les dispositions précitées.

8.3 Deux rapports financiers [CD&V – NV-A et Open Vld] reprennent une analyse qui — selon la Cour des comptes — paraît peu à même de *“mettre en évidence les aspects qui sont susceptibles de favoriser la compréhension de la situation financière et des résultats ainsi que de la comparabilité”*.

9. Données relatives aux règles d'évaluation

Tous les rapports financiers mentionnent un résumé des règles d'évaluation. Le niveau de détail des informations est toutefois très variable selon les partis.

10. Données relatives à la méthode de consolidation

10.1 Deux partis politiques [MR – Open Vld] font uniquement référence au respect des dispositions légales et réglementaires en matière d'établissement des comptes consolidés. Les méthodes de consolidation appliquées ne sont donc pas explicitement évoquées dans les rapports financiers de ces partis.

10.2 Après des autres partis, il a été observé que des explications de nature et de portée très variées sont, selon les partis concernés, reprises en des endroits différents (rapport du Conseil d'administration, rapport du réviseur, préambule introductif, résumé des règles d'évaluation, etc.) des différents rapports financiers rendus.

FINANCIËLE ASPECTEN**11. Onderzoek van de variaties tussen boekjaren**

Het onderzoek van de variaties tussen boekjaren werd uitgevoerd aan de hand van een dubbele materialiteitsgrens. Deze analysetechniek is erop gericht de verschillen van een zekere omvang te belichten, zonder in te gaan op de oorzaken ervan.

Als eerste materialiteitsgrens werd een absoluut bedrag genomen dat gelijk is aan 5 % van het geconsolideerde balanstotaal van het jaar 2008. Voor elk bedrag boven dit referentiebedrag, betreffende het onderzochte of het voorgaande boekjaar, werd nagegaan of het eveneens beantwoordde aan een tweede materialiteitscriterium.

Het tweede criterium had betrekking op de omvang van de variatie tussen de twee boekjaren. Elk bedrag van het boekjaar 2008 dat ten minste het tweevoud is — of ten minste met de helft is verminderd — ten opzichte van de waarde van het boekjaar 2007 werd beschouwd als beantwoordend aan het tweede materialiteitscriterium.

Op basis van die beide gecumuleerde grenswaarden werden alle jaarlijkse variaties in de financiële verslagen aan een onderzoek onderworpen. Elke rubriek waarvan de bedragen beantwoorden aan dat bovenvermeld dubbel criterium wordt hierna behandeld en kan een aandachtspunt zijn voor de Controlecommissie.

Als een verklaring van de vastgestelde variatie kon worden gevonden louter op basis van de gegevens die in de financiële staten zijn vermeld, wordt die in de commentaar vermeld.

11.1 Opmerkingen gemeenschappelijk voor alle politieke partijen

In 2007 (verkiezingsjaar) vertoonden alle politieke partijen in vergelijking met 2006 een stijging van hun lasten inzake publiciteit, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten. Tezelfdertijd, met uitzondering van een partij (LDD), gingen de partijen over tot een netto terugname (besteding) van vroeger aangelegde voorzieningen voor risico's en kosten (in hoofdzaak voor kiespropaganda).

In de loop van het jaar 2008 wordt het omgekeerde fenomeen vastgesteld, te weten een algemene vermindering van de lasten inzake publiciteit, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten, en

ASPECTS FINANCIERS**11. Examen des variations entre exercices**

L'examen des variations entre exercices a été réalisé par rapport à un double seuil de matérialité. Cette technique d'analyse est destinée à mettre en évidence les différences d'une certaine ampleur, sans préjuger de leurs causes.

Un montant absolu, égal à 5 % du pied du bilan consolidé de l'année 2008, a été retenu comme premier seuil de matérialité. Tout montant supérieur à ce chiffre de référence, qu'il porte sur l'exercice sous revue ou sur l'exercice précédent, a été examiné en vue de vérifier s'il répondait également à un second seuil de matérialité.

Le second critère retenu portait sur la hauteur de la variation intervenue entre les deux exercices. Tout chiffre de l'exercice 2008 présentant une valeur au minimum doublée — ou au minimum réduite de moitié — par rapport à celle de l'exercice 2007 était considéré comme atteignant le second critère de matérialité.

Sur la base de ces deux seuils cumulés, il a été procédé à un examen de l'ensemble des variations annuelles figurant dans les rapports financiers. Toute rubrique dont les montants répondent au double critère précité est évoquée ci-après et peut constituer un point d'attention pour la Commission de contrôle.

Lorsqu'une explication de la variation enregistrée a pu être approchée au départ des seules données reprises dans les états financiers, elle est reprise en commentaire.

11.1 Observations communes à l'ensemble des partis politiques

En 2007 (année électorale), l'ensemble des partis politiques présentaient par rapport à 2006, un accroissement de leurs charges de publicité, de propaganda et d'assemblées, y compris les charges électorales. En contrepartie, à l'exception d'un parti [LDD], ils avaient procédé à des reprises nettes (utilisations) de provisions pour risques et charges (principalement pour propaganda électorale) antérieurement constituées.

Au cours de l'exercice 2008, c'est le phénomène inverse qui est observé, à savoir une réduction généralisée des charges de publicité, de propaganda, d'assemblées, y compris les charges électorales, et

daarmee samenhangend een verhoging van de dotaties aan de voorzieningen voor risico's en kosten (in hoofdzaak voor kiespropaganda).

De onderstaande tabel toont voor alle politieke partijen de terzake geformuleerde vaststellingen:

une augmentation corrélative des dotations aux provisions pour risques et charges (principalement pour propagande électorale).

Le tableau ci-dessous illustre, pour l'ensemble des partis politiques, les observations formulées en la matière:

	Kosten – Charges		Delta als resultaat (1) – Delta en résultat (1)	Voorzieningen (2) – Provisions (2)		Delta als resultaat (3) – Delta en résultat (3)	Netto delta als resultaat (4) – Delta net en résultat (4)
	2008	2007		2008	2007		
CD&V - N-VA	1 404 893	3 720 226	2 315 333	2 554 519	- 498 667	-3 053 185	-737 852
MR	1 316 127	3 567 013	2 250 886	986 500	-853 500	-1 840 000	410 886
PS	1 468 445	5 254 874	3 786 429	1 552 623	-875 035	-2 427 658	1 358 771
Open Vld	274 775	3 006 693	2 731 918	1 139 833	-1 091 002	-2 230 835	501 082
Vlaams Belang	3 848 846	4 636 355	787 509	769 575	-224 000	-993 575	-206 066
sp.a-spirit	952 665	4 654 072	3 701 407	1 313 602	-1 541 096	-2 854 699	846 708
cdH	653 104	2 269 963	1 616 859	790 000	-781 223	-1 571 223	45 636
Ecolo	388 072	584 230	196 158	494 771	-19 988	-514 760	-318 602
Groen!	473 705	956 105	482 400	469 864	-147 664	-617 529	-135 129
LDD (5)	260 364	239 429	-20 935	312 724	295 000	-17 724	-38 659
FN	-	-	-	-	-	-	-

(1) Deze delta vertegenwoordigt de (meestal positieve) weerslag op de resultatenrekening 2008 (ten aanzien van 2007) van de in de loop van het jaar 2008 vastgestelde vermindering van de lasten die werden geboekt inzake publiciteit, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten.

(2) Positief bedrag = netto dotatie aan voorzieningen voor risico's en kosten. Negatief bedrag = netto besteding of terugname van voorzieningen voor risico's en kosten.

(3) Deze delta vertegenwoordigt de (meestal negatieve) weerslag op de resultatenrekening 2008 (ten aanzien van 2007) toe te schrijven aan de verhoging van de dotaties aan de voorzieningen voor risico's en kosten (hoofdzakelijk voor kiespropaganda) geboekt in 2008.

(4) Deze delta vertegenwoordigt de uiteindelijke netto weerslag op de resultatenrekening 2008 (ten aanzien van 2007) van de gecumuleerde bedragen vermeld in de punten (1) en (3). Positief bedrag = netto positieve weerslag. Negatief bedrag = netto negatieve weerslag.

(5) De partij LDD werd in 2007 opgericht.

(1) Ce delta représente l'impact (généralement positif) sur le compte de résultats 2008 (par rapport à 2007) dû à la diminution, enregistrée au cours de l'exercice 2008, des charges comptabilisées en matière de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales.

(2) Montant positif = dotation nette aux provisions pour risques et charges. Montant négatif = utilisation nette ou reprise de provisions pour risques et charges.

(3) Ce delta représente l'impact (généralement négatif) sur le compte de résultats 2008 (par rapport à 2007) dû à l'augmentation des dotations aux provisions pour risques et charges (principalement pour propagande électorale) comptabilisées en 2008.

(4) Ce delta représente l'impact final net, sur le compte de résultats 2008 (par rapport à 2007), des impacts cumulés évoqués aux points (1) et (3). Montant positif = impact net positif. Montant négatif = impact net négatif.

(5) Le parti LDD a été créé en 2007.

11.2 CD&V - N-VA**a) Componenten**

— De vaste activa van de component Unitas vzw stijgen van 1 798 407 euro naar 4 675 481 euro. Uit de toelichting van de geconsolideerde jaarrekening kan afgeleid worden dat de stijging van de vaste activa te maken heeft met investeringen in het gebouw gelegen aan de Wetstraat 89.

— Het resultaat van het boekjaar van de component CD&V Provincie Oost-Vlaanderen daalt van een 1 268 870 euro naar - 221 340 euro. Deze daling vindt hoofdzakelijk zijn oorsprong in de wijziging van het uitzonderlijke resultaat 941 960 euro in 2007 tegenover - 365 533 euro in 2008.

b) Geconsolideerde rekeningen

De materiële vaste activa stijgen van 1 936 338 euro naar 4 812 710 euro. De voornaamste verklaring hiervan wordt hierboven gegeven onder punt a) (component Unitas vzw).

11.3 MR**a) Componenten**

De vlottende activa van de vzw Gestion et Action Libérale (consoliderende entiteit) stijgen van 398 647 euro naar 1 563 816 euro (zie de analoge evolutie op het niveau van de geconsolideerde rekeningen).

b) Geconsolideerde rekeningen

De geldbeleggingen stijgen van 863 120 euro naar 2 683 454 euro. Gelet op het feit dat geen enkele andere post van het actief of het passief een gelijkaardige wijziging vertoont, is het waarschijnlijk dat de vastgestelde verhoging het gevolg is van het positieve resultaat van het boekjaar (1 237 659 euro). Dit is voornamelijk te wijten aan, enerzijds, de toename van de opbrengsten uit de gewone werking afkomstig van Belgische overheidsbijdragen en, anderzijds, aan de globale vermindering van de kosten en voorzieningen met betrekking tot de kiespropaganda en de publiciteit waarvan sprake in punt 11.1.

11.2 CD&V - N-VA**a) Composantes**

— Les actifs immobilisés de la composante Unitas vzw passent de 1 798 407 euros à 4 675 481 euros. Il peut être déduit des annexes aux comptes annuels consolidés que la hausse des actifs immobilisés est à mettre en relation avec des investissements réalisés dans le bâtiment sis rue de la Loi 89.

— Le résultat de l'exercice de la composante CD&V Provincie Oost-Vlaanderen passe de 1 268 870 euros à - 221 340 euros. Cette diminution trouve principalement son origine dans le fait que le résultat exceptionnel de 941 960 euros enregistré en 2007 est passé à - 365 533 euros en 2008.

b) Comptes consolidés

Les immobilisations corporelles passent de 1 936 338 euros à 4 812 710 euros. L'explication principale en est donnée au point a) ci-dessus (composante Unitas vzw).

11.3 MR**a) Composantes**

Les actifs circulants de l'ASBL Gestion et Action Libérale (entité consolidante) passent de 398 647 euros à 1 563 816 euros (voir l'évolution analogue au niveau des comptes consolidés).

b) Comptes consolidés

Les placements de trésorerie passent de 863 120 euros à 2 683 454 euros. Considérant le fait qu'aucun autre poste de l'actif ou du passif ne présente de variation similaire, il est vraisemblable que l'augmentation observée soit la conséquence du résultat positif enregistré au terme de l'exercice (1 237 659 euros). Ce dernier est principalement dû, d'une part, à l'augmentation des produits courants en provenance des contributions publiques belges et, d'autre part, à la diminution globale des charges et provisions liées à la propagande électorale et à la publicité dont question au point 11.1.

11.4 PS

a) Componenten

Het resultaat uit de gewone werking van de VZW FONSOC (consoliderende entiteit) stijgt van - 2 302 811 euro naar - 552 509 euro voornamelijk wegens de daling van de lopende kosten (die gaan van 7 268 060 euro naar 5 145 301 euro). In het verslag van de revisor worden op gedetailleerde wijze de voornaamste evoluties ter zake beschreven⁷ op het niveau van de geconsolideerde resultatenrekening.

b) Geconsolideerde rekeningen

— Het lopende resultaat stijgt van - 1 749 055 euro naar - 176 804 euro. De verbetering van dat resultaat (1 572 251 euro) kan in samenhang worden gezien met de globale vermindering van de kosten en voorzieningen met betrekking tot de kiespropaganda en de publiciteit waarvan sprake in punt 11.1 (1 358 771 euro).

— Het eindresultaat volgt dezelfde tendens als het lopende resultaat. Het gaat van - 1 635 790 euro naar - 125 541 euro.

11.5 Open Vld

a) Componenten

Geen betrokken rubrieken.

b) Geconsolideerde rekeningen

Het netto resultaat stijgt van - 150 135 euro naar 1 277 801 euro. De voornaamste oorzaak hiervan is de globale daling van de verkiezingskosten (zie tabel op rubriek 11.1).

11.6 Vlaams Belang

a) Componenten

— Het vermogen van de component Algemeen Vlaams Belang VZW daalt van 1 213 739 euro naar 533 894 euro. Deze daling is toe te schrijven aan het negatief resultaat van het boekjaar.

⁷ Blz. 333 *Parl. Stuk*, nr. 52 1968/001, en Senaat, nr. 4-1306/1.

11.4 PS

a) Composantes

Le résultat courant de l'ASBL FONSOC (entité consolidante) passe de - 2 302 811 euros à - 552 509 euros essentiellement en raison de la diminution des charges courantes (qui passent de 7 268 060 euros à 5 145 301 euros). Le rapport révisoral évoque⁷ les principales évolutions rencontrées en la matière au niveau du compte de résultats consolidé.

b) Comptes consolidés

— Le résultat courant passe de - 1 749 055 euros à -176 804 euros. L'amélioration de ce résultat (1 572 251 euros) peut être mise en parallèle avec la diminution globale des charges et provisions liées à la propagande électorale et à la publicité dont question au point 11.1 (1 358 771 euros).

— Le résultat final suit la même tendance que le résultat courant. Il passe ainsi de - 1 635 790 euros à - 125 541 euros.

11.5 Open Vld

a) Composantes

Aucune rubrique concernée.

b) Comptes consolidés

Le résultat net passe de - 150 135 euros à 1 277 801 euros. La raison principale de cette évolution réside dans la diminution globale des charges électorales (voir tableau au point 11.1).

11.6 Vlaams Belang

a) Composantes

— Le patrimoine de la composante Algemeen Vlaams Belang VZW passe de 1 213 739 euros à 533 894 euros. Cette diminution est imputable au résultat négatif de l'exercice.

⁷ Page. 333 *Doc. parl. Chambre*, n° 52 1968/001, et Sénat, n° 4-1306/1.

— Dat resultaat daalt van 8 571 euro naar - 679 844 euro, hoofdzakelijk wegens de stijging van de kosten uit de gewone werking waar er geen opbrengsten tegenover staan.

b) Geconsolideerde rekeningen

— Op de actiefzijde van de balans stijgen de liquide middelen van 468 555 euro naar 1 055 870 euro.

— Op de passiefzijde stijgt de rubriek Maatschappelijk fonds en reserves van 2 241 581 euro in 2007 naar 4 052 480 euro in 2008. Deze stijging is te wijten aan de incorporatie van het overgedragen resultaat van 2007.

11.7 **sp.a-spirit**

a) Componenten

Geen betrokken rubrieken.

b) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

11.8 **cdH**

a) Componenten

De vlottende activa van de cdH-fractie van de Kamer van volksvertegenwoordigers gaan van 416 872 euro naar 93 613 euro. Tevens gaan de schulden van 393 128 euro naar 37 232 euro. Het is waarschijnlijk dat in dit geval liquide middelen werden aangewend om een of meer schulden terug te betalen.

b) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

11.9 **Ecolo**

a) Componenten

Het eindresultaat van de vzw Ecodota – Ecolo Fédéral (consoliderende component) is positief ten belope van 517 619 euro tegenover 230 661 euro in 2007.

— Le résultat passe de 8 571 euros à - 679 844 euros, principalement en raison de l'augmentation des charges courantes et sans aucun produit en contrepartie.

b) Comptes consolidés

— À l'actif du bilan, les valeurs disponibles passent de 468 555 euros à 1 055 870 euros.

— Au passif, la rubrique Fonds social et réserves passe de 2 241 581 euros en 2007 à 4 052 480 euros en 2008. Cette augmentation est due à l'incorporation du résultat reporté de 2007.

11.7 **sp.a-spirit**

a) Composantes

Aucune rubrique concernée.

b) Comptes consolidés

Aucune rubrique concernée.

11.8 **cdH**

a) Composantes

L'actif circulant du Groupe cdH de la Chambre des représentants passe de 416 872 euros à 93 613 euros. Corrélativement, les dettes passent de 393 128 euros à 37 232 euros. Il est probable que, dans le cas d'espèce, des disponibilités financières aient été utilisées en vue de procéder au remboursement d'une ou plusieurs dettes.

b) Comptes consolidés

Aucune rubrique concernée.

11.9 **Ecolo**

a) Composantes

Le résultat final de l'ASBL Ecodota - Ecolo Fédéral (composante consolidante) s'élève à 517 619 euros contre 230 661 euros en 2007.

b) Geconsolideerde rekeningen

De liquide middelen gaan van 1 272 030 euro naar 2 598 852 euro. Gelet op het feit dat geen enkele andere post van het actief of het passief een gelijkaardige wijziging vertoont, is het waarschijnlijk dat de vastgestelde verhoging hoofdzakelijk een gevolg is van het positieve resultaat dat op het einde van het jaar werd behaald (819 337 euro).

11.10 Groen!

a) Componenten

— De opbrengsten uit de gewone werking van de component Groen! nationaal fv stijgen van 827 172 euro naar 2 465 641 euro. De kosten uit de gewone werking stijgen in dezelfde trend, van 1 109 707 euro naar 2 350 623 euro.

— De kosten uit de gewone werking voor de component Groen Fonds vzw stijgen van 248 880 euro naar 2 061 358 euro. Voor dezelfde component daalt het resultaat van het boekjaar van 773 578 euro naar - 521 597 euro.

— Het patrimonium van de component Groenhuis vzw stijgt van 332 477 euro naar 1 220 702 euro. Dit komt door de stijging van het resultaat van het boekjaar van - 159 464 euro naar 888 225 euro.

b) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

11.11 LDD

a) Componenten

— De vlottende activa van component Lijst Dedecker (Fractie) fv stijgen van 137 298 euro naar 323 391 euro. Op het passief stijgt het patrimonium van 142 830 euro naar 337 745 euro. De stijging van het patrimonium is volledig te wijten aan de overdracht van het resultaat van het boekjaar.

— De vlottende activa van de component Gezond Verstand vzw stijgen van 216 550 euro naar 535 548 euro. Voor dezelfde component stijgen de voorzieningen van 295 000 euro naar 607 724 euro en de opbrengsten uit de gewone werking van 460 009 euro naar 873 676 euro.

b) Comptes consolidés

Les valeurs disponibles passent de 1 272 030 euros à 2 598 852 euros. Considérant le fait qu'aucun autre poste de l'actif ou du passif ne présente de variation similaire, il est vraisemblable que l'augmentation observée trouve principalement son origine au niveau du résultat positif enregistré au terme de l'exercice (819 337 euros).

11.10 Groen!

a) Composantes

— Les produits courants de la composante Groen! nationaal fv passent de 827 172 euros à 2 465 641 euros. Les charges courantes suivent la même tendance et passent de 1 109 707 euros à 2 350 623 euros.

— Les charges courantes de la composante Groen Fonds vzw passent de 248 880 euros à 2 061 358 euros. À partir de la même composante, le résultat de l'exercice passe de 773 578 euros à - 521 597 euros.

— Le patrimoine de la composante Groenhuis vzw passe de 332 477 euros à 1 220 702 euros. Cette évolution s'explique par l'amélioration du résultat de l'exercice qui passe de - 159 464 euros à 888 225 euros.

b) Comptes consolidés

Aucune rubrique concernée.

11.11 LDD

a) Composantes

— L'actif circulant de la composante Lijst Dedecker (Fractie) fv passe de 137 298 euros à 323 391 euros. Au passif, le patrimoine passe de 142 830 euros à 337 745 euros. L'augmentation du patrimoine résulte intégralement de l'affectation du résultat de l'exercice.

— L'actif circulant de la composante Gezond Verstand vzw passe de 216 550 euros à 535 548 euros. À partir de la même composante, les provisions passent de 295 000 euros à 607 724 euros et les produits courants de 460 009 euros à 873 676 euros.

— Bij de component vzw Cassandra dalen de opbrengsten uit de gewone werking van 108 053 euro naar 120 euro. Eveneens dalen de kosten uit de gewone werking van 219 841 euro naar 487 euro. Het resultaat van het boekjaar daalt evenredig van 111 803 euro naar - 404 euro.

b) Geconsolideerde rekeningen

— In 2008 belopen de geldbeleggingen 352 289 euro tegenover 0 euro in 2007.

— Op het passief stijgt het overgedragen resultaat van 1 469 euro naar 222 455 euro ten gevolge van het positief resultaat van het boekjaar (220 986 euro).

— In de resultatenrekening stijgen de overheidsbijdragen van 539 132 euro naar 1 101 016 euro. De giften dalen van 107 130 euro naar 37 795 euro.

11.12 FN

a) Componenten

Geen financieel verslag overgezonden.

b) Geconsolideerde rekeningen

Geen financieel verslag overgezonden.

12. Onderzoek van de samenvattende rekeningen van de componenten en van de geconsolideerde rekeningen

In deze rubriek komen alleen de opmerkingen voor waarover de partijen in het vorig boekjaar/vorige boekjaar geen verklarende commentaar hebben verstrekt.

Met uitzondering van een partij [FN] die geen financieel verslag heeft toegezonden, dient geen enkele opmerking te worden geformuleerd voor het geheel van de rekeningen 2008 van de andere politieke partijen.

13. Cijfermatig nazicht van het verband tussen een wijziging van het geconsolideerde vermogen en het geconsolideerde resultaat van het boekjaar

Inzonderheid op basis van de tabel “Evolutie van het geconsolideerde patrimonium” (in de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening) werd het precieze

— Après de la composante vzw Cassandra, les produits courants passent de 108 053 euros à 120 euros et les charges courantes passent de 219 354 euros à 487 euros. Le résultat de l'exercice enregistre une baisse similaire en passant de 111 803 euros à - 404 euros.

b) Comptes consolidés

— En 2008, les placements de trésorerie s'élèvent à 352 289 euros contre 0 euro en 2007.

— Au passif, le résultat reporté passe de 1 469 euros à 222 455 euros comme suite au résultat positif de l'exercice (220 986 euros).

— Au niveau du compte de résultats, les contributions publiques passent de 539 132 euros à 1 101 016 euros et les dons de 107 130 euros à 37 795 euros.

11.12 FN

a) Composantes

Aucun rapport financier transmis.

b) Comptes consolidés

Aucun rapport financier transmis.

12. Examen des comptes synthétiques des composantes et des comptes consolidés

La présente rubrique ne reprend que des observations au sujet desquelles les partis n'ont pas, au cours d'exercice(s) précédent(s), formulé de commentaires explicatifs.

À l'exception d'un parti [FN] qui n'a pas transmis de rapport financier, aucune remarque n'est à formuler pour l'ensemble des comptes 2008 des autres partis politiques.

13. Vérification arithmétique de la relation entre variation du patrimoine consolidé et résultat consolidé de l'exercice

Notamment au départ du tableau “Evolution du patrimoine consolidé” (qui figure dans les commentaires des comptes annuels consolidés), le caractère correct de la

karakter nagegaan van het cijfermatige verband “Nieuw geconsolideerd vermogen = geconsolideerd vermogen op het einde van het vorige boekjaar + geconsolideerd resultaat van het boekjaar”.

13.1 Er moet geen enkele opmerking worden geformuleerd, tenzij voor een partij.

13.2 Bij een partij [CD&V – NV-A], in de toelichting “Evolutie van het geconsolideerd patrimonium”, is de terugnemering van het overgedragen overschot (1 267 209 euro) niet gelijk aan de toevoeging aan het Maatschappelijk fonds en reserves (1 279 046 euro). Bij gebrek aan een gedetailleerde tabel kan de oorsprong van het verschil van 11 837 euro niet bepaald worden.

Reactie van CD&V-N-VA

Het verschil van 11 837 euro betreft een consolidatieverschil. Gezien de immaterialiteit van dit boekhoudkundig verschil ten opzichte van het balanstotaal (minder dan 0,07 %) is deze afwijking als verwaarloosbaar te beschouwen.

14. Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde resultaat en de cumul van de resultaten van de verschillende componenten ervan

Het nazicht van het verband “Geconsolideerd resultaat - Cumul van de resultaten van de componenten = 0” leidt tot de volgende verschillen:

CD&V - N-VA	0 euro
MR	0 euro
PS	88 126 euro
Open Vld	0 euro
Vlaams Belang	0 euro
sp.a-spirit	0 euro
cdH	0 euro
Ecolo	0 euro
Groen!	0 euro
LDD	0 euro
FN	--- euro

— Het Rekenhof beschikt niet over informatie die toelaat te verduidelijken in welke mate de consolidatieverrichtingen bijdragen tot het verklaren van het vastgestelde verschil bij de partijen die verschillen vertonen.

— Er dient te worden opgemerkt dat zes partijen [MR - Open Vld - sp.a-spirit - cdH - Groen! - LDD] een

relation mathématique “Nouveau patrimoine consolidé = Patrimoine consolidé au terme de l'exercice précédent + Résultat consolidé de l'exercice” a fait l'objet d'une vérification.

13.1 Sauf pour un parti, aucune remarque n'est à formuler.

13.2 Auprès d'un parti [CD&V – NV-A], dans l'annexe “Évolution du patrimoine consolidé”, la reprise du boni reporté (1 267 209 euros) n'est pas égale à la dotation au Fonds social et réserves (1 279 046 euros). En l'absence d'un tableau détaillé, il n'est pas possible de déterminer l'origine de l'écart de 11 837 euros.

Réaction du CD&V-N-VA

La différence de 11 837 euros porte sur une différence de consolidation. Compte tenu de l'immatérialité de cette différence comptable par rapport au total du bilan (moins de 0,07 %), cet écart doit être considéré comme négligeable.

14. Vérification arithmétique de la relation entre résultat consolidé et cumul des résultats des différentes composantes

La vérification de la relation “Résultat consolidé - Cumul des résultats des composantes = 0” conduit à enregistrer les différences suivantes:

CD&V - N-VA	0 euro
MR	0 euro
PS	88 126 euros
Open Vld	0 euro
Vlaams Belang	0 euro
sp.a-spirit	0 euro
cdH	0 euro
Ecolo	0 euro
Groen!	0 euro
LDD	0 euro
FN	--- euro

— La Cour des comptes ne dispose pas d'information lui permettant de préciser dans quelle mesure les traitements de consolidation contribuent à expliquer la différence observée auprès du parti présentant des divergences.

— Il est à noter que six partis [MR - Open Vld - sp.a-spirit - cdH - Groen! - LDD] ont fourni un tableau syn-

samenvattende tabel hebben verstrekt waarin een overzicht is opgenomen van de evolutie van het eigen vermogen en/of de samenvatting van de resultaten van elk van hun componenten.

Reactie van de PS

Net als de vorige jaren is het genoteerde verschil tussen het geconsolideerd resultaat en de gecumuleerde resultaten van de verschillende componenten alsook het verschil tussen het geconsolideerd vermogen en de gecumuleerde vermogens van de componenten toe te schrijven aan de annulering van de boekhoudkundige verwerkingen met het oog op het in overeenstemming brengen van de wederkerige rekeningen van 31 december 2007 en aan de boekhoudkundige verwerkingen met het oog op het in overeenstemming brengen van de wederkerige rekeningen van 31 december 2008.

15. Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde patrimonium en de cumul van de patrimonia van de verschillende componenten

Het nazicht van het verband “Geconsolideerd patrimonium - Cumul van de patrimonia van de componenten = 0” leidt tot de volgende verschillen⁸:

CD&V - N-VA	22 711 euro	
MR.....	-41 431 euro	[*]
PS.....	303 324 euro	
Open Vld	0 euro	
Vlaams Belang	0 euro	
sp.a-spirit.....	487 500 euro	[*]
cdH	0 euro	
Ecolo	0 euro	
Groen!	0 euro	
LDD	0 euro	
FN.....	--- euro	

— Het Rekenhof is van oordeel dat de verschillen die het van zijn controle had vastgesteld, niet meer moeten worden becommentarieerd aangezien de tabel in het tweede lid van punt 14 en/of dat expliciete commentaar (eventueel geformuleerd voor vorige boekjaren) de passende rekenkundige verantwoordingen duidelijk maken. Dit is inzonderheid het geval voor de verschillen aangemerkt met een asterisk [*].

⁸ Naar aanleiding van dat onderzoek wordt, net zoals in de vorige boekjaren, eveneens opgemerkt dat verschillende componenten van verschillende politieke partijen een negatief eigen vermogen vertonen.

thétique dans lequel est repris un aperçu de l'évolution des fonds propres et/ou le récapitulatif des résultats de chacune de leurs composantes.

Réaction du PS

Comme les années précédentes, la différence relevée entre le résultat consolidé et le cumul des résultats des différentes composantes ainsi que la différence entre le patrimoine consolidé et le cumul des patrimoines des composantes s'expliquent par l'annulation des retraitements pour mise en conformité des comptes réciproques au 31 décembre 2007 et par les retraitements de mise en conformité des comptes réciproques au 31 décembre 2008.

15. Vérification arithmétique de la relation entre patrimoine consolidé et cumul des patrimoines des différentes composantes

La vérification de la relation “Patrimoine consolidé - Cumul des patrimoines des composantes = 0” conduit à enregistrer les différences suivantes⁸:

CD&V - N-VA	22 711 euros	
MR.....	-41 431 euros	[*]
PS.....	303 324 euros	
Open Vld	0 euro	
Vlaams Belang	0 euro	
sp.a-spirit.....	487 500 euros	[*]
cdH	0 euro	
Ecolo	0 euro	
Groen!	0 euro	
LDD	0 euro	
FN.....	--- euro	

— La Cour des comptes estime que les divergences relevées lors de son contrôle ne doivent plus être commentées dès lors que le tableau évoqué au second alinéa du point 14 et/ou des commentaires explicites (éventuellement formulés lors d'exercices antérieurs) permettent d'en fournir les justifications arithmétiques adéquates. Ceci est en particulier le cas pour les différences annotées d'un astérisque [*].

⁸ Lors de cet examen il a également été observé que, tout comme lors des précédents exercices, plusieurs composantes de divers partis politiques présentaient des fonds propres négatifs.

— Het Rekenhof beschikt niet over informatie die toelaat te verduidelijken in welke mate de consolidatieverrichtingen bijdragen tot het verklaren van het vastgestelde verschil bij de partijen die verschillen vertonen waarbij geen asterisk [*] vermeld staat.

Reactie van de PS

Om in te gaan op het verzoek om informatie van het Rekenhof (punten 14 en 15 van het advies), en in afwachting dat de vorm en draagwijdte van de nieuwe kaders XVII en XVIII van het financieel verslag worden aangenomen en bekendgemaakt, gaat als bijlage een tabel om de gegevens over 2008 op elkaar te laten aansluiten, alsmede een dienovereenkomstige tabel over het eigen vermogen in 2008 (zie bijlage 2).

16. Onderzoek van de ratio “gemiddelde personeelskost” (personeelskosten / aantal tewerkgestelde personen, uitgedrukt in voltijdse equivalent)

De waarde van de bovengenoemde ratio ten aanzien van de gemiddelde kost, de evolutie ervan of nog de variatie van de factoren waaruit hij bestaat, kunnen mogelijks vragen oproepen. Het Rekenhof beschikt echter niet over informatie die het mogelijk maakt de redenen van de vastgestelde afwijkingen of van de evoluties die *a priori* afwijkend zijn, te verklaren.

— La Cour des comptes ne dispose pas d'information lui permettant de préciser dans quelle mesure les traitements de consolidation contribuent à expliquer la différence observée auprès des partis présentant des différences non annotées d'un astérisque [*].

Réaction du PS

Afin de répondre à la demande d'information de la Cour des comptes (point 14 et 15 de l'avis), et dans l'attente de l'adoption et de la publication de la forme et de la portée des nouveaux cadres XVII et XVIII du rapport financier, vous voudrez bien trouver en annexe un tableau de réconciliation des résultats 2008 ainsi qu'un tableau de réconciliation des fonds propres 2008 (voir annexe 2).

16. Examen du ratio “coût moyen du personnel” (coûts du personnel / nombre des personnes occupées, exprimé en équivalent temps plein)

La valeur du ratio précité par rapport à la valeur moyenne, son évolution dans le temps ou encore la variation des facteurs le composant peuvent être de nature à susciter l'une ou l'autre interrogation. La Cour des comptes ne dispose cependant pas d'information lui permettant de préciser la raison des divergences observées ou des évolutions présentant, *a priori*, un caractère atypique.

	Personeelskosten — <i>Charges de personnel</i>		Aantal (VTE) (1) — <i>Nombre (ETP) (1)</i>		Gemiddelde kost — <i>Coût moyen</i>	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
CD&V - N-VA	3 423 499	3 374 614	55,4	51,7	61 774	65 261
MR	1 692 919	1 844 783	30,0	32,0	56 431	57 649
PS	4 093 674	3 981 227	68,6	75,6	59 701	52 683
Open Vld	1 558 665	1 466 460	32,4	29,7	48 107	49 376
Vlaams Belang	68 168	127 459	2,0	2,2	34 084	57 936
sp.a-spirit	3 311 305	2 444 765	62,6	62,9	52 896	38 867
cdH	2 261 929	2 407 275	72,7	61,9	31 135	38 890
Ecolo	1 178 440	1 357 712	15,7	14,1	75 060	96 223
Groen!	54 815	151 777	1,2	2,4	45 679	63 240
LDD (5)	436	1 522	0,0	0,0	-	-
FN	-	-	-	-	-	-
Gemiddelde personeelskost (behalve LDD en FN) <i>Coût moyen du personnel (sauf LDD et FN)</i>					51 652	57 792

(1) VTE = Voltijdse Equivalent

(1) ETP = Equivalent Temps Plein

Reactie van Ecolo

Hoewel de gemiddelde personeelskosten voor 2008 van de partij Ecolo op het eerste gezicht hoog lijken, kunnen die worden gerechtvaardigd als volgt.

Het bedrag van de personeelskosten dat is opgenomen in de resultatenrekening omvat alle lasten voor het volledige personeelsbestand van Ecolo (niet alleen het personeel dat met eigen middelen in dienst werd genomen, maar ook het personeel dat met een arbeidsovereenkomst van andere assemblees werd aangeworven, en dat aanspraak kan maken op een loontoeslag).

Zo betalen wij loontoeslagen terug aan het Waals Parlement, het Europees Parlement en het Brussels Hoofdstedelijk Parlement.

Daar staat tegenover dat de 14,11 VTE voor 2008 alleen betrekking hebben op de VTE die met eigen partijmiddelen in dienst zijn genomen.

Réaction d' Ecolo

Le coût moyen du personnel 2008 du parti Ecolo paraît à première vue relativement élevé et se justifie par l'élément suivant:

Le montant des frais de personnel mentionné dans le compte de résultats reprend l'ensemble des charges pour l'ensemble du personnel d'Ecolo (personnel engagé sur fonds propres mais également le personnel engagé sur des contrats d'assemblées à qui nous devons payer un complément salarial).

C'est le cas pour les compléments salariaux que nous remboursons au Parlement Wallon, à l'Europe et au Parlement régional Bruxellois.

Par contre, les 14,11 ETP pour l'année 2008, représentent uniquement les ETP engagés sur fonds propres par le parti.

E. BESLUITEN

1. Goedkeuring van de financiële verslagen

Het staat aan de Controlemcommissie te beslissen of de door 10 van de 11 partijen verstrekte antwoorden afdoende zijn en, in het licht van het visum zonder voorbehoud van de bedrijfsrevisoren, een goedkeuring van de verslagen niet in de weg staan.

2. Het FN-Status quaestionis

De commissie dient zich, gelet op het ontbreken van een financieel verslag, uit te spreken over de eventueel aan het FN op te leggen sanctie, conform artikel 25 van de wet van 4 juli 1989.

In dit verband is het nuttig de commissie in kennis te stellen van de volgende elementen:

— de vzw AFFN, die voorheen gerechtigd was de dotatie van het FN te ontvangen, werd inmiddels in vereffening gesteld;

— bij brief van 24 maart 2009 heeft Meester Jean-Marie Verschueren aan de voorzitters van de Controlemcommissie laten weten dat het hem, in zijn hoedanigheid van vereffenaar van de vzw AFFN, niet meer toekomt om de uitbetaling te verzoeken van de aan het FN toegekende overheidsdotatie voor de maand april 2009.

Volgens hem zou het verzoek moeten geformuleerd worden door de nieuw opgerichte vzw, die de verplichte erkenning zal hebben bekomen. Meester Verschueren benadrukt evenwel dat het hem niet toekomt zich over deze kwestie uit te spreken;

— er werden inmiddels twee nieuwe vzw's opgericht ("NAFFN" en "*Faire Front*") die beiden, al dan niet via de geëigende kanalen, over de verplichte erkenning verzoeken teneinde de dotatie van het FN te kunnen ontvangen;

— voorsnog ontbreekt iedere erkenning bij koninklijk besluit.

E. CONCLUSIONS

1. Approbation des rapports financiers

Il appartient à la Commission de contrôle de décider si les réponses fournies par 10 des 11 partis sont suffisantes et, à la lumière du visa sans réserve des réviseurs d'entreprises, si elles ne laissent subsister aucun obstacle à l'approbation des rapports.

2. L'état de la question du FN

Eu égard à l'absence de rapport financier, la commission doit se prononcer sur l'éventuelle imposition d'une sanction au FN, conformément à l'article 25 de la loi du 4 juillet 1989.

Dans cette optique, il est utile de communiquer les éléments suivants à la commission:

— l'ASBL AFFN, qui était jadis habilitée à recevoir la dotation du FN, a entre-temps été mise en liquidation;

— par lettre du 24 mars 2009, Maître Jean-Marie Verschueren a fait savoir aux présidents de la Commission de contrôle qu'en tant que liquidateur de l'ASBL AFFN, il ne lui incombait plus de réclamer le paiement de la dotation publique octroyée au FN pour le mois d'avril 2009.

Selon lui, la demande devrait émaner de l'ASBL nouvellement constituée, qui aura obtenu l'agrément requis. Cependant, Maître Verschueren souligne que ce n'est pas à lui de se prononcer sur cette question;

— deux nouvelles ASBL ont été créées entre-temps ("NAFFN" et "*Faire Front*") qui demandent toutes les deux, par les canaux appropriés ou non, l'agrément obligatoire afin de pouvoir recevoir la dotation du FN;

— jusqu'à présent, aucun agrément n'a été octroyé par arrêté royal.

F. OPVOLGING VAN DE AANBEVELINGEN

Het verslag over het onderzoek van de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten (boekjaar 2007) omvatte de volgende aanbevelingen:

De Controlemcommissie verzoekt de voorzitters contact op te nemen met het Instituut der bedrijfsrevisoren dat momenteel een nieuw model van financieel verslag voorbereidt. In dit nieuwe model zou rekening dienen te worden gehouden met de suggestie van het Rekenhof om twee nieuwe kaders in te voegen:

- een kader XVII in verband met de beschrijving van de consolidatieprincipes;
- een kader XVIII dat voorziet in een concordantietabel tussen de geconsolideerde resultaten en het totaal van de individuele resultaten van elk van de componenten (cf. advies Rekenhof, blz. 1 en 2).

*
* *

“De Controlemcommissie herinnert eveneens aan haar beslissing dd. 14 juli 2008 tot samenvoeging, om redenen van efficiëntie, van drie onderscheiden evaluatiemomenten m.b.t. de wetgeving inzake partijfinanciering, verkiezingsuitgaven en partijboekhouding.

Het betreft meer bepaald:

- de globale evaluatie van de wet van 4 juli 1989 binnen de door de Controlemcommissie opgerichte werkgroep “Politieke partijen”;
 - de derde evaluatiecyclus van een binnen de Raad van Europa functionerend orgaan, zijnde de GRECO (Groupe d’États contre la Corruption) die de slagkracht van de lidstaten in hun strijd tegen corruptie wenst te bevorderen; deze evaluatiecyclus, onder meer gericht op de transparantie van de partijfinanciering, werd door België doorlopen vanaf 17 november 2008, waarna door de Raad van Europa in de loop van de maand mei 2009 aanbevelingen zullen worden geformuleerd;
 - de behandeling van de hangende wetsvoorstellen tot aanpassing van de wet van 4 juli 1989 (o.m. wat de verboden campagnevormen betreft).”
- (Stuk Kamer, nr. 52 1137/3 en Senaat, nr. 4-732/3, blz. 47-48)

F. SUIVI DES RECOMMANDATIONS

Le rapport relatif à l'examen des rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes (exercice 2007) comprenait les recommandations suivantes:

La Commission de contrôle demande aux présidents de contacter l'Institut des réviseurs d'entreprises, qui prépare en ce moment un nouveau modèle de rapport financier. Il conviendrait que ce nouveau modèle tienne compte de la suggestion de la Cour des comptes concernant l'insertion de deux nouveaux cadres:

- un cadre XVII relatif à la description des principes de consolidation;
- un cadre XVIII prévoyant un tableau de concordance entre les résultats consolidés et le total des résultats individuels de chacune des composantes (voir l'avis de la Cour des comptes, p. 1 et 2).

*
* *

“La Commission de contrôle rappelle également sa décision du 14 juillet 2008 de regrouper, pour des raisons d'efficacité, les trois phases distinctes d'évaluation en ce qui concerne la législation relative au financement des partis, aux dépenses électorales et à la comptabilité des partis.

Il s'agit plus particulièrement:

- de l'évaluation globale de la loi du 4 juillet 1989 au sein du groupe de travail “Partis politiques” créé par la commission de Contrôle;
 - du troisième cycle d'évaluation d'un organe opérant au sein du Conseil de l'Europe, le GRECO (Groupe d'États contre la Corruption), qui souhaite stimuler le dynamisme des États membres dans leur lutte contre la corruption, la Belgique ayant fait l'objet de ce cycle d'évaluation, axé notamment sur la transparence du financement des partis, à partir du 17 novembre 2008, à la suite de quoi le Conseil de l'Europe formulera des recommandations au cours du mois de mai 2009;
 - de l'examen des propositions de loi pendantes visant à adapter la loi du 4 juillet 1989 (notamment en ce qui concerne les formes de campagnes interdites).”
- (Doc Chambre, n° 52 1137/3 et Sénat, n° 4-732/3, p. 47-48)

*
* *

Met betrekking tot de opvolging van de eerste aanbeveling zijn de volgende elementen van belang:

— het Instituut van de Bedrijfsrevisoren heeft de Controlemcommissie, bij brief van 25 juni 2009, een nieuw model van financieel verslag bezorgd;

— het Rekenhof, hierom verzocht door de voorzitters van de Controlemcommissie, heeft over dit ontwerp-model advies uitgebracht op 8 juli 2009;

— tijdens haar vergadering van 14 juli 2009 heeft de Controlemcommissie besloten de beide voormelde documenten voor standpuntbepaling aan de politieke partijen mee te delen; een brief dd. 16 juli 2009 van de voorzitters van de Controlemcommissie aan de partijvoorzitters gaf gevolg aan deze beslissing;

— de meeste politieke partijen hebben inmiddels hun reactie kenbaar gemaakt.

Er wordt voorgesteld om het Instituut van de Bedrijfsrevisoren thans in kennis te stellen van zowel het advies van het Rekenhof als de opmerkingen van de politieke partijen.

Het Instituut van de Bedrijfsrevisoren zou kunnen verzocht worden om, rekening houdend met al deze documenten, een definitief model van financieel verslag aan de Controlemcommissie voor te leggen.

*
* *

Wat de evaluatie van de wetgeving inzake de verkiezingsuitgaven, alsmede de financiering en de boekhouding van de politieke partijen betreft, heeft de werkgroep “Politieke Partijen”, inmiddels uitgebreid met leden van de Controlemcommissie, haar werkzaamheden aangevat op 27 oktober 2009.

*
* *

En ce qui concerne le suivi de la première recommandation, les éléments suivants sont importants:

— l’Institut des réviseurs d’entreprises a envoyé à la Commission de contrôle, par lettre du 25 juin 2009, un nouveau modèle de rapport financier;

— la Cour des comptes, à la demande des présidents de la Commission de contrôle, a rendu un avis sur ce projet de modèle le 8 juillet 2009;

— lors de sa réunion du 14 juillet 2009, la Commission de contrôle a décidé de communiquer les deux documents précités aux partis politiques afin qu’ils déterminent leur point de vue en la matière; cette décision a donné lieu à une lettre des présidents de la Commission de contrôle aux présidents de parti le 16 juillet 2009;

— la plupart des partis politiques ont entre-temps communiqué leur réaction.

Il est proposé de transmettre à présent à l’Institut des réviseurs d’entreprise tant l’avis de la Cour des comptes que les observations des partis politiques.

On pourrait demander à l’Institut des réviseurs d’entreprises de présenter, compte tenu de tous ces documents, un modèle définitif de rapport financier à la Commission de contrôle.

*
* *

En ce qui concerne l’évaluation de la législation relative aux dépenses électorales ainsi qu’au financement et à la comptabilité des partis politiques, le groupe de travail “Partis politiques”, entre-temps élargi à des membres de la Commission de contrôle, a entamé ses activités le 27 octobre 2009.

IV. — BESPREKING

**A. CD&V – N-VA/MR/PS/
Open Vld/Vlaams Belang/
sp.a-spirit/cdH/Ecolo/Groen!/LDD**

De door de partijen verstrekte antwoorden ingevolge het advies van het Rekenhof gaven geen aanleiding tot verdere opmerkingen. In het licht van het visum zonder voorbehoud van de bedrijfsrevisoren, beschouwde de *Controlecommissie* deze antwoorden derhalve als afdoende.

B. FN

Aangezien voor het boekjaar 2008 iedere vorm van financiële rapportering door het FN ontbreekt, acht de *Controlecommissie* het nutteloos om hoorzittingen te organiseren alvorens zich uit te spreken over de gevolgen die ze aan deze vaststelling wenst te verbinden.

Het blijft overigens onduidelijk wie het FN momenteel zou vertegenwoordigen. Dit mag o.m. blijken uit het feit dat er momenteel twee aanvragen hangende zijn inzake de verplichte erkenning van een vzw, gerechtigd om de wettelijke dotaties voor het FN te ontvangen. Aangezien de vzw AFFN in vereffening werd gesteld en vooralsnog iedere erkenning bij koninklijk besluit van een nieuwe vzw ontbreekt, zijn de maandelijkse betalingen van de dotatie door Kamer en Senaat *de facto* dan ook opgeschort.

In dit verband stellen de *voorzitters van de Controlecommissie* de commissieleden in kennis van een brief die ze op 21 oktober 2009 gericht hebben aan mevrouw Annemie Turtelboom, minister van Binnenlandse Zaken, als antwoord op een vraag van deze laatste naar het standpunt van de *Controlecommissie* inzake de erkenning van een nieuwe vzw voor het FN.

Deze brief luidt als volgt:

“In antwoord op uw brief van 9 oktober 2009 herinneren wij u aan onze brief van 15 januari 2009, gericht aan de heer Luc Vanneste, directeur-generaal van de algemene directie Instellingen en Bevolking van de FOD Binnenlandse Zaken⁹.

In die brief hebben wij aangegeven dat het niet de *Controlecommissie* toekomt zich uit te spreken over de vraag welke vzw moet worden gemachtigd de parlementaire dotatie krachtens de wet van 4 juli 1989 te ontvangen: “*Artikel 22, derde lid, van de wet van 4 juli*

⁹ Zie ook de stukken van de Kamer DOC 52 1137/003 en van de Senaat, nr. 4-732/3, blz. 49.

IV. — DISCUSSION

**A. CD&V – N-VA/MR/PS/
Open Vld/Vlaams Belang/
sp.a-spirit/cdH/Ecolo/Groen!/LDD**

Les réponses formulées par les partis à la suite de l'avis de la Cour des comptes n'ont donné lieu à aucune observation. Eu égard au visa sans réserve délivré par les réviseurs d'entreprises, la *Commission de contrôle* a dès lors considéré ces réponses comme satisfaisantes.

B. FN

Étant donné l'absence de toute forme de rapport financier par le FN pour l'exercice 2008, la *Commission de contrôle* juge inutile d'organiser des auditions avant de se prononcer sur les suites qu'elle souhaite donner à ce constat.

On ne voit d'ailleurs pas clairement qui représenterait le FN pour le moment. C'est ce qui ressort notamment du fait que deux demandes sont actuellement pendantes concernant l'agrément obligatoire d'une asbl habilitée à recevoir les dotations légales pour le FN. Étant donné que l'asbl AFFN a été mise en liquidation et que jusqu'à présent aucune nouvelle asbl n'a été agréée par arrêté royal, les paiements mensuels de la dotation ont dès lors été suspendus de fait par la Chambre et le Sénat.

Dans ce cadre, les *présidents de la Commission de contrôle* informent les membres de la commission d'une lettre qu'ils ont adressée le 21 octobre 2009 à Mme Annemie Turtelboom, ministre de l'Intérieur, en réponse à une demande de cette dernière relative au point de vue de la Commission de contrôle concernant l'agrément d'une nouvelle asbl pour le FN.

Cette lettre est rédigée comme suit:

“Comme suite à votre lettre du 9 octobre 2009, nous avons l'honneur de vous rappeler notre lettre du 15 janvier 2009, adressée à M. Luc Vanneste, Directeur général de la Direction générale Institutions et Population du SPF Intérieur⁹.

Dans cette lettre, nous avons affirmé qu'il n'appartient pas à la Commission de contrôle de se prononcer sur la question de savoir quelle asbl doit être habilitée à recevoir la dotation parlementaire en vertu de la loi du 4 juillet 1989. “*En effet, l'article 22, alinéa 3, de la loi du*

⁹ Voir également Doc. Chambre n° 52 1137/003, et Sénat, n° 4-732/3, p. 49.

1989 machtigt de Koning er immers toe bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de in de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk opgerichte instelling te erkennen die de aan het Front National toegekende dotatie in ontvangst zal nemen. Wij kunnen er alleen op attenderen dat de kwestie van de erkenning (nota: meer bepaald de keuze tussen de beide vzw's die door de twee FN-fracties zijn voorgesteld) in ieder geval de komende weken zal moeten worden beslecht. Daartoe moet rekening worden gehouden met de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen.”.

Inmiddels hebben wij van de heer Patrick Sessler, voorzitter van de vzw NAFFN, de heer Michel Delacroix, senator, en de heer Daniel Huygens, voorzitter van het Front National, een op 6 oktober 2009 gedateerde brief ontvangen, samen met een dossier waarin het tijdpad wordt geschetst van de interne organisatie van de betrokken partij. In die brief wordt de Controlecommissie verzocht de vereniging zonder winstoogmerk NAFFN te erkennen als de enige die, krachtens de statuten van de feitelijke vereniging “Front National”, die de gelijknamige partij heeft opgericht, wettelijk gemachtigd is om haar erkenning bij koninklijk besluit te verzoeken, overeenkomstig de bewoordingen van artikel 22 van de voormelde wet, alsook de FOD Binnenlandse Zaken daarvan in kennis te stellen.

Als bijlage gaat een kopie van dit dossier.

Dit dossier zal eveneens ter beschikking van de Controlecommissie worden gesteld, hoewel bovenvermeld artikel 22 geenszins bepaalt dat de Commissie optreedt in de machtigingsprocedure van een vzw die krachtens de wet van 4 juli 1989 de parlementaire dotatie zal ontvangen.

Dat standpunt zal aan de heer Daniel Huygens, voorzitter van het Front National, worden meegedeeld.

Wat de toepassing van artikel 15ter van dezelfde wet betreft, kunnen wij u bevestigen dat elf leden van de Controlecommissie op 24 december 2008 bij de Raad van State een verzoekschrift hebben ingediend om gedurende een periode van één jaar of voor enige andere door de Raad van State te bepalen periode of bedrag de aan het Front National toegekende dotatie op te heffen.

Tot op heden is in deze zaak geen enkel arrest gevelde. Wij melden u evenwel dat in een andere zaak die bij de Raad van State krachtens artikel 15ter aanhangig is, de Raad bij arrest nr. 189 463 van 14 januari 2009 aan het Grondwettelijk Hof zes prejudiciële vragen heeft gesteld. Dat Hof zal zich vermoedelijk vóór het einde van het jaar

4 juillet 1989 confère au Roi la compétence d'agréer, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, l'institution, constituée sous la forme d'une association sans but lucratif, qui recevra la dotation allouée au Front National. Nous ne pouvons qu'attirer votre attention sur le fait que la question de l'agrément (note: à savoir le choix entre les deux asbl proposées par les deux factions au sein du Front National) devra en tout cas être résolue dans les semaines qui viennent. À cette fin, la loi du 27 juin 1921 sur les associations sans but lucratif, les associations internationales sans but lucratif et les fondations doit être prise en compte.”.

Entre-temps, M. Patrick Sessler, président de la NAFFN, M. Michel Delacroix, sénateur, et M. Daniel Huygens, président du Front National, nous ont fait parvenir, par lettre du 6 octobre 2009, un dossier retraçant la chronologie de l'organisation interne de leur parti, afin de solliciter la Commission de contrôle “de bien vouloir reconnaître l'association sans but lucratif NAFFN (...) comme étant la seule habilitée, légalement, en vertu des statuts de l'association de fait “Front National”, constitutive du parti éponyme, à solliciter son agrément par arrêté royal, conformément au prescrit de l'article 22 de la loi susmentionnée, et d'en informer le SPF Intérieur.”

Vous trouverez en annexe copie de ce dossier.

Ce dossier sera également mis à la disposition des membres de la Commission de contrôle, bien que l'article 22 susvisé ne prévoit aucunement l'intervention de la Commission dans la procédure d'habilitation d'une asbl qui est appelée à recevoir la dotation parlementaire en vertu de la loi du 4 juillet 1989.

Cette position sera communiquée à M. Daniel Huygens, président du Front National.

En ce qui concerne l'application de l'article 15ter de la même loi, nous pouvons vous confirmer que onze membres de la Commission de contrôle ont déposé, le 24 décembre 2008, une requête devant le Conseil d'État visant à supprimer, pour une période d'un an, ou pour tout autre période ou montant à déterminer par le Conseil, la dotation qui est allouée au Front National.

Jusqu'à présent, aucun arrêt n'est intervenu dans cette affaire. Toutefois, nous vous signalons que dans une autre affaire dont est saisi le Conseil d'État en vertu de l'article 15ter, celui-ci a posé, par l'arrêt n° 189 463 du 14 janvier 2009, six questions préjudicielles à la Cour constitutionnelle. Celle-ci se prononcera probablement

uitspreken, waarna de procedure bij de Raad van State zal worden voortgezet.

Hoe dan ook, ongeacht de uitkomst van die procedures en zelfs mocht de dotatie van het Front National ingevolge een beslissing van de Raad van State tijdelijk worden geschrapt, zou die partij er recht op hebben dat de financierings-vzw die zij heeft opgericht, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad wordt erkend. Het ontnemen van de dotatie aan een politieke partij door de Controlemcommissie, eventueel op grond van een arrest van de Raad van State krachtens bovengenoemd artikel 15ter, zet het recht van die partij niet op de helling om voor haar vzw conform artikel 22 van de wet van 4 juli 1989 een machtiging te verkrijgen.” (vertaling)

Tot slot kondigt de Senaatsvoorzitter een schrijven aan — ten behoeve van de Controlemcommissie — van meester Jean-Marie Verschuere, vereffenaar van de vzw AFFN.

Deze brief kan in een later stadium mogelijk aanleiding geven tot het organiseren van een hoorzitting met de voormelde persoon teneinde meer inzicht te verwerven in de actuele situatie van het FN.

*
* *

In het licht van wat voorafgaat, en meer bepaald het ontbreken van iedere financiële rapportering door het FN voor het boekjaar 2008, zal de commissie er zich over moeten uitspreken of ze artikel 25 van de wet van 4 juli 1989 wenst toe te passen. Dat artikel bepaalt:

“Het niet goedkeuren van het financieel verslag door de Controlemcommissie, en het niet of het laattijdig indienen van het financieel verslag hebben het verlies tot gevolg van:

1° de dotatie die krachtens hoofdstuk III van deze wet aan de in artikel 22 bepaalde instelling zou worden toegekend gedurende de daaropvolgende periode die de Controlemcommissie bepaalt en ten minste één en ten hoogste vier maanden duurt;

2° (...).

De in artikel 24 bedoelde goedkeuring onder voorbehoud heeft de preventieve opschorting van een twaalfde van de jaarlijkse dotatie tot gevolg.”

De heren Philippe Mahoux (PS – S) en Francis Delpérée (cdH – S) betreuren dat, in geval van recidive, geen zwaardere sanctie kan worden opgelegd. De be-

avant la fin de l’année, après quoi la procédure sera poursuivie devant le Conseil d’État.

En tout cas, quelle que soit l’issue de ces procédures, même si la dotation du parti Front National était supprimée temporairement suite à une décision du Conseil d’État, ce parti aurait droit à ce que l’asbl de financement qu’il a désignée, soit agréée par un arrêté royal délibéré en Conseil des ministres. En d’autres termes, la privation de la dotation d’un parti politique par la Commission de contrôle, le cas échéant sur la base d’un arrêt rendu par le Conseil d’État en vertu de l’article 15ter susvisé, n’entame pas le droit de ce parti à obtenir l’habilitation de son asbl conformément à l’article 22 de la loi du 4 juillet 1989.”

Enfin, le président du Sénat annonce un courrier — à l’attention de la Commission de contrôle — de maître Jean-Marie Verschuere, liquidateur de l’asbl AFFN.

Cette lettre pourra éventuellement, à un stade ultérieur, donner lieu à l’organisation d’une audition de la personne précitée afin de mieux comprendre la situation actuelle du FN.

*
* *

À la lumière de ce qui précède, et en particulier de l’absence de communication par le FN d’un quelconque rapport financier pour l’année comptable 2008, la commission devra indiquer si elle entend appliquer l’article 25 de la loi du 4 juillet 1989. Cet article dispose que:

“Le défaut d’approbation du rapport financier par la Commission de contrôle, ainsi que le défaut de dépôt ou le dépôt tardif de ce rapport entraînent:

1° la perte de la dotation qui serait octroyée à l’institution visée à l’article 22 pendant la période subséquente fixée par la Commission de contrôle et qui ne peut être inférieure à un mois ni supérieure à quatre mois en vertu du chapitre III de la présente loi;

2° (...)

L’approbation sous réserve visée à l’article 24 entraîne la suspension préventive d’un douzième de la dotation annuelle.”

MM. Philippe Mahoux (PS – S) et Francis Delpérée (cdH – S) déplorent qu’il soit impossible d’infliger une sanction plus lourde en cas de récidive. Si la sanction

staande sanctie (inhouding van de dotaties gedurende een periode van één tot vier maanden) volstaat weliswaar voor een door een partij gemaakte occasionele fout, maar schiet tekort bij het herhaald plegen van dezelfde inbreuk, zoals in deze het geval is voor het FN.

Eén en ander vereist evenwel een wetswijziging¹⁰.

*
* * *

Het voorstel van de voorzitters om de dotatie voor een termijn van vier maanden in te houden, wordt door de 14 aanwezige leden eenparig aangenomen.

V. — OPVOLGING VAN DE AANBEVELINGEN

De Controlemissie verzoekt de voorzitters om het Instituut der bedrijfsrevisoren, dat bij brief van 25 juni 2009 het ontwerp van een nieuw model van financieel verslag aan de commissie heeft bezorgd, kennis te geven van de volgende documenten:

— het advies van het Rekenhof dd. 8 juli 2009 over dit ontwerp-model;

— de brieven met de commentaar van de politieke partijen, zowel op het ontwerp van nieuw model van financieel verslag, als op het advies van het Rekenhof dienaangaande.

Het Instituut der Bedrijfsrevisoren kan vervolgens gevraagd worden om, rekening houdend met al deze documenten, een definitief ontwerp van het nieuwe model van financieel verslag aan de Controlemissie voor te leggen.

*
* * *

Wat de evaluatie van de wetgeving inzake de verkiezingsuitgaven, alsmede de financiering en de boekhouding van de politieke partijen betreft, wijst *de Controlemissie* erop dat België tegen 30 november 2010 geacht wordt te antwoorden op de aanbevelingen die in het kader van haar derde evaluatiecyclus op 15 mei 2009 door de GRECO (*Groupe d'États contre la corruption* — Raad van Europa) ten aanzien van ons land werden geformuleerd.

Daarom is het wenselijk dat de werkgroep Politieke Partijen, gelast met de voormelde evaluatie van de wetgeving, zou trachten resultaten te boeken tegen

¹⁰ Zie ook Stukken Kamer nr. 52 1137/003, en Senaat, nr. 4-732/3, blz. 47.

existente (retenue des dotations pour une période d'un à quatre mois) est certes suffisante lorsqu'il s'agit d'une faute occasionnelle commise par un parti, elle ne l'est pas quand il y a répétition de la même infraction, comme c'est le cas du FN en l'espèce.

Cela nécessite toutefois une modification de la loi¹⁰.

*
* * *

La proposition des présidents visant à retenir la dotation pour une période de quatre mois est adoptée à l'unanimité par les 14 membres présents.

V. — SUIVI DES RECOMMANDATIONS

La Commission de contrôle demande aux présidents de donner connaissance des documents suivants à l'Institut des Réviseurs d'Entreprises qui, par lettre du 25 juin 2009, a soumis à la commission un projet de nouveau modèle de rapport financier:

— l'avis de la Cour des comptes du 8 juillet 2009 sur le projet de modèle;

— les lettres contenant le commentaire des partis politiques, tant sur le projet de nouveau modèle de rapport financier que sur l'avis de la Cour des comptes à ce sujet.

L'Institut des Réviseurs d'Entreprises pourra ensuite être invité à soumettre à la Commission de contrôle un projet définitif de nouveau modèle de rapport financier, en tenant compte de tous ces documents.

*
* * *

En ce qui concerne l'évaluation de la législation relative aux dépenses électorales ainsi qu'au financement et à la comptabilité des partis politiques, la Commission de contrôle souligne que la Belgique est censée répondre d'ici le 30 novembre 2010 aux recommandations formulées à son intention, le 15 mai 2009, par le GRECO (*Groupe d'États contre la corruption* — Conseil de l'Europe) dans le cadre de son troisième cycle d'évaluation.

C'est la raison pour laquelle il est souhaitable que le groupe de travail Partis politiques, chargé de ladite évaluation de la législation, tente d'obtenir des résultats

¹⁰ Voir également Doc. Chambre 52 1137/003 et Doc. Sénat 4-732/3, p. 47.

het Paasreces, zodat gebeurlijke wettelijke initiatieven nog vóór het zomerreces tot een goed einde kunnen worden gebracht.

VI. — STEMMINGEN — VERGADERING VAN 26 NOVEMBER 2009

1. De financiële verslagen van de politieke partijen CD&V/N-VA, MR, PS, Open Vld, Vlaams Belang, sp.a-spirit, cdH, Ecolo, Groen! en LDD over het boekjaar 2008 worden achtereenvolgens door de 14 aanwezige leden eenparig goedgekeurd.

2. Aangezien het FN geen financieel verslag conform artikel 23 van de wet van 4 juli 1989 heeft ingediend binnen de door artikel 24, eerste lid, van dezelfde wet bepaalde termijn, beslist de Controlecommissie, met inachtneming van artikel 13, tweede lid, van haar statuten, bij eenparigheid van de 14 aanwezige leden, om, overeenkomstig artikel 25, eerste lid, 1°, van dezelfde wet, de dotatie voor deze partij in te houden gedurende een periode van vier maanden die loopt over de maanden december 2009 tot maart 2010.

VII. — EPILOOG

1. Bij aangetekend schrijven van 27 november 2009, hebben de voorzitters van de Controlecommissie de heer Daniel Huygens, voorzitter van het Front National, officieel in kennis gesteld van de door de commissie op 26 november 2009 lastens het FN uitgesproken sanctie.

Aangezien deze niet-afgehaalde zending op 4 januari 2010 terug aan de afzender is bezorgd, werd op dezelfde datum een kopie van de brief per gewone post aan de heer Huygens verzonden.

2. Op 16 december 2009 hebben de voorzitters van de Controlecommissie gevolg gegeven aan het verzoek van de commissie m.b.t. het nieuwe model van financieel verslag.

In een brief van die datum, gericht aan de voorzitters van zowel het Instituut der Bedrijfsrevisoren als de werkgroep “Politieke Partijen” opgericht in de schoot van het Instituut, werden dezen in kennis gesteld van het advies van het Rekenhof dd. 8 juli 2009 over het ontwerpmodel van financieel verslag, evenals van de door de politieke partijen geformuleerde opmerkingen.

d’ici les vacances de Pâques, de manière à ce que d’éventuelles initiatives législatives puissent encore être menées à bien avant les vacances d’été.

VI. — VOTES — RÉUNION DU 26 NOVEMBRE 2009

1. Les rapports financiers des partis politiques CD&V/N-VA, MR, PS, Open Vld, Vlaams Belang, sp.a-spirit, cdH, Ecolo, Groen! et LDD pour l’exercice 2008 sont successivement adoptés à l’unanimité par les 14 membres présents.

2. Étant donné que le FN n’a pas déposé de rapport financier conforme à ce que prévoit l’article 23 de la loi du 4 juillet 1989 dans le délai prévu à l’article 24, alinéa 1er, de la même loi, la Commission de contrôle décide, conformément à l’article 13, alinéa 2, de ses statuts, à l’unanimité des 14 membres présents, et conformément à l’article 25, alinéa 1er, 1°, de la même loi, de retenir la dotation pour ce parti pendant une période de quatre mois correspondant aux mois de décembre 2009 à mars 2010.

VII. — ÉPILOGUE

1. Par lettre recommandée du 27 novembre 2009, les présidents de la commission de Contrôle ont officiellement informé M. Daniel Huygens, président du Front national, de la sanction prononcée par la commission le 26 novembre 2009 à charge du FN.

Cet envoi n’ayant pas été retiré et ayant été renvoyé à l’expéditeur le 4 janvier 2010, une copie de la lettre a été envoyée à la même date à M. Huygens par courrier ordinaire.

2. Le 16 décembre 2009, les présidents de la commission de Contrôle ont donné suite à la demande de la commission concernant le nouveau modèle de rapport financier.

Dans une lettre de cette date, adressée aux présidents tant de l’Institut des réviseurs d’entreprises que du groupe de travail “Partis politiques” créé au sein de l’Institut, ceux-ci ont été informés de l’avis de la Cour des comptes du 8 juillet 2009 concernant le projet de modèle de rapport financier, ainsi que des observations formulées par les partis politiques.

Het Instituut der Bedrijfsrevisoren en de werkgroep werden verzocht al deze documenten te onderzoeken en, in voorkomend geval, het ontwerpmodel op grond daarvan aan te passen. Tevens werd gevraagd na te gaan welke voorstellen zouden kunnen worden gedaan om aan de aanbevelingen van de GRECO, die specifiek betrekking hebben op de financiële rapportering, tegemoet te komen.

3. In een brief van 18 januari 2010, gericht aan de eerste minister, vraagt de heer Nicotra, voorzitter van de vzw FN-NF (Front National - Nationaal Front), zijn verzoek om de dotaties van Kamer en Senaat voor het FN aan de voormelde vzw te doen toekomen, in overweging te willen nemen. Een kopie van deze brief werd door de heer Nicotra toegezonden aan de voorzitters van Kamer en Senaat en aan de minister van Binnenlandse Zaken.

4. Tot slot mag herinnerd worden aan de beslissing van 28 april 2009 van de Controlecommissie, waarbij er werd mee ingestemd dat partijen die in de loop van 2008 hun kartelsamenwerking hebben beëindigd, als gewezen kartelpartners vanaf het boekjaar 2009 elk een afzonderlijk financieel verslag indienen.

Onderhavig verslag werd eenparig goedgekeurd.

De rapporteur,

Philippe MAHOUX

De voorzitters,

Patrick DEWAELE
Armand DE DECKER

L'Institut des réviseurs d'entreprises et le groupe de travail ont été priés d'examiner l'ensemble de ces documents et d'adapter, le cas échéant, le projet de modèle en fonction de ceux-ci. En outre, il leur a été demandé d'examiner quelles propositions pourraient être faites pour tenir compte des recommandations du GRECO, qui concernent spécifiquement le rapportage financier.

3. Par lettre du 18 janvier 2010 adressée au premier ministre, M. Nicotra, président de l'ASBL FN-NF (Front National - Nationaal Front), demande que l'on prenne en considération la demande de faire parvenir à l'ASBL précitée les dotations de la Chambre et du Sénat dévolues au FN. Une copie de cette lettre a été adressée par M. Nicotra aux présidents de la Chambre et du Sénat et au ministre de l'Intérieur.

4. Enfin, on peut rappeler la décision du 28 avril 2009 de la commission de Contrôle par laquelle il a été accepté que les partis qui ont mis un terme à leur collaboration dans le cadre d'un cartel au cours de 2008 déposent, en tant qu'ex-membres du cartel, chacun un rapport financier distinct à compter de l'exercice 2009.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité.

Le rapporteur,

Philippe MAHOUX

Les présidents,

Patrick DEWAELE
Armand DE DECKER

BIJLAGEN

ANNEXES

BIJLAGE 1

**ADVIES DD. 10 JUNI 2009 VAN HET REKENHOF
BETREFFENDE DE FINANCIËLE VERSLAGEN
OVER DE BOEKHOUDING VAN DE POLITIEKE
PARTIJEN EN HUN COMPONENTEN
(BOEKJAAR 2008)**

*Dit verslag werd goedgekeurd in de algemene
vergadering van het Rekenhof van 10 juni 2009*

De Voorzitters van de Controlemcommissie die werd opgericht door de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, hebben bij brief van 12 mei 2009 aan het Rekenhof, ontvangen op 13 mei 2009, de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten voor het boekjaar 2008 (*Parl. Stuk* Kamer, nr. 52 1968/001 en 002, en Senaat nr. 4-1306/1 en 2) toegezonden en aan het Rekenhof gevraagd binnen een termijn van één maand een advies te bezorgen in verband met de juistheid en de volledigheid van die verslagen.

Krachtens artikel 24, 2° lid, van de wet van 4 juli 1989, gewijzigd door de wet van 2 april 2003, geven de voorzitters van de wetgevende kamers het Rekenhof opdracht om “met toepassing van artikel 1, § 2, binnen een maand, een advies uit te brengen over de juistheid en de volledigheid van de financiële verslagen over de jaarrekeningen van de politieke partijen en hun componenten. Volgens bovenvermeld artikel 1, § 2, (in werkelijkheid artikel 1, 4°, 3° lid), is de Controlemcommissie verplicht om zich, onder de door deze wet bepaalde voorwaarden, te laten adviseren door het Rekenhof voor de controle van zowel de verkiezingsuitgaven van de politieke partijen en de individuele kandidaten als van de financiële verslagen van de politieke partijen en hun componenten”.

In zijn advies van 6 augustus 2003 over de financiële verslagen met betrekking tot het boekjaar 2002 (*Parl. Stuk*, Kamer, nr. 51-21/3 en Senaat 3-21/3, blz. 18) heeft het Rekenhof het wettelijke kader van zijn optreden gepreciseerd. Daar de wettelijke en reglementaire bepa-

ANNEXE 1

**AVIS DU 10 JUIN 2009 DE LA COUR DES
COMPTES CONCERNANT LES RAPPORTS
FINANCIERS SUR LA COMPTABILITÉ DES
PARTIS POLITIQUES ET DE LEURS
COMPOSANTES (EXERCICE 2008)**

*Le présent rapport a été adopté en assemblée
générale de la Cour des comptes du 10 juin 2009*

Par lettre du 12 mai 2009, reçue le 13 mai 2009, les Présidents de la Commission de contrôle, créée par la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des Chambres fédérales, ainsi qu’au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, ont transmis à la Cour des comptes les rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes pour l’exercice 2008 (*Doc. parl.* Chambre, n° 52 1968/001 et 002, et Sénat, n° 4-1306/1 et 2) et lui ont demandé de rendre, dans un délai d’un mois, un avis concernant l’exactitude et l’exhaustivité desdits rapports.

En vertu de l’article 24, deuxième alinéa, de la loi du 4 juillet 1989, modifiée par la loi du 2 avril 2003, les présidents des Chambres législatives chargent la Cour des comptes “de rendre, en application de l’article 1er, § 2, dans un délai d’un mois, un avis concernant l’exactitude et l’exhaustivité des rapports financiers sur les comptes annuels des partis politiques et de leurs composantes”. Selon l’article 1er, § 2, précité (en réalité l’article 1er, 4°, troisième alinéa), la Commission de contrôle est “tenue de se faire conseiller, aux conditions prévues par la présente loi, par la Cour des comptes tant pour le contrôle des dépenses électorales des partis politiques et des candidats que pour le contrôle des rapports financiers des partis politiques et de leurs composantes”.

Dans son avis remis le 6 août 2003 et portant sur les rapports financiers afférents à l’exercice 2002 (*Doc. parl.* Chambre, n° 51-21/3 et Sénat 3-21/3, p. 18), la Cour des comptes a précisé le cadre légal dans lequel s’inscrit son intervention. Les dispositions légales et

lingen niet werden gewijzigd¹, wordt het advies van het Rekenhof met betrekking tot het boekjaar 2008 verstrekt volgens de controleprincipes en de structuur die in de vorige adviezen werden gehanteerd.

Gelet op die beschouwingen en rekening houdend met de gegevens die beschikbaar waren in de parlementaire stukken heeft de controle van de financiële verslagen van het jaar 2008 van de politieke partijen betrekking op de hierna vermelde formele (punten 1-10) en financiële aspecten (punten 11-16). Het Rekenhof heeft zich dus niet uitgesproken over de geldigheid en de werkelijkheid van de onderliggende verrichtingen aangezien het geen toegang heeft tot de verantwoordingsstukken.

Tenuitvoerlegging van de vroeger door het Rekenhof geformuleerde aanbevelingen

Op 5 maart 2008 heeft de Commissie zich unaniem aangesloten² bij het voorstel om in het model van financieel verslag, een nieuw kader XVII in te voegen in verband met de beschrijving van de consolidatieprincipes, en een nieuw kader XVIII, dat voorziet in een concordantietabel tussen de geconsolideerde resultaten en het totaal van de individuele resultaten van elk van de componenten.

In zijn verslag betreffende het jaar 2007³ heeft het Rekenhof ten aanzien van het voorstel betreffende het kader XVII herinnerd aan de suggestie die het in punt 11.2 van zijn verslag over het jaar 2006 formuleerde en heeft bijkomende commentaren geformuleerd ten aanzien van de invoering van het nieuwe kader XVIII.

Het verslag van de Controlecommissie voor het onderzoek van de boekhouding van de politieke partijen

¹ Artikel 19 van de wet van 23 maart 2007 tot wijziging van de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen heeft — met ingang van 28 maart 2007 — de componenten van de politieke partijen uitgesloten van het toepassingsveld van de wet van 27 juni 1921. Dat artikel heeft bijgevolg geen enkele wijziging teweeggebracht op het niveau van het referentiekader dat voor het Rekenhof als basis heeft gediend voor het uitbrengen van zijn adviezen over de financiële verslagen van de politieke partijen.

Hetzelfde geldt voor de verschillende wijzigingen die werden aangebracht door de wet van 18 januari 2008 tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, wat de voor de uitoefening van de bevoegdheden van de Controlecommissie gestelde termijnen betreft.

² Bladzijde 51, *Parl. Stuk*, nr. 52 1015/001, en Senaat, nr. 4-663/1.

³ Advies van het Rekenhof betreffende de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten (boekjaar 2007) overgezonden op 18 juni 2008.

réglementaires n'ayant pas été modifiées¹, l'avis de la Cour des comptes portant sur l'exercice 2008 est rendu selon les principes de contrôle et la structure retenus lors des précédents avis.

Eu égard à ces considérations et compte tenu des données disponibles dans les documents parlementaires, le contrôle des rapports financiers de l'année 2008 des partis politiques porte sur les aspects formels (points 1 à 10) et financiers (points 11 à 16) énumérés ci-après. La Cour des comptes ne s'est donc pas prononcée sur la validité et sur la réalité des opérations sous-jacentes dans la mesure où elle n'a pas accès aux pièces justificatives.

Mise en œuvre de recommandations antérieurement formulées par la Cour des comptes

Le 5 mars 2008, la Commission s'est ralliée², à l'unanimité, à une proposition visant à insérer dans le modèle de rapport financier un nouveau cadre XVII, relatif à la description des principes de consolidation, et un nouveau cadre XVIII, fournissant un tableau de concordance entre les résultats consolidés et le total des résultats individuels de chacune des composantes.

Dans son rapport portant sur l'exercice 2007³, la Cour des comptes a rappelé, au regard de la proposition relative au cadre XVII, la suggestion qu'elle formulait au point 11.2 de son rapport sur l'exercice 2006 et a formulé des commentaires complémentaires au regard de l'introduction du nouveau cadre XVIII.

Le rapport de la Commission de contrôle sur l'examen de la comptabilité des partis politiques de l'exercice

¹ L'article 19 de la loi du 23 mars 2007, modifiant la loi du 27 juin 1921 sur les associations sans but lucratif, les associations internationales sans but lucratif et les fondations, a exclu — à dater du 28 mars 2007 — les composantes des partis politiques du champ d'application de la loi du 27 juin 1921. Il n'a induit, en conséquence, aucune modification du cadre de référence au regard duquel la Cour des comptes a, jusqu'à présent, rendu ses avis sur les rapports financiers des partis politiques.

Il en est de même en ce qui concerne les diverses modifications apportées par la loi du 18 janvier 2008, modifiant la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour les élections des Chambres fédérales, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, en matière de délais fixés pour l'exercice des compétences de la Commission de contrôle.

² Page 51, du *Doc. parl.* Chambre, n° 52 1015/001, et Sénat, n° 4-663/1.

³ Avis de la Cour des comptes relatif aux rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes (exercice 2007) transmis le 18 juin 2008.

voor het jaar 2007 komt terug⁴ op die aanbevelingen. De Commissie vraagt de voorzitters contact op te nemen met het Instituut van de Bedrijfsrevisoren dat op dit ogenblik een nieuw model van financieel verslag voorbereidt opdat het met de suggesties van het Rekenhof rekening zou houden.

De Controlemcommissie herinnert eveneens aan haar beslissing van 14 juli 2008 om, wegens redenen van doeltreffendheid, de opmerkingen en aanbevelingen die kunnen worden geformuleerd in een drievoudig kader te groeperen: dat van een globale evaluatie van de wet van 4 juli 1989 door de werkgroep "Politieke Partijen" die werd opgericht door de Controlemcommissie, dat van een evaluatie op Europees niveau door de GRECO (*Groupe d'États contre la Corruption*) die werkzaam is binnen de Raad van Europa en, tot slot, dat van de hangende wetsvoorstellen die een wijziging van de wet van 4 juli 1989 beogen.

Voor het overige, en overeenkomstig de gewoonlijk gevolgde praktijk bij het verstrekken van zijn vorige adviezen, formuleert het Rekenhof in onderhavig verslag enkel nieuwe aanbevelingen of aanbevelingen in verband met gevallen die specifiek werden waargenomen bij het onderzoek van de rekeningen 2008.

ADVIES BETREFFENDE DE FINANCIËLE VERSLAGEN OVER HET BOEKJAAR 2008

VORMELIJKE ASPECTEN

1. Hoedanigheid van de ondertekenaar(s) van de financiële staten

Voor het geheel van de partijen die een financieel verslag toegezonden hebben, werd opgemerkt dat de personen die deze ondertekenen, leden zijn van de raad van bestuur van de VZW die krachtens de artikelen 22 en 23 van de wet van 4 juli 1989 belast is met de opstelling van die verslagen.

⁴ Hoofdstuk "V – AANBEVELINGEN", bladzijde 47, *Parl. Stuk*, nr. 52 1137/003, en Senaat, nr. 4-732/3.

2007 revient⁴ sur ces recommandations. La Commission demande aux présidents de contacter l'Institut des réviseurs d'entreprises, qui prépare en ce moment un nouveau modèle de rapport financier, afin que ce dernier tienne compte des suggestions de la Cour des comptes.

La commission de Contrôle rappelle également sa décision du 14 juillet 2008 de regrouper, pour des raisons d'efficacité, les remarques ou recommandations susceptibles d'être formulées dans un triple cadre: celui d'une évaluation globale de la loi du 4 juillet 1989 par le groupe de travail "Partis politiques" créé par la commission de Contrôle; celui d'une évaluation opérée au niveau européen par le GRECO (*Groupe d'États contre la Corruption*), organe opérant au sein du Conseil de l'Europe et, enfin, celui des propositions de loi pendantes visant à adapter la loi du 4 juillet 1989.

Pour le surplus, conformément à la pratique usuellement observée lors de la reddition de ses précédents avis, la Cour des comptes ne formule, dans le présent rapport, que des recommandations nouvelles ou relatives à des cas spécifiquement observés lors de l'examen portant sur les comptes 2008.

AVIS SUR LES RAPPORTS FINANCIERS DE L'EXERCICE 2008

ASPECTS FORMELS

1. Qualité du ou des signataire(s) des états financiers

Pour l'ensemble des partis qui ont transmis un rapport financier, il a été observé que les signataires de ces derniers sont membres du conseil d'administration de l'ASBL chargée, en vertu des articles 22 et 23 de la loi du 4 juillet 1989, de l'élaboration desdits rapports.

⁴ Chapitre "V - RECOMMANDATIONS", page 47, du *Doc. parl.* Chambre, n° 52 1137/003, et Sénat, n° 4-732/3.

2. Bestaan van de identificatie- en financiële gegevens voor elk van de politieke partijen en hun componenten

2.1 Onder voorbehoud van punt 2.2. ontbreekt er geen enkel identificatie- of financieel gegeven.

2.2 Een partij [FN] heeft geen financieel verslag toegezonden.

3. Inachtneming van de formele vereisten met betrekking tot de identificatiegegevens van de politieke partijen en hun componenten

In zijn verslag betreffende het boekjaar 2007 had het Rekenhof voorgesteld, — behoudens tegenbericht van de Commissie — vanaf zijn volgende verslag de verificatie van de formele aspecten te beperken en enkel te wijzen op de eventuele grote tekortkomingen, met dien verstande echter dat inzake de globale exhaustiviteit van de financiële en identificatiegegevens per component dezelfde controle zal blijven worden uitgevoerd als deze in punt 2 hierboven.

Het verslag van de Controlecommissie voor het onderzoek van de boekhouding van de politieke partijen voor het boekjaar 2007 bevat geen enkele opmerking die ingaat tegen dit voorstel. Het Rekenhof is derhalve overgegaan tot een minder grondige controle van de bovengenoemde vormelementen.

Met betrekking tot het boekjaar 2008 heeft het Rekenhof geen betekenisvolle anomalie en/of tekortkoming vastgesteld betreffende de wijze waarop de politieke partijen, die een financieel verslag hebben overgezonden, hebben voldaan aan de vormelijke vereisten inzake de identificatie van hun verschillende componenten.

4. Inachtneming van de schema's voor de presentatie van de gegevens met betrekking tot de samenvatting van het financiële verslag, de samenvattende rekeningen van de componenten en de geconsolideerde rekening

Geen opmerkingen.

5. Volledigheid en algemene presentatie van de financiële gegevens

5.1 Met uitzondering van één partij die geen financieel verslag heeft toegezonden [FN], zijn er geen leemten inzake volledigheid en algemene voorstelling

2. Existence des données identificatrices et financières pour chacun des partis politiques et de leurs composantes

2.1 Sous réserve du point 2.2, aucune donnée identificatrice ou financière n'est manquante.

2.2 Un parti [FN] n'a transmis aucun rapport financier.

3. Respect des exigences formelles relatives aux données identificatrices des partis politiques et de leurs composantes

Dans le cadre de son rapport portant sur l'exercice 2007, la Cour des comptes avait proposé — sauf avis contraire de la Commission —, de limiter, à dater de son prochain rapport, la vérification des aspects formels liés à l'identification des composantes des partis politiques et de ne relever que les éventuels manquements majeurs, étant toutefois entendu que l'exhaustivité globale des données financières et identificatrices par composante continuerait à faire l'objet du même contrôle que celui évoqué au point 2 ci-avant.

Le rapport de la Commission de contrôle sur l'examen de la comptabilité des partis politiques de l'exercice 2007 n'a émis aucune remarque allant à l'encontre de la proposition formulée. En conséquence, la Cour des comptes a procédé à un contrôle moins approfondi des éléments formels précités.

En ce qui concerne l'exercice 2008, la Cour des comptes n'a pas observé d'anomalie et/ou de manquement significatif quant à la manière dont les différents partis politiques ayant transmis un rapport financier ont répondu aux exigences formelles relatives à l'identification de leurs différentes composantes.

4. Respect des schémas prévus pour la présentation des données relatives au résumé du rapport financier, aux comptes synthétiques des composantes et au compte consolidé

Pas de remarque à formuler.

5. Exhaustivité et présentation générale des données financières

5.1 A l'exception d'un parti qui n'a transmis aucun rapport financier [FN], l'exhaustivité et la présentation générale des comptes ne présentent pas de lacune. Cette

van de rekeningen. Deze opmerking houdt rekening met de componenten voor dewelke de partijen vroeger de afwezigheid van enig cijfergegevens aangetoond of toegelicht hebben.

5.2 Eén partij [Open Vld] vermeldt nog steeds in haar geconsolideerde resultatenrekening de lasten met een negatief-teken. In 2007 werden deze tussen haakjes aangeduid. Deze werkwijze is strijdig met de boekhoudgebruiken. Ze kan de lezer overigens in verwarring brengen, meer bepaald wanneer bij cijfergegevens een teken moet worden vermeld om de netto impact ervan te preciseren.

6. Overeenstemming tussen de cijfers in de samenvatting van de financiële verslagen en die in de geconsolideerde balans

6.1 Eén partij [FN] verstrekt geen enkele financiële samenvatting.

6.2 Er moet geen enkele opmerking worden geformuleerd voor het geheel van de andere politieke partijen.

7. Verslag van de bedrijfsrevisor — Eventuele opmerkingen in verband met de attestatie van de rekeningen

7.1 Een partij [FN] heeft geen revisoraal verslag toegezonden.

7.2 De verslagen van de bedrijfsrevisoren over de boekhoudingen van de andere partijen zijn allen zonder voorbehoud geformuleerd.

7.3 Al deze verslagen vermelden, in overeenstemming met punt 4.b. van de bijlage bij de wet van 4 juli 1989, dat de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de politieke partijen voldoende is.

8. Verslag van de bedrijfsrevisor — Analyse om het begrip van de financiële toestand en resultaten alsook de vergelijkbaarheid te bevorderen

8.1 De bepalingen van punt 4.c. van de bijlage bij de wet van 4 juli 1989 laten de bedrijfsrevisor heel wat appreciatiemarge. De aard en de uitgebreidheid van de verstrekte informatie verschillen aldus sterk van de ene politieke partij tot de andere. In bepaalde gevallen verwijst de analyse van de bedrijfsrevisor integraal of ten dele naar de analyse uitgevoerd door het beheersorgaan.

observation tient compte des entités pour lesquelles les partis ont justifié ou commenté antérieurement l'absence de toute donnée financière.

5.2 Un parti [Open Vld] mentionne encore, dans son compte de résultats consolidé, les charges en les assortissant d'un signe négatif. Celles-ci étaient reprises entre parenthèses en 2007. Cette pratique est contraire aux usages comptables. Par ailleurs elle est de nature à induire le lecteur en erreur lorsque, précisément, des données chiffrées doivent être assorties d'un signe afin d'en préciser l'impact net.

6. Concordance entre les chiffres repris dans le résumé des rapports financiers et ceux figurant dans le bilan consolidé

6.1 Un parti [FN] n'a fourni aucun résumé financier.

6.2 Aucune remarque n'est à formuler pour l'ensemble des autres partis politiques.

7. Rapport du réviseur d'entreprises — Remarques éventuelles relatives à l'attestation des comptes

7.1 Un parti [FN] n'a transmis aucun rapport révisoral.

7.2 Les rapports des réviseurs d'entreprises portant sur la comptabilité des autres partis sont tous formulés sans réserve.

7.3 Tous ces rapports mentionnent, conformément au point 4.b. de l'annexe à la loi du 4 juillet 1989, le caractère suffisant de l'organisation administrative et comptable des partis politiques.

8. Rapport du réviseur d'entreprises — Analyse destinée à favoriser la compréhension de la situation financière et des résultats ainsi que de la comparabilité

8.1 Les dispositions du point 4.c. de l'annexe à la loi du 4 juillet 1989 laissent une part d'appréciation importante dans le chef du réviseur d'entreprises. La nature et l'étendue des informations fournies varient ainsi fortement selon les partis politiques. Dans certains cas, l'analyse du réviseur se réfère, intégralement ou partiellement, à l'analyse réalisée par l'organe de gestion.

8.2 Twee financiële verslagen [Groen! - LDD] vermelden niet de gegevensanalyse waarin de bovenvermelde bepalingen voorzien.

8.3 Twee financiële verslagen [CD&V – NV-A en Open Vld] bevatten een analyse die – volgens het Rekenhof – minder geschikt is om “de aandacht te vestigen op de aspecten die het begrip van de financiële toestand en resultaten, alsook de vergelijkbaarheid kunnen bevorderen”.

9. Gegevens in verband met de waarderingsregels

Bij het onderzoek van de financiële verslagen kan worden opgemerkt dat de mate van detaillering van de informatie die wordt verstrekt in verband met de waarderingsregels verschilt tussen de politieke partijen.

10. Gegevens met betrekking tot de consolidatiemethode

10.1 Twee politieke partijen [MR – Open Vld] verwijzen enkel naar de naleving van de wettelijke en reglementaire bepalingen inzake het opstellen van de geconsolideerde rekeningen. De toegepaste consolidatiemethodes worden dus niet expliciet vermeld in de financiële verslagen van die partijen.

10.2 Bij de andere politieke partijen werd opgemerkt dat verklaringen van heel uiteenlopende aard en draagwijdte werden vermeld op verschillende plaatsen in de verschillende overgelegde financiële verslagen (verslag van de raad van bestuur, verslag van de revisor, inleiding, samenvatting waarderingsregels, enz.).

FINANCIËLE ASPECTEN

11. Onderzoek van de variaties tussen boekjaren

Het onderzoek van de variaties tussen boekjaren werd uitgevoerd aan de hand van een dubbele materialiteitsgrens. Deze analysetechniek is erop gericht de verschillen van een zekere omvang te belichten, zonder in te gaan op de oorzaken ervan.

Als eerste materialiteitsgrens werd een absoluut bedrag genomen dat gelijk is aan 5 % van het geconsolideerde balanstotaal van het jaar 2008. Voor elk bedrag boven dit referentiebedrag, betreffende het

8.2 Deux rapports financiers [Groen! - LDD] ne reprennent pas l'analyse de données prévue par les dispositions précitées.

8.3 Deux rapports financiers [CD&V – NV-A et Open Vld] reprennent une analyse qui - selon la Cour des comptes - paraît peu à même de “mettre en évidence les aspects qui sont susceptibles de favoriser la compréhension de la situation financière et des résultats ainsi que de la comparabilité”.

9. Données relatives aux règles d'évaluation

Tous les rapports financiers mentionnent un résumé des règles d'évaluation. Le niveau de détail des informations est toutefois très variable selon les partis.

10. Données relatives à la méthode de consolidation

10.1 Deux partis politiques [MR – Open Vld] font uniquement référence au respect des dispositions légales et réglementaires en matière d'établissement des comptes consolidés. Les méthodes de consolidation appliquées ne sont donc pas explicitement évoquées dans les rapports financiers de ces partis.

10.2 À l'égard des autres partis, il a été observé que des explications de nature et de portée très variées sont, selon les partis concernés, reprises en des endroits différents (rapport du Conseil d'administration, rapport du réviseur, préambule introductif, résumé des règles d'évaluation, etc.) des différents rapports financiers rendus.

ASPECTS FINANCIERS

11. Examen des variations entre exercices

L'examen des variations entre exercices a été réalisé par rapport à un double seuil de matérialité. Cette technique d'analyse est destinée à mettre en évidence les différences d'une certaine ampleur, sans préjuger de leurs causes.

Un montant absolu, égal à 5 % du pied du bilan consolidé de l'année 2008, a été retenu comme premier seuil de matérialité. Tout montant supérieur à ce chiffre de référence, qu'il porte sur l'exercice sous revue ou sur

onderzochte of het voorgaande boekjaar, werd nagegaan of het eveneens beantwoordde aan een tweede materialiteitscriterium.

Het tweede criterium had betrekking op de omvang van de variatie tussen de twee boekjaren. Elk bedrag van het boekjaar 2008 dat ten minste het tweevoud is — of ten minste met de helft is verminderd — ten opzichte van de waarde van het boekjaar 2007 werd beschouwd als beantwoordend aan het tweede materialiteitscriterium.

Op basis van die beide gecumuleerde grenswaarden werden alle jaarlijkse variaties in de financiële verslagen aan een onderzoek onderworpen. Elke rubriek waarvan de bedragen beantwoorden aan dat bovenvermeld dubbel criterium wordt hierna behandeld en kan een aandachtspunt zijn voor de Controlecommissie.

Als een verklaring van de vastgestelde variatie kon worden gevonden louter op basis van de gegevens die in de financiële staten zijn vermeld, wordt die in de commentaar vermeld.

11.1 Opmerkingen gemeenschappelijk voor alle politieke partijen

In 2007 (verkiezingsjaar) vertoonden alle politieke partijen in vergelijking met 2006 een stijging van hun lasten inzake publiciteit, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten. Tezelfdertijd, met uitzondering van een partij (LDD), gingen de partijen over tot een netto terugname (besteding) van vroeger aangelegde voorzieningen voor risico's en kosten (in hoofdzaak voor kiespropaganda).

In de loop van het jaar 2008 wordt het omgekeerde fenomeen vastgesteld, te weten een algemene vermindering van de lasten inzake publiciteit, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten, en daarmee samenhangend een verhoging van de dotaties aan de voorzieningen voor risico's en kosten (in hoofdzaak voor kiespropaganda).

l'exercice précédent, a été examiné en vue de vérifier s'il répondait également à un second seuil de matérialité.

Le second critère retenu portait sur la hauteur de la variation intervenue entre les deux exercices. Tout chiffre de l'exercice 2008 présentant une valeur au minimum doublée — ou au minimum réduite de moitié — par rapport à celle de l'exercice 2007 était considéré comme atteignant le second critère de matérialité.

Sur la base de ces deux seuils cumulés, il a été procédé à un examen de l'ensemble des variations annuelles figurant dans les rapports financiers. Toute rubrique dont les montants répondent au double critère précité est évoquée ci-après et peut constituer un point d'attention pour la Commission de contrôle.

Lorsqu'une explication de la variation enregistrée a pu être approchée au départ des seules données reprises dans les états financiers, elle est reprise en commentaire.

11.1 Observations communes à l'ensemble des partis politiques

En 2007 (année électorale), l'ensemble des partis politiques présentaient par rapport à 2006, un accroissement de leurs charges de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales. En contrepartie, à l'exception d'un parti [LDD], ils avaient procédé à des reprises nettes (utilisations) de provisions pour risques et charges (principalement pour propagande électorale) antérieurement constituées.

Au cours de l'exercice 2008, c'est le phénomène inverse qui est observé, à savoir une réduction généralisée des charges de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales, et une augmentation corrélative des dotations aux provisions pour risques et charges (principalement pour propagande électorale).

De onderstaande tabel toont voor alle politieke partijen de terzake geformuleerde vaststellingen:

Le tableau ci-dessous illustre, pour l'ensemble des partis politiques, les observations formulées en la matière:

	Kosten – Charges		Delta als resultaat (1) – Delta en résultat (1)	Voorzieningen (2) – Provisions (2)		Delta als resultaat (3) – Delta en résultat (3)	Netto delta als resultaat (4) – Delta net en résultat (4)
	2008	2007		2008	2007		
CD&V - N-VA	1 404 893	3 720 226	2 315 333	2 554 519	- 498 667	-3 053 185	-737 852
MR	1 316 127	3 567 013	2 250 886	986 500	-853 500	-1 840 000	410 886
PS	1 468 445	5 254 874	3 786 429	1 552 623	-875 035	-2 427 658	1 358 771
Open Vld	274 775	3 006 693	2 731 918	1 139 833	-1 091 002	-2 230 835	501 082
Vlaams Belang	3 848 846	4 636 355	787 509	769 575	-224 000	-993 575	-206 066
sp.a-spirit	952 665	4 654 072	3 701 407	1 313 602	-1 541 096	-2 854 699	846 708
cdH	653 104	2 269 963	1 616 859	790 000	-781 223	-1 571 223	45 636
Ecolo	388 072	584 230	196 158	494 771	-19 988	-514 760	-318 602
Groen!	473 705	956 105	482 400	469 864	-147 664	-617 529	-135 129
LDD (5)	260 364	239 429	-20 935	312 724	295 000	-17 724	-38 659
FN	-	-	-	-	-	-	-

(1) Deze delta vertegenwoordigt de (meestal positieve) weerslag op de resultatenrekening 2008 (ten aanzien van 2007) van de in de loop van het jaar 2008 vastgestelde vermindering van de lasten die werden geboekt inzake publiciteit, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten.

(2) Positief bedrag = netto dotatie aan voorzieningen voor risico's en kosten. Negatief bedrag = netto besteding of terugname van voorzieningen voor risico's en kosten.

(3) Deze delta vertegenwoordigt de (meestal negatieve) weerslag op de resultatenrekening 2008 (ten aanzien van 2007) toe te schrijven aan de verhoging van de dotaties aan de voorzieningen voor risico's en kosten (hoofdzakelijk voor kiespropaganda) geboekt in 2008.

(4) Deze delta vertegenwoordigt de uiteindelijke netto weerslag op de resultatenrekening 2008 (ten aanzien van 2007) van de gecumuleerde bedragen vermeld in de punten (1) en (3). Positief bedrag = netto positieve weerslag. Negatief bedrag = netto negatieve weerslag.

(5) De partij LDD werd in 2007 opgericht.

(1) Ce delta représente l'impact (généralement positif) sur le compte de résultats 2008 (par rapport à 2007) dû à la diminution, enregistrée au cours de l'exercice 2008, des charges comptabilisées en matière de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales.

(2) Montant positif = dotation nette aux provisions pour risques et charges. Montant négatif = utilisation nette ou reprise de provisions pour risques et charges.

(3) Ce delta représente l'impact (généralement négatif) sur le compte de résultats 2008 (par rapport à 2007) dû à l'augmentation des dotations aux provisions pour risques et charges (principalement pour propagande électorale) comptabilisées en 2008.

(4) Ce delta représente l'impact final net, sur le compte de résultats 2008 (par rapport à 2007), des impacts cumulés évoqués aux points (1) et (3). Montant positif = impact net positif. Montant négatif = impact net négatif.

(5) Le parti LDD a été créé en 2007.

11.2 CD&V - N-VA

a) Componenten

— De vaste activa van de component Unitas vzw stijgen van 1 798 407 euro naar 4 675 481 euro. Uit de toelichting van de geconsolideerde jaarrekening kan afgeleid worden dat de stijging van de vaste activa te maken heeft met investeringen in het gebouw gelegen aan de Wetstraat 89.

— Het resultaat van het boekjaar van de component CD&V Provincie Oost-Vlaanderen daalt van een 1 268 870 euro naar - 221 340 euro. Deze daling vindt hoofdzakelijk zijn oorsprong in de wijziging van het uitzonderlijke resultaat 941 960 euro in 2007 tegenover - 365 533 euro in 2008.

b) Geconsolideerde rekeningen

De materiële vaste activa stijgen van 1 936 338 euro naar 4 812 710 euro. De voornaamste verklaring hiervan wordt hierboven gegeven onder punt a) (component Unitas vzw).

11.3 MR

a) Componenten

De vlottende activa van de vzw Gestion et Action Libérale (consoliderende entiteit) stijgen van 398 647 euro naar 1 563 816 euro (zie de analoge evolutie op het niveau van de geconsolideerde rekeningen).

b) Geconsolideerde rekeningen

De geldbeleggingen stijgen van 863 120 euro naar 2 683 454 euro. Gelet op het feit dat geen enkele andere post van het actief of het passief een gelijkaardige wijziging vertoont, is het waarschijnlijk dat de vastgestelde verhoging het gevolg is van het positieve resultaat van het boekjaar (1 237 659 euro). Dit is voornamelijk te wijten aan, enerzijds, de toename van de opbrengsten uit de gewone werking afkomstig van Belgische overheidsbijdragen en, anderzijds, aan de globale vermindering van de kosten en voorzieningen met betrekking tot de kiespropaganda en de publiciteit waarvan sprake in punt 11.1.

11.2 CD&V - N-VA

a) Composantes

— Les actifs immobilisés de la composante Unitas vzw passent de 1 798 407 euros à 4 675 481 euros. Il peut être déduit des annexes aux comptes annuels consolidés que la hausse des actifs immobilisés est à mettre en relation avec des investissements réalisés dans le bâtiment sis rue de la Loi 89.

— Le résultat de l'exercice de la composante CD&V Provincie Oost-Vlaanderen passe de 1 268 870 euros à - 221 340 euros. Cette diminution trouve principalement son origine dans le fait que le résultat exceptionnel de 941 960 euros enregistré en 2007 est passé à - 365 533 euros en 2008.

b) Comptes consolidés

Les immobilisations corporelles passent de 1 936 338 euros à 4 812 710 euros. L'explication principale en est donnée au point a) ci-dessus (composante Unitas vzw).

11.3 MR

a) Composantes

Les actifs circulants de l'ASBL Gestion et Action Libérale (entité consolidante) passent de 398 647 euros à 1 563 816 euros (voir l'évolution analogue au niveau des comptes consolidés).

b) Comptes consolidés

Les placements de trésorerie passent de 863 120 euros à 2 683 454 euros. Considérant le fait qu'aucun autre poste de l'actif ou du passif ne présente de variation similaire, il est vraisemblable que l'augmentation observée soit la conséquence du résultat positif enregistré au terme de l'exercice (1 237 659 euros). Ce dernier est principalement dû, d'une part, à l'augmentation des produits courants en provenance des contributions publiques belges et, d'autre part, à la diminution globale des charges et provisions liées à la propagande électorale et à la publicité dont question au point 11.1.

11.4 PS**a) Componenten**

Het resultaat uit de gewone werking van de VZW FON-SOC (consoliderende entiteit) stijgt van - 2 302 811 euro naar - 552 509 euro voornamelijk wegens de daling van de lopende kosten (die gaan van 7 268 060 euro naar 5 145 301 euro). In het verslag van de revisor worden op gedetailleerde wijze de voornaamste evoluties ter zake beschreven⁵ op het niveau van de geconsolideerde resultatenrekening.

b) Geconsolideerde rekeningen

— Het lopende resultaat stijgt van - 1 749 055 euro naar - 176 804 euro. De verbetering van dat resultaat (1 572 251 euro) kan in samenhang worden gezien met de globale vermindering van de kosten en voorzieningen met betrekking tot de kiespropaganda en de publiciteit waarvan sprake in punt 11.1 (1 358 771 euro).

— Het eindresultaat volgt dezelfde tendens als het lopende resultaat. Het gaat van - 1 635 790 euro naar - 125 541 euro.

11.5 Open Vld**a) Componenten**

Geen betrokken rubrieken.

b) Geconsolideerde rekeningen

Het netto resultaat stijgt van - 150 135 euro naar 1 277 801 euro. De voornaamste oorzaak hiervan is de globale daling van de verkiezingskosten (zie tabel op rubriek 11.1).

11.6 Vlaams Belang**a) Componenten**

— Het vermogen van de component Algemeen Vlaams Belang VZW daalt van 1 213 739 euro naar 533 894 euro. Deze daling is toe te schrijven aan het negatief resultaat van het boekjaar.

— Dat resultaat daalt van 8 571 euro naar - 679 844 euro, hoofdzakelijk wegens de stijging van de kosten uit de gewone werking waar er geen opbrengsten tegenover staan.

⁵ Bladzijde 333 Parl. Stuk, nr. 52 1968/001, en Senaat, nr. 4-1306/1

11.4 PS**a) Composantes**

Le résultat courant de l'ASBL FONSOC (entité consolidante) passe de - 2 302 811 euros à - 552 509 euros essentiellement en raison de la diminution des charges courantes (qui passent de 7 268 060 euros à 5 145 301 euros). Le rapport révisoral évoque⁵ les principales évolutions rencontrées en la matière au niveau du compte de résultats consolidé.

b) Comptes consolidés

— Le résultat courant passe de - 1 749 055 euros à - 176 804 euros. L'amélioration de ce résultat (1 572 251 euros) peut être mise en parallèle avec la diminution globale des charges et provisions liées à la propagande électorale et à la publicité dont question au point 11.1 (1 358 771 euros).

— Le résultat final suit la même tendance que le résultat courant. Il passe ainsi de - 1 635 790 euros à - 125 541 euros.

11.5 Open Vld**a) Composantes**

Aucune rubrique concernée.

b) Comptes consolidés

Le résultat net passe de - 150 135 euros à 1 277 801 euros. La raison principale de cette évolution réside dans la diminution globale des charges électorales (voir tableau au point 11.1).

11.6 Vlaams Belang**a) Composantes**

— Le patrimoine de la composante Algemeen Vlaams Belang VZW passe de 1 213 739 euros à 533 894 euros. Cette diminution est imputable au résultat négatif de l'exercice.

— Le résultat passe de 8 571 euros à - 679 844 euros, principalement en raison de l'augmentation des charges courantes et sans aucun produit en contrepartie.

⁵ Page 333 du Doc. parl. Chambre, n° 52 1968/001, et Sénat, n° 4-1306/1.

b) Geconsolideerde rekeningen

— Op de actiefzijde van de balans stijgen de liquide middelen van 468 555 euro naar 1 055 870 euro .

— Op de passiefzijde stijgt de rubriek Maatschappelijk fonds en reserves van 2 241 581 euro in 2007 naar 4 052 480 euro in 2008. Deze stijging is te wijten aan de incorporatie van het overgedragen resultaat van 2007.

11.7 sp.a-spirit

a) Componenten

Geen betrokken rubrieken.

b) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

11.8 cdH

a) Componenten

De vlottende activa van de cdH-fractie van de Kamer van volksvertegenwoordigers gaan van 416 872 euro naar 93 613 euro. Tevens gaan de schulden van 393 128 euro naar 37 232 euro. Het is waarschijnlijk dat in dit geval liquide middelen werden aangewend om een of meer schulden terug te betalen.

b) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

11.9 Ecolo

a) Componenten

Het eindresultaat van de vzw Ecodota – Ecolo Fédéral (consoliderende component) is positief ten belope van 517 619 euro tegenover 230 661 euro in 2007.

b) Geconsolideerde rekeningen

De liquide middelen gaan van 1 272 030 euro naar 2 598 852 euro. Gelet op het feit dat geen enkele andere post van het actief of het passief een gelijkaardige wijziging vertoont, is het waarschijnlijk dat de vastgestelde verhoging hoofdzakelijk een gevolg is van het positieve resultaat dat op het einde van het jaar werd behaald (819 337 euro).

b) Comptes consolidés

— A l'actif du bilan, les valeurs disponibles passent de 468 555 euros à 1 055 870 euros.

— Au passif, la rubrique Fonds social et réserves passe de 2 241 581 euros en 2007 à 4 052 480 euros en 2008. Cette augmentation est due à l'incorporation du résultat reporté de 2007.

11.7 sp.a-spirit

a) Composantes

Aucune rubrique concernée.

b) Comptes consolidés

Aucune rubrique concernée.

11.8 cdH

a) Composantes

L'actif circulant du Groupe cdH de la Chambre des représentants passe de 416 872 euros à 93 613 euros. Corrélativement, les dettes passent de 393 128 euros à 37 232 euros. Il est probable que, dans le cas d'espèce, des disponibilités financières aient été utilisées en vue de procéder au remboursement d'une ou plusieurs dettes.

b) Comptes consolidés

Aucune rubrique concernée.

11.9 Ecolo

a) Composantes

Le résultat final de l'ASBL Ecodota – Ecolo Fédéral (composante consolidante) s'élève à 517 619 euros contre 230 661 euros en 2007.

b) Comptes consolidés

Les valeurs disponibles passent de 1 272 030 euros à 2 598 852 euros. Considérant le fait qu'aucun autre poste de l'actif ou du passif ne présente de variation similaire, il est vraisemblable que l'augmentation observée trouve principalement son origine au niveau du résultat positif enregistré au terme de l'exercice (819 337 euros).

11.10 Groen!**a) Componenten**

— De opbrengsten uit de gewone werking van de component Groen! nationaal fv stijgen van 827 172 euro naar 2 465 641 euro. De kosten uit de gewone werking stijgen in dezelfde trend, van 1 109 707 euro naar 2 350 623 euro.

— De kosten uit de gewone werking voor de component Groen Fonds vzw stijgen van 248 880 euro naar 2 061 358 euro. Voor dezelfde component daalt het resultaat van het boekjaar van 773 578 euro naar - 521 597 euro.

— Het patrimonium van de component Groenhuis vzw stijgt van 332 477 euro naar 1 220 702 euro. Dit komt door de stijging van het resultaat van het boekjaar van - 159 464 euro naar 888 225 euro.

b) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

11.11 LDD**a) Componenten**

— De vlottende activa van component Lijst Dedecker (Fractie) fv stijgen van 137 298 euro naar 323 391 euro. Op het passief stijgt het patrimonium van 142 830 euro naar 337 745 euro. De stijging van het patrimonium is volledig te wijten aan de overdracht van het resultaat van het boekjaar.

— De vlottende activa van de component Gezond Verstand vzw stijgen van 216 550 euro naar 535 548 euro. Voor dezelfde component stijgen de voorzieningen van 295 000 euro naar 607 724 euro en de opbrengsten uit de gewone werking van 460 009 euro naar 873 676 euro.

— Bij de component vzw Cassandra dalen de opbrengsten uit de gewone werking van 108 053 euro naar 120 euro. Eveneens dalen de kosten uit de gewone werking van 219 841 euro naar 487 euro. Het resultaat van het boekjaar daalt evenredig van 111 803 euro naar - 404 euro.

b) Geconsolideerde rekeningen

— In 2008 belopen de geldbeleggingen 352 289 euro tegenover 0 euro in 2007.

11.10 Groen!**a) Composantes**

— Les produits courants de la composante Groen! nationaal fv passent de 827 172 euros à 2 465 641 euros. Les charges courantes suivent la même tendance et passent de 1 109 707 euros à 2 350 623 euros.

— Les charges courantes de la composante Groen Fonds vzw passent de 248 880 euros à 2 061 358 euros. À la même composante, le résultat de l'exercice passe de 773 578 euros à - 521 597 euros.

— Le patrimoine de la composante Groenhuis vzw passe de 332 477 euros à 1 220 702 euros. Cette évolution s'explique par l'amélioration du résultat de l'exercice qui passe de - 159 464 euros à 888 225 euros.

b) Comptes consolidés

Aucune rubrique concernée.

11.11 LDD**a) Composantes**

— L'actif circulant de la composante Lijst Dedecker (Fractie) fv passe de 137 298 euros à 323 391 euros. Au passif, le patrimoine passe de 142 830 euros à 337 745 euros. L'augmentation du patrimoine résulte intégralement de l'affectation du résultat de l'exercice.

— L'actif circulant de la composante Gezond Verstand vzw passe de 216 550 euros à 535 548 euros. À la même composante, les provisions passent de 295 000 euros à 607 724 euros et les produits courants de 460 009 euros à 873 676 euros.

— À la composante vzw Cassandra, les produits courants passent de 108 053 euros à 120 euros et les charges courantes passent de 219 841 euros à 487 euros. Le résultat de l'exercice enregistre une baisse similaire en passant de 111 803 euros à - 404 euros.

b) Comptes consolidés

— En 2008, les placements de trésorerie s'élèvent à 352 289 euros contre 0 euro en 2007.

— Op het passief stijgt het overgedragen resultaat van 1 469 euro naar 222 455 euro ten gevolge van het positief resultaat van het boekjaar (220 986 euro).

— In de resultatenrekening stijgen de overheidsbijdragen van 539 132 euro naar 1 101 016 euro. De giften dalen van 107 130 euro naar 37 795 euro.

11.12 FN

a) Componenten

Geen financieel verslag overgezonden.

b) Geconsolideerde rekeningen

Geen financieel verslag overgezonden.

12. Onderzoek van de samenvattende rekeningen van de componenten en van de geconsolideerde rekeningen

In deze rubriek komen alleen de opmerkingen voor waarover de partijen in het vorig boekjaar/vorige boekjaar geen verklarende commentaar hebben verstrekt.

Met uitzondering van een partij [FN] die geen financieel verslag heeft toegezonden, dient geen enkele opmerking te worden geformuleerd voor het geheel van de rekeningen 2008 van de andere politieke partijen.

13. Cijfermatig nazicht van het verband tussen een wijziging van het geconsolideerde vermogen en het geconsolideerde resultaat van het boekjaar

Inzonderheid op basis van de tabel “Evolutie van het geconsolideerde patrimonium” (in de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening) werd het precieze karakter nagegaan van het cijfermatige verband “Nieuw geconsolideerd vermogen = geconsolideerd vermogen op het einde van het vorige boekjaar + geconsolideerd resultaat van het boekjaar”.

13.1 Er moet geen enkele opmerking worden geformuleerd, tenzij voor een partij.

13.2 Bij een partij [CD&V – NV-A], in de toelichting “Evolutie van het geconsolideerd patrimonium”, is de terugnemering van het overgedragen overschot (1 267 209 euro) niet gelijk aan de toevoeging aan het Maatschappelijk fonds en reserves (1 279 046 euro). Bij gebrek aan een gedetailleerde tabel kan de oorsprong van het verschil van 11 837 euro niet bepaald worden.

— Au passif, le résultat reporté passe de 1 469 euros à 222 455 euros comme suite au résultat positif de l'exercice (220 986 euros).

— Au niveau du compte de résultats, les contributions publiques passent de 539 132 euros à 1 101 016 euros et les dons de 107 130 euros à 37 795 euros.

11.12 FN

a) Composantes

Aucun rapport financier transmis.

b) Comptes consolidés

Aucun rapport financier transmis.

12. Examen des comptes synthétiques des composantes et des comptes consolidés

La présente rubrique ne reprend que des observations au sujet desquelles les partis n'ont pas, au cours d'exercice(s) précédent(s), formulé de commentaires explicatifs.

A l'exception d'un parti [FN] qui n'a pas transmis de rapport financier, aucune remarque n'est à formuler pour l'ensemble des comptes 2008 des autres partis politiques.

13. Vérification arithmétique de la relation entre variation du patrimoine consolidé et résultat consolidé de l'exercice

Notamment au départ du tableau “Evolution du patrimoine consolidé” (qui figure dans les commentaires des comptes annuels consolidés), le caractère correct de la relation mathématique “Nouveau patrimoine consolidé = Patrimoine consolidé au terme de l'exercice précédent + Résultat consolidé de l'exercice” a fait l'objet d'une vérification.

13.1 Sauf pour un parti, aucune remarque n'est à formuler.

13.2 Auprès d'un parti [CD&V – NV-A], dans l'annexe “Évolution du patrimoine consolidé”, la reprise du boni reporté (1 267 209 euros) n'est pas égale à la dotation au Fonds social et réserves (1 279 046 euros). En l'absence d'un tableau détaillé, il n'est pas possible de déterminer l'origine de l'écart de 11 837 euros.

14. Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde resultaat en de cumul van de resultaten van de verschillende componenten ervan

Het nazicht van het verband “Geconsolideerd resultaat - Cumul van de resultaten van de componenten = 0” leidt tot de volgende verschillen:

CD&V - N-VA	0 euro
MR	0 euro
PS	88 126 euro
Open Vld	0 euro
Vlaams Belang	0 euro
sp.a-spirit	0 euro
cdH	0 euro
Ecolo	0 euro
Groen!	0 euro
LDD	0 euro
FN	--- euro

— Het Rekenhof beschikt niet over informatie die toelaat te verduidelijken in welke mate de consolidatieverrichtingen bijdragen tot het verklaren van het vastgestelde verschil bij de partijen die verschillen vertonen.

— Er dient te worden opgemerkt dat zes partijen [MR - Open Vld - sp.a-spirit - cdH - Groen! - LDD] een samenvattende tabel hebben verstrekt waarin een overzicht is opgenomen van de evolutie van het eigen vermogen en/of de samenvatting van de resultaten van elk van hun componenten.

15. Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde patrimonium en de cumul van de patrimonia van de verschillende componenten

Het nazicht van het verband “Geconsolideerd patrimonium - Cumul van de patrimonia van de componenten = 0” leidt tot de volgende verschillen⁶:

CD&V - N-VA	22 711 euro
MR	-41 431 euro [*]
PS	303 324 euro
Open Vld	0 euro
Vlaams Belang	0 euro
sp.a-spirit	487 500 euro [*]
cdH	0 euro
Ecolo	0 euro
Groen!	0 euro
LDD	0 euro
FN	--- euro

⁶ Naar aanleiding van dat onderzoek wordt, net zoals in de vorige boekjaren, eveneens opgemerkt dat verschillende componenten van verschillende politieke partijen een negatief eigen vermogen vertonen.

14. Vérification arithmétique de la relation entre résultat consolidé et cumul des résultats des différentes composantes

La vérification de la relation “Résultat consolidé - Cumul des résultats des composantes = 0” conduit à enregistrer les différences suivantes:

CD&V - N-VA	0 euro
MR	0 euro
PS	88 126 euros
Open Vld	0 euro
Vlaams Belang	0 euro
sp.a-spirit	0 euro
cdH	0 euro
Ecolo	0 euro
Groen!	0 euro
LDD	0 euro
FN	--- euro

— La Cour des comptes ne dispose pas d'information lui permettant de préciser dans quelle mesure les traitements de consolidation contribuent à expliquer la différence observée auprès du parti présentant des divergences.

— Il est à noter que six partis [MR - Open Vld - sp.a-spirit - cdH - Groen! - LDD] ont fourni un tableau synthétique dans lequel est repris un aperçu de l'évolution des fonds propres et/ou le récapitulatif des résultats de chacune de leurs composantes.

15. Vérification arithmétique de la relation entre patrimoine consolidé et cumul des patrimoines des différentes composantes

La vérification de la relation “Patrimoine consolidé - Cumul des patrimoines des composantes = 0” conduit à enregistrer les différences suivantes⁶:

CD&V - N-VA	22 711 euros
MR	-41 431 euros [*]
PS	303 324 euros
Open Vld	0 euro
Vlaams Belang	0 euro
sp.a-spirit	487 500 euros [*]
cdH	0 euro
Ecolo	0 euro
Groen!	0 euro
LDD	0 euro
FN	--- euro

⁶ Lors de cet examen il a également été observé que, tout comme lors des précédents exercices, plusieurs composantes de divers partis politiques présentaient des fonds propres négatifs.

— Het Rekenhof is van oordeel dat de verschillen die het van zijn controle had vastgesteld, niet meer moeten worden becommentarieerd aangezien de tabel in het tweede lid van punt 14 en/of dat expliciete commentaar (eventueel geformuleerd voor vorige boekjaren) de passende rekenkundige verantwoordingen duidelijk maken. Dit is inzonderheid het geval voor de verschillen aangemerkt met een asterisk [*].

— Het Rekenhof beschikt niet over informatie die toelaat te verduidelijken in welke mate de consolidatieverrichtingen bijdragen tot het verklaren van het vastgestelde verschil bij de partijen die verschillen vertonen waarbij geen asterisk [*] vermeld staat.

16. Onderzoek van de ratio “gemiddelde personeelskost” (personeelskosten / aantal tewerkgestelde personen, uitgedrukt in voltijdse equivalent)

De waarde van de bovengenoemde *ratio* ten aanzien van de gemiddelde kost, de evolutie ervan of nog de variatie van de factoren waaruit hij bestaat, kunnen mogelijks vragen oproepen. Het Rekenhof beschikt echter niet over informatie die het mogelijk maakt de redenen van de vastgestelde afwijkingen of van de evoluties die *a priori* afwijkend zijn, te verklaren.

— La Cour des comptes estime que les divergences relevées lors de son contrôle ne doivent plus être commentées dès lors que le tableau évoqué au second alinéa du point 14 et/ou des commentaires explicites (éventuellement formulés lors d'exercices antérieurs) permettent d'en fournir les justifications arithmétiques adéquates. Ceci est en particulier le cas pour les différences annotées d'un astérisque [*].

— La Cour des comptes ne dispose pas d'information lui permettant de préciser dans quelle mesure les traitements de consolidation contribuent à expliquer la différence observée auprès des partis présentant des différences non annotées d'un astérisque [*].

16. Examen du ratio “coût moyen du personnel” (coûts du personnel / nombre des personnes occupées, exprimé en équivalent temps plein)

La valeur du *ratio* précité par rapport à la valeur moyenne, son évolution dans le temps ou encore la variation des facteurs le composant peuvent être de nature à susciter l'une ou l'autre interrogation. La Cour des comptes ne dispose cependant pas d'information lui permettant de préciser la raison des divergences observées ou des évolutions présentant, *a priori*, un caractère atypique.

	Personeelskosten — <i>Charges de personnel</i>		Aantal (VTE) (1) — <i>Nombre (ETP) (1)</i>		Gemiddelde kost — <i>Coût moyen</i>	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
CD&V - N-VA	3 423 499	3 374 614	55,4	51,7	61 774	65 261
MR	1 692 919	1 844 783	30,0	32,0	56 431	57 649
PS	4 093 674	3 981 227	68,6	75,6	59 701	52 683
Open Vld	1 558 665	1 466 460	32,4	29,7	48 107	49 376
Vlaams Belang	68 168	127 459	2,0	2,2	34 084	57 936
sp.a-spirit	3 311 305	2 444 765	62,6	62,9	52 896	38 867
cdH	2 261 929	2 407 275	72,7	61,9	31 135	38 890
Ecolo	1 178 440	1 357 712	15,7	14,1	75 060	96 223
Groen!	54 815	151 777	1,2	2,4	45 679	63 240
LDD (5)	436	1 522	0,0	0,0	-	-
FN	-	-	-	-	-	-
Gemiddelde personeelskost (behalve LDD en FN) <i>Coût moyen du personnel (sauf LDD et FN)</i>					51 652	57 792

(1) VTE = Voltijdse Equivalent

(1) ETP = Equivalent Temps Plein

BIJLAGE 2

STANDPUNTEN VAN DE POLITIEKE PARTIJEN
NOPENS DE OPMERKINGEN VAN
HET REKENHOF**1. Christen-Democratisch & Vlaams - Nieuw-
Vlaamse Alliantie (CD&V–N-VA)****A. CD&V***13 juli 2009***Bij punt 13.2**

Het verschil van 11 837, - betreft een consolidatieverschil. Gezien de immaterialiteit van dit boekhoudkundig verschil ten opzichte van het balanstotaal (minder dan 0,07 %) is deze afwijking als verwaarloosbaar te beschouwen.

Marianne THYSSEN
Voorzitter

B. N-VA*5 augustus 2009*

Wat betreft de opmerkingen van het Rekenhof over het financieel verslag voor het boekjaar 2008 is er ons inziens geen punt waarop N-VA enig antwoord of verduidelijking moet formuleren.

Bart DE WEVER
Voorzitter

ANNEXE 2

POINTS DE VUE DES PARTIS POLITIQUES SUR
LES OBSERVATIONS DE LA COUR
DES COMPTES**1. Christen-Democratisch & Vlaams - Nieuw-
Vlaamse Alliantie (CD&V–N-VA)****A. CD&V***13 juillet 2009***Au point 13.2**

La différence de 11.837,- porte sur une différence de consolidation. Compte tenu de l'immatérialité de cette différence comptable par rapport au total du bilan (moins de 0,07 %), cet écart doit être considéré comme négligeable.

Marianne THYSSEN
Présidente

B. N-VA*5 août 2009*

En ce qui concerne les observations formulées par la Cour des comptes au sujet du rapport financier pour l'exercice comptable 2008, aucun point n'appelle, à notre estime, une quelconque réponse ou clarification de la part de la N-VA.

Bart DE WEVER
Président

2. Mouvement réformateur (MR)

19 augustus 2009

Hierbij bevestig ik u dat de *Mouvement Réformateur* geen opmerkingen heeft bij de vaststellingen van het Rekenhof betreffende de financiële verslagen over de boekhouding van het boekjaar 2008 van onze partij.

Didier REYNDEERS
Voorzitter

2. Mouvement réformateur (MR)

19 août 2009

Par la présente, je vous confirme qu'en ce qui concerne le Mouvement Réformateur, nous n'avons aucune remarque à formuler concernant les observations de la Cour des Comptes sur les rapports financiers sur la comptabilité de l'exercice 2008 de notre parti.

Didier REYNDEERS
Président

3. Parti socialiste (PS)*8 juli 2009*

Net als de vorige jaren is het genoteerde verschil tussen het geconsolideerd resultaat en de gecumuleerde resultaten van de verschillende componenten alsook het verschil tussen het geconsolideerd vermogen en de gecumuleerde vermogens van de componenten toe te schrijven aan de annulering van de boekhoudkundige verwerkingen met het oog op het in overeenstemming brengen van de wederkerige rekeningen van 31 december 2007 en aan de boekhoudkundige verwerkingen met het oog op het in overeenstemming brengen van de wederkerige rekeningen van 31 december 2008.

Om in te gaan op het verzoek om informatie van het Rekenhof (punten 14 en 15 van het advies), en in afwachting dat de vorm en draagwijdte van de nieuwe kaders XVII en XVIII van het financieel verslag worden aangenomen en bekendgemaakt, gaat als bijlage een tabel om de gegevens over 2008 op elkaar te laten aansluiten, alsmede een dienovereenkomstige tabel over het eigen vermogen in 2008.

Wij blijven te uwer beschikking voor ongeacht welke bijkomende informatie.

Jean-Marc LIÉTART
Gedelegeerd bestuurder
Financieel Directeur

3. Parti socialiste (PS)*8 juillet 2009*

Comme les années précédentes, la différence relevée entre le résultat consolidé et le cumul des résultats des différentes composantes ainsi que la différence entre le patrimoine consolidé et le cumul des patrimoines des composantes s'expliquent par l'annulation des retraitements pour mise en conformité des comptes réciproques au 31 décembre 2007 et par les retraitements de mise en conformité des comptes réciproques au 31 décembre 2008.

Afin de répondre à la demande d'information de la Cour des Comptes (point 14 et 15 de l'avis), et dans l'attente de l'adoption et de la publication de la forme et de la portée des nouveaux cadres XVII et XVIII du rapport financier, vous voudriez bien trouver en annexe un tableau de réconciliation des résultats 2008 ainsi qu'un tableau de réconciliation des fonds propres 2008.

Nous restons à votre disposition pour toute information complémentaire.

Jean-Marc LIÉTART
Administrateur délégué
Directeur financier

Tableau de reconciliation des résultats statutaires avec les résultats consolidés au 31/12/2008

	Résultats statutaires 31/12/2008	Retraitements Interco	Elimination de l'amort du subside interne	Régularisation des réserves d'ouverture	Résultats consolidés 31/12/2008
1 fonsoe	(551.096,25)	3.300,20			(547.796,05)
2 feder brabant wallon	13.073,84	10.412,00			23.485,84
3 feder bruxelles	(32.637,00)				(32.637,00)
4 feder charleroi	(2.408,40)	21.789,39			19.380,99
5 feder Dinant	(18.903,78)	6.356,50			(12.547,28)
6 feder Hainaut	(840,33)	(602,40)			(1.442,73)
7 feder Huy-Warem	(1.158,00)	13.158,30			12.000,30
8 feder Liège	11.908,00	878,65			12.786,65
9 feder Luxembourg	(16.906,49)	790,11			(16.116,38)
10 feder Mons	35.909,72	20.544,38			56.454,10
11 feder Namur	33.223,17	426,78	(2.476,46)		31.173,49
12 feder soignies	2.681,86	7.993,45			10.675,31
13 feder thuin	8.286,22	(2.335,71)			5.950,51
14 feder Verviers	9.067,88	7.886,75			16.954,63
15 feder germanophone	906,00				906,00
16 groupe communauté française	118.780,14				118.780,14
17 CRB	77.267,00				77.267,00
18 groupe senat	19.587,00				19.587,00
19 groupe chambre	167.424,00				167.424,00
20 groupe parlement wallon	10.165,86				10.165,86
21 groupe des germanophone	22.369,00			1,00	22.370,00
22 institut E. Vandervelde	(131.635,60)				(131.635,60)
24 Groupe de la province de Liège	6.131,00				6.132,00
25 Groupe de la province de Luxembourg	(1.376,43)			1,00	(1.376,43)
26 groupe provincial de namur	6.516,95				6.516,95
	(213.664,64)	90.598,40	(2.476,46)	2,00	(125.540,70)

Tableau de reconciliation des fonds propres statutaires avec les fonds propres consolidés au 31/12/2008

	Fonds social et réserves	Résultat reporté N-1 statutaire	Subside en capital statutaire	Retraitement subside interne	Retraitements année N-1	Résultats de l'exercice statutaires	retraitements année N	Fonds propres consolidés
1 fonsoc	1.732.070,08	(1.894.961,84)			100.607,80	(551.096,25)	3.300,20	(610.080,01)
2 feder brabant wallon	74.368,06	(123.108,57)			30.405,56	13.073,84	10.412,00	5.150,89
3 feder bruxelles	436.680,00	7.692,00	108.000,00			(32.637,00)		519.735,00
4 feder charleroi	136.181,89	(108.662,40)			13.125,31	(2.408,40)	21.789,39	60.025,79
5 feder Dinant	611.419,61				2.681,83	(18.903,78)	6.356,50	601.554,16
6 feder Hainaut	204.225,64	985,73			4.852,85	(940,33)	(602,40)	203.768,64
7 feder Huy-Warem	619.924,00	(156.865,00)				(1.158,00)	13.158,30	479.912,15
8 feder Liège	1.380.304,00	9.996,00				11.908,00	878,65	1.403.086,65
9 feder Luxembourg	292.534,79	134.482,15				(16.906,49)	790,11	410.900,56
10 feder Mons	162.868,74				40.695,35	35.909,72	20.544,38	260.019,19
11 feder Namur	130.808,68	(72.338,02)	61.985,75	(61.985,75)	68.929,24	33.223,17	(2.049,68)	158.573,39
12 feder soignies	28.216,41	9.041,03			9.430,12	2.681,86	7.993,45	57.362,87
13 feder thuin	92.527,13	(90.819,81)			2.335,71	8.286,22	(2.335,71)	9.993,54
14 feder Verviers	35.224,68	25.927,69			4.125,00	9.067,89	7.886,75	82.232,00
15 feder germanophone	18.471,00	7.280,00				906,00		26.657,00
16 groupe communauté française	348.596,20	385.454,84				118.780,14		852.831,18
17 CRB	196.359,00	(8.548,00)				77.267,00		265.078,00
18 groupe senat	395.361,00	86.035,00	1.313,00			19.587,00		502.296,00
19 groupe chambre	779.807,00	(855.784,00)	13.713,00			167.424,00		305.160,00
20 groupe parlement wallon	533.430,53					10.165,86		543.596,39
21 groupe des germanophone		(1.495,00)			(1,00)	22.369,00	1,00	20.874,00
22 Institut E. Vandervelde	2.044.043,79	458.278,21				(131.635,60)		2.370.686,40
24 Groupe de la province de Liège		25.457,00			(1,00)	6.131,00	1,00	31.588,00
25 groupe de la province de Luxembourg		1.021,75				(1.376,43)		(354,68)
26 groupe provincial de namur		7.443,77				6.516,95		13.960,72
	10.253.422,23	(1.953.487,47)	185.011,75	(61.985,75)	277.186,77	(213.664,64)	88.123,94	8.574.606,83

4. Vlaamse Liberalen en Democraten (Open Vld)

25 augustus 2009

Gelet op de algemeenheid en de geringheid van de bemerkingen van het Rekenhof op het financieel verslag van Open Vld en haar componenten, boekjaar 2008, wensen wij hieromtrent geen verder standpunt in te nemen.

i.o.v. de Voorzitter, afwezig
Marc VANLEEuw
Financieel en administratief directeur

4. Vlaamse Liberalen en Democraten (Open Vld)

25 août 2009

Étant donné le nombre peu élevé et la généralité des observations de la Cour des comptes sur le rapport financier de l'Open Vld et de ses composantes, exercice 2008, nous ne souhaitons pas formuler d'autres observations à cet égard.

p.o. du Président, absent
Mark VANLEEuw
Directeur financier et administratif

5. Vlaams Belang*15 juli 2009*

Na kennisname van het advies van het Rekenhof noteren we dat er geen opmerkingen geformuleerd worden m.b.t. de boekhouding van Vlaams Belang en haar componenten.

Patsy VATLET
Nationaal Penningmeester

5. Vlaams Belang*15 juillet 2009*

Après avoir pris connaissance de l'avis de la Cour des comptes, nous notons qu'aucune observation n'a été formulée concernant la comptabilité du Vlaams Belang et de ses composantes.

Patsy VATLET
Trésorière nationale

6. sp.a - spirit

A. sp.a

27 juli 2009

Naar aanleiding van Uw schrijven van 17 juni 2009 met kenmerk G/C/PM/am.4556-2009 met betrekking tot het advies van het Rekenhof over het financieel verslag (boekjaar 2008), kunnen wij ons akkoord verklaren met het verslag van het Rekenhof.

Alain ANDRÉ
Nationaal secretaris sp.a

B. spirit (inmiddels SLP)

29 augustus 2009

Na lezing en gezien er geen specifieke opmerkingen worden gemaakt naar SLP, noch naar sp.a-SLP meen ik geen opmerkingen te moeten formuleren op dit advies.

Geert LAMBERT
Voorzitter SLP

6. sp.a - spirit

A. sp.a

27 juillet 2009

En réponse à votre lettre du 17 juin 2009 portant la référence G/C/PM/am.4556-2009 relative à l'avis de la Cour des comptes sur le rapport financier (exercice 2008), nous avons l'honneur de vous informer que nous pouvons souscrire au rapport de la Cour des comptes.

Alain ANDRÉ
Secrétaire national sp.a

B. spirit (maintenant SLP)

29 août 2009

Après lecture et vu qu'aucune observation spécifique n'a été formulée ni sur le SLP ni sur le sp.a-SLP, j'estime n'avoir aucune observation à formuler sur cet avis.

Geert LAMBERT
Président du SLP

7. centre démocrate Humaniste (cdH)*17 juli 2009*

Wij melden de goede ontvangst van uw brief van 17 juni jongstleden waarbij u ons het advies van het Rekenhof hebt overgezonden in verband met de juistheid en de volledigheid van de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten, met toepassing van de artikelen 1, 4°, derde lid, en 24, tweede lid, van de voormelde wet.

Wij hebben aan dat schrijven alle aandacht besteed en zijn verheugd dat over de cdH geen enkele opmerking werd gemaakt.

Wij blijven intussen tot uw beschikking.

Eric PONCIN
Secretaris-generaal

7. centre démocrate Humaniste (cdH)*17 juillet 2009*

Nous avons bien reçu votre correspondance datée du 17 juin dernier nous transmettant l'avis de la Cour des comptes concernant l'exactitude et l'exhaustivité des rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes, en application des articles 1er, 4°, alinéa 3 et 24, alinéa 2, de la loi mieux identifiée sous rubrique.

Elle a retenu notre meilleure attention et nous nous réjouissons qu'aucune remarque ne soit formulée concernant le cdH.

Entre-temps, nous sommes à votre disposition.

Eric PONCIN
Secrétaire général

8. ECOLO

18 augustus 2009

Ingevolge uw verzoek van 17 juni jongstleden gaan wij hieronder in op de opmerkingen van het Rekenhof met betrekking tot de partij Ecolo.

Punt 16: Onderzoek van de ratio “gemiddelde personeelskosten”

Hoewel de gemiddelde personeelskosten voor 2008 van de partij Ecolo op het eerste gezicht hoog lijken, kunnen die worden gerechtvaardigd als volgt:

Het bedrag van de personeelskosten dat is opgenomen in de resultatenrekening omvat alle lasten voor het volledige personeelsbestand van Ecolo (niet alleen het personeel dat met eigen middelen in dienst werd genomen, maar ook het personeel dat met een arbeidsovereenkomst van andere assemblees werd aangeworven, en dat aanspraak kan maken op een loontoeslag).

Zo betalen wij loontoeslagen terug aan het Waals Parlement, het Europees Parlement en het Brussels Hoofdstedelijk Parlement.

Daar staat tegenover dat de 14,11 VTE voor 2008 alleen betrekking hebben op de VTE die met eigen partijmiddelen in dienst zijn genomen.

(...)

Wij staan tot uw beschikking voor verdere aanvullende inlichtingen.

Voor de vzw Ecodata-Ecolo fédéral,

Claude BROUIR
Administrateur-général

8. ECOLO

18 août 2009

Faisant suite à votre courrier du 17 juin dernier, nous vous communiquons ci-après nos commentaires sur les observations faites par la Cour des Comptes à propos du parti Ecolo.

Point 16 Examen du ratio “coût moyen du personnel”

Le coût moyen du personnel 2008 du parti Ecolo paraît à première vue relativement élevé et se justifie par l'élément suivant:

Le montant des frais de personnel mentionné dans le compte de résultats reprend l'ensemble des charges pour l'ensemble du personnel d'Ecolo (personnel engagé sur fonds propres mais également le personnel engagé sur des contrats d'assemblées à qui nous devons payer un complément salarial).

C'est le cas pour les compléments salariaux que nous remboursons au Parlement Wallon, à l'Europe et au Parlement régional Bruxellois.

Par contre, les 14,11 ETP pour l'année 2008, représentent uniquement les ETP engagés sur fonds propres par le parti.

(...)

Nous restons à votre disposition pour tous renseignements complémentaires.

Pour l'ASBL Ecodata-Ecolo Fédéral,

Claude BROUIR
Administrateur Général

9. Groen!*september 2009*

Geen opmerkingen m.b.t. het advies van het Rekenhof (*telefonische mededeling aan het commissiesecretariaat*).

*Boekhouding van Groen!***9. Groen!***septembre 2009*

Aucune remarque relative à l'avis de la Cour des comptes (*communicaton téléphonique au secrétariat de la commission*).

Comptabilité de Groen!

10. Lijst Dedecker (LDD)

21 juni 2009

Bij deze laten wij u weten dat wij de adviezen van het Rekenhof in goede orde hebben ontvangen, waarvoor onze dank.

Bij deze laten wij u ook weten geen enkele opmerking ten overstaan van deze adviezen te hebben.

Paul VANHIE
Penningmeester VZW Gezond Verstand

10. Lijst Dedecker (LDD)

21 juin 2009

Par la présente, nous accusons bonne réception des avis de la Cour des comptes et tenons à vous en remercier.

Nous vous communiquons également que nous n'avons aucune observation à formuler à propos de ces avis.

Paul VANHIE
Trésorier VZW Gezond Verstand

BIJLAGE 3

**SAMENVATTINGEN VAN DE FINANCIËLE
VERSLAGEN OVER HET BOEKJAAR 2008**

ANNEXE 3

**RÉSUMÉS DES RAPPORTS FINANCIERS
RELATIFS À L'EXERCICE 2008**

**1. CHRISTEN-DEMOCRATISCH & VLAAMS – NIEUW-VLAAMSE ALLIANTIE
(CD&V – N-VA)**

Het financieel verslag voor het kartel CD&V en N-VA is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de beheerraad van de VZW AGORA, overeenkomstig de vereisten van artikel 23 van de wet van 4 juli 1989, en omvat de gegevens die vermeld zijn in de bijlage bij deze wet, zoals ingevoegd door artikel 14 van de wet van 19 november 1998, met name:

- een document met de identificatie van de partij en haar componenten;
- de samenvattende rekening van elk van deze componenten;
- de geconsolideerde rekening van de partij en haar componenten;
- het verslag van de bedrijfsrevisor.

De geconsolideerde resultaten van het boekjaar 2008, die uit de geconsolideerde rekening van de partij en haar componenten voortvloeien, vatten volgende gegevens samen:

– Opbrengsten uit de gewone werking	12.873.503,71
– Kosten uit de gewone werking	- 12.054.082,23
– <i>Courant resultaat</i>	+ 819.421,48
– Financieel resultaat	+ 183.948,10
– Uitzonderlijk resultaat	- 473.720,66
– Belastingen	- 883,17
– Resultaat van het boekjaar	528.765,75

De bedrijfsrevisor heeft over de geconsolideerde jaarrekening van het boekjaar een verklaring zonder voorbehoud afgegeven.

2. MOUVEMENT REFORMATEUR (MR)

Le rapport financier relatif au MOUVEMENT REFORMATEUR (MR) a été établi sous la responsabilité du conseil d'administration de l'ASBL GAL, conformément aux exigences de l'article 23 de la loi du 4 juillet 1989, et contient les éléments mentionnés par l'annexe à la même loi telle qu'introduite par l'article 14 de la loi du 19 novembre 1998, c'est-à-dire:

- un document identifiant le parti et ses composantes;
- les comptes synthétiques de chacune de ces composantes;
- les comptes consolidés du parti et de ses composantes;
- le rapport du réviseur.

Les résultats consolidés de l'exercice découlant des comptes consolidés du parti et de ses composantes fournissent en synthèse les informations suivantes:

– Produits sur activités courantes	10.064.259
– Charges des activités courantes	- 8.777.295
– <i>Résultat courant</i>	+ 1.286.964
– Résultats financiers	- 130.647
– Résultats exceptionnels	+ 84.149
– Impôts	- 2.807
– Résultat de l'exercice	1.237.659

Le réviseur d'entreprises a délivré une attestation sans réserve sur les comptes consolidés de l'exercice.

3. PARTI SOCIALISTE (PS)

Le rapport financier relatif au PARTI SOCIALISTE a été établi sous la responsabilité du conseil d'administration de l'ASBL FONSOC, conformément aux exigences de l'article 23 de la loi du 4 juillet 1989, et contient les éléments mentionnés par l'annexe à la même loi telle qu'introduite par l'article 14 de la loi du 19 novembre 1998, c'est-à-dire:

- un document identifiant le parti et ses composantes;
- les comptes synthétiques de chacune de ces composantes;
- les comptes consolidés du parti et de ses composantes;
- le rapport du réviseur.

Les résultats consolidés de l'exercice découlant des comptes consolidés du parti et de ses composantes fournissent en synthèse les informations suivantes :

– Produits sur activités courantes	11.628.181,52
– Charges sur activités courantes	- 11.804.985,16
– <i>Résultat courant</i>	- 176.803,64
– Résultats financiers	+ 30.263,62
– Résultats exceptionnels	+ 29.511,35
– Impôts	- 8.512,03
– Résultat de l'exercice	- 125.540,70

Le réviseur d'entreprises a délivré une attestation sans réserve sur les comptes consolidés de l'exercice.

4. VLAAMSE LIBERALEN EN DEMOCRATEN (Open VLD)

Het financieel verslag voor de VLAAMSE LIBERALEN EN DEMOCRATEN is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan van de VZW Libera, overeenkomstig de vereisten van artikel 23 van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, en omvat de gegevens die vermeld zijn in de bijlage bij deze wet, zoals ingevoegd door artikel 14 van de wet van 19 november 1998, met name :

- een document met de identificatie van de partij en haar componenten;
- de samenvattende rekening van elke component;
- de geconsolideerde rekening van de partij en haar componenten;
- samenvattende opgave 2008 – evolutie vermogen;
- het verslag van de bedrijfsrevisor.

De geconsolideerde resultaten van het boekjaar, die uit de geconsolideerde rekening van de partij en haar componenten voortvloeien, vatten volgende gegevens samen:

– Opbrengsten uit de gewone werking	7.726.672,40
– Kosten uit de gewone werking	- 6.630.437,14
– <i>Courant resultaat</i>	+1.096.235,26
– Financieel resultaat	+ 184.731,17
– Uitzonderlijk resultaat	- 3.165,18
– Resultaat van het boekjaar	1.277.801,25

De bedrijfsrevisor heeft over de geconsolideerde rekening van het boekjaar een verklaring zonder voorbehoud afgegeven.

5. VLAAMS BELANG

Het financieel verslag voor het VLAAMS BELANG is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de beheerraad van de VZW Vrijheidsfonds, overeenkomstig de vereisten van artikel 23 van de wet van 4 juli 1989, en omvat de gegevens die vermeld zijn in de bijlage bij deze wet, zoals ingevoegd door artikel 14 van de wet van 19 november 1998, met name:

- een document met de identificatie van de partij en haar componenten;
- de samenvattende rekening van elk van deze componenten;
- de geconsolideerde rekening van de partij en haar componenten;
- het verslag van de bedrijfsrevisor.

De geconsolideerde resultaten van het boekjaar, die uit de geconsolideerde rekening van de partij en van haar componenten voortvloeien, vatten volgende gegevens samen:

– Opbrengsten uit de gewone werking	8.942.888,47
– Kosten uit de gewone werking	- 7.396.094,86
– <i>Courant resultaat</i>	+1.546.793,61
– Financieel resultaat	+ 186.332,40
– Uitzonderlijk resultaat	0,00
– Belastingen	- 22.375,37
– Resultaat van het boekjaar	1.710.750,64

De bedrijfsrevisor heeft over de geconsolideerde rekening van het boekjaar een verklaring zonder voorbehoud afgegeven.

6. sp.a-spirit

Het financieel verslag voor de sp.a-spirit is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de raad van bestuur van de VZW Beheer en Financiën Kartel *sp.a/spirit*, afgekort BEFINKA VZW, overeenkomstig de vereiste van artikel 23 van de wet van 4 juli 1989, en omvat de gegevens die vermeld zijn in de bijlage bij deze wet, zoals ingevoegd door artikel 14 van de wet van 19 november 1998, met name:

- een document met de identificatie van de VZW Beheer en Financiën Kartel **sp.a/spirit**, afgekort BEFINKA VZW en haar componenten;
- de samenvattende rekeningen van elk van deze componenten;
- de gecombineerde rekeningen van de VZW Beheer en Financiën Kartel **sp.a/spirit**, afgekort BEFINKA VZW en haar componenten;
- het verslag van de commissarissen;

De gecombineerde resultaten van het boekjaar, die uit de gecombineerde rekeningen van de VZW Beheer en Financiën Kartel **sp.a/spirit**, afgekort BEFINKA VZW en van haar componenten voortvloeien, vatten volgende gegevens samen:

– Opbrengsten uit de gewone werking	9.188.092,77
– Kosten uit de gewone werking	- 8.565.887,92
– <i>Courant resultaat</i>	+ 622.204,85
– Financieel resultaat	+ 544.982,60
– Uitzonderlijk resultaat	- 79.137,07
– Belastingen	0,00
– Resultaat van het boekjaar	1.088.050,38

De commissarissen hebben over de gecombineerde rekeningen van het boekjaar een verklaring zonder voorbehoud afgegeven. Er zijn geen vergoedingen betaald aan de commissarissen buiten de door de algemene vergadering van leden goedgekeurde vergoeding voor hun wettelijke controleopdracht.

7. CENTRE DEMOCRATE HUMANISTE (cdH)

Le rapport financier relatif au CENTRE DEMOCRATE HUMANISTE a été établi sous la responsabilité du conseil d'administration de l'ASBL Action Solidaire, conformément aux exigences de l'article 23 de la loi du 4 juillet 1989, et contient les éléments mentionnés par l'annexe à la même loi telle qu'introduite par l'article 14 de la loi du 19 novembre 1998, c'est-à-dire:

- un document identifiant le parti et ses composantes;
- les comptes synthétiques de chacune de ces composantes;
- les comptes consolidés du parti et de ses composantes;
- le rapport du réviseur.

Les résultats consolidés de l'exercice découlant des comptes consolidés du parti et de ses composantes fournissent en synthèse les informations suivantes:

– Produits des activités courantes	6.202.211,24
– Charges des activités courantes	- 6.031.074,62

– <i>Résultat courant</i>	+ 171.136,62
– Résultats financiers	+ 63.000,45
– Résultats exceptionnels	0,00
– Impôts	0,00

– Résultat de l'exercice	234.137,07

Le réviseur d'entreprises a délivré une attestation sans réserve sur les comptes consolidés de l'exercice.

8. ECOLO

Le rapport financier relatif au parti politique ÉCOLO a été établi sous la responsabilité du conseil d'administration de l'ASBL ECODOTA – ECOLO FEDERAL, conformément aux exigences de l'article 23 de la loi du 4 juillet 1989, et contient les éléments mentionnés par l'annexe à la même loi telle qu'introduite par l'article 14 de la loi du 19 novembre 1998, c'est-à-dire:

- un document identifiant le parti et ses composantes;
- les comptes synthétiques de chacune de ces composantes;
- les comptes consolidés du parti et de ses composantes;
- le rapport du réviseur.

Les résultats consolidés de l'exercice découlant des comptes consolidés du parti et de ses composantes fournissent en synthèse les informations suivantes:

– Produits sur activités courantes	4.838.402,22
– Charges des activités courantes	- 4.035.668,23
– <i>Résultat courant</i>	+ 802.733,99
– Résultats financiers	+ 44.794,09
– Résultats exceptionnels	- 28.190,83
– Impôts	0,00
– Résultat de l'exercice	819.337,25

Le réviseur d'entreprises a délivré une attestation sans réserve sur les comptes consolidés de l'exercice.

9. GROEN!

Het financieel verslag 2008 voor GROEN! is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de raad van beheer van de VZW Groen Fonds, overeenkomstig de vereisten van artikel 23 van de wet van 4 juli 1989, en omvat de gegevens die vermeld zijn in de bijlage bij deze wet, zoals ingevoegd door artikel 14 van de wet van 19 november 1998, met name:

- een document met de identificatie van de partij en haar componenten;
- de samenvattende rekening van elk van deze componenten;
- de geconsolideerde rekening van de partij en haar componenten;
- het verslag van de bedrijfsrevisor.

De geconsolideerde resultaten van het boekjaar, die uit de geconsolideerde rekening van de partij en van haar componenten voortvloeien, vatten volgende gegevens samen:

– Opbrengsten uit de gewone werking	2.780.902,97
– Kosten uit de gewone werking	- 2.282.156,16
– <i>Courant resultaat</i>	+ 498.746,81
– Financieel resultaat	+ 28.696,94
– Uitzonderlijk resultaat	- 53.833,17
– Belastingen	0,00
– Resultaat van het boekjaar	473.610,58

De bedrijfsrevisor heeft over de geconsolideerde rekening van het boekjaar 2008 een verklaring zonder voorbehoud afgegeven.

10. Lijst Dedecker (LDD)

Het financieel verslag 2008 voor “Lijst Dedecker” is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de raad van bestuur van de VZW Gezond Verstand, overeenkomstig de vereisten van artikel 23 van de wet van 4 juli 1989, en omvat de gegevens die vermeld zijn in de bijlage bij deze wet, zoals ingevoegd door artikel 14 van de wet van 19 november 1998, met name:

- een document met de identificatie van de partij en haar componenten;
- de samenvattende rekening van elk van deze componenten;
- de geconsolideerde rekening van de partij en haar componenten;
- het verslag van de bedrijfsrevisor.

De geconsolideerde resultaten van het boekjaar, die uit de geconsolideerde rekening van de partij en van haar componenten voortvloeien, vatten volgende gegevens samen:

– Opbrengsten uit de gewone werking	1.228.253,89
– Kosten uit de gewone werking	- 1.007.429,13
– <i>Courant resultaat</i>	+ 220.824,76
– Financieel resultaat	+ 282,74
– Uitzonderlijk resultaat	
– Belastingen	- 121,79
– Resultaat van het boekjaar	220.985,71

De bedrijfsrevisor heeft over de geconsolideerde rekening van het boekjaar 2008 een verklaring zonder voorbehoud afgegeven.

11. Front National (FN)

Er werd noch een samenvatting van financieel verslag, noch een verslag van een bedrijfsrevisor ingediend.

Ni résumé de rapport financier, ni rapport d'un réviseur d'entreprises n'ont été déposés.